

Ранко Раделић

***PRO MEMORIA
CONTRA PRO PATRIA***

*Несрби – жртве геноцида
НДХ 1941.-1945.*

ЗАВИЧАЈНО УДРУЖЕЊЕ “БИЛОГОРА”



Ранко Раделић
PRO MEMORIA CONTRA PRO PATRIA
Несрби – жртве геноцида НДХ 1941.-1945.

1. издање

Издавач

Завичајно удружење "БИЛОГОРА"
Београд, Тоше Јовановића 16
bilogora@bilogora.rs

Редакција за штампане и електронске медије
office@bilogora.rs

Уредник

Ранко Раделић

Кмн.

Милан Дијаковић

Технички уредник

Слободан-Боба Раделић

Штампа

„DONATGRAF“, Гроцка

Тираж

120 примјерака

*Етно-мотив у заглављу – сватовски ручник с краја XIX вијека,
рад Саве И. Раделић (1873-1958) р. Глумац у Бабиницу*

Ранко Раделић

***PRO MEMORIA
CONTRA
PRO PATRIA***

*Несрби – жртве геноцида НДХ
1941.-1945. у источној Билогори*



БЕОГРАД, 2021. (7529.)

... и погине од земљотреса

седам хиљада имена људских ...

(Откр. 11, 13)

Ранко Д. Раделић

PRO MEMORIA CONTRA PRO PATRIA

Несрби– жртве геноцида НДХ 1941.-1945.

/Попис страдалих Несрба у насељима источне Билогоре/

У Завичајном удружењу „Билогора“ Београд још 2014. је започео рад на пројекту „Жртве Билогоре XX вијека“, који је имао за циљ да се на једном мјесту сакупе и касније публикују сви доступни подаци и истражи оно што је још могуће, последице скоро читавог вијека од догађаја, о жртвама источне Билогоре, прије свега српским, али и свима осталим које су биле жртве репресије, а посебно усташке страховладе у НДХ 1941.-1945. године. Наивнима ће ово истраживање изгледати као анахроно, поновно ишчитавање поглавља једне апсолвиране и давно затворене књиге.

Посао који би у другом контексту, изван балканског, био задатак историчара, овдје се сусрео са таквом комплексношћу да би захтијевао мултидисциплинарни приступ и ангажовање експерата из разних области, од права, политикологије и компаративне религије, до генетике и неизбјежне психопатологије. Феномен геноцида и пратеће кризе идентитета у хрватском друштву која му отвара врата, није једнократна и изолована појава коју можемо смјестити у неку историјску фасциклу и проучавати *in vitro*. Појавни облици овог феномена су до краја 20. вијека регистровани бар пет пута, а од тога у два наврата, 1941. и 1991. године, у својим екстремним, па и нељудским облицима. Поновно уздизање плиме усташтва и клерофашизма током 2013. и даље, све до данас, 2021, у Хрватској (па и другдје у свијету на примјеру *Даре из Јасеновца*) показује и крајње неупућеним посматрачима да се ради о сукцесији, о шестој деривацији једне трајне, озбиљне и опасне појаве.

Затварањем очију пред том појавом, у години када се обиљежава три деценије од егзодуса са Билогоре и осам деценија од катаклизме 1941, у испразној нади да је она пролазна, ризикујемо слом Републике Српске, урушавање Републике Србије, али и нове несреће, рат и биједу за све становнике Балкана, па и за Хрвате – како нас уче догађаји из 1941. Историјски суноврати на Балкану генерисани су на другим координатама, подједнако погубни и за

жртве и егзекуторе, а како вријеме показује, уперени су и против глобалних интереса читаве људске расе.

Завршетком Другог свјетског рата, хрватски народ је имао изузетну прилику да детектује страни вирус у свом етносу, што је спријечио други, такође страни идеолошки дискурс који је дјеловао са сличних антисрпских, па и антисловенских позиција. Данас је ситуација далеко једноставнија, не само на Балкану већ и на читавој планети. Дошли смо до судбоносног раскршћа цивилизације и у позицију коју можемо описати као манихејску. На једној страни су центрифугалне силе хаоса и танатоса, а на другој космос и скоро читав људски род, филија, ерос, агапе, сторге и ксенија.

Овај текст и пратећи прилози немају претензију да објасне суштину страшних догађања из 1941, нити да нађу пријекно потребну дијагнозу и лијек за неизвјесну будућност, већ само да примјером историјских чињеница покажу да је зло неселективно и да осим својих циљних група погађа и све остале, без изузетка. О Србима, најстрадалнијој од ових циљних група у источној Билогори, мора се говорити засебно. Размјере према њима почињеног зла су толико обимне, да већ само набрајање имена страдалника и основних чињеница о њима, прелази оквире пуког пописа, прегледа или информативног текста, те захтијевају читав архив.



Након напада Хитлеровог Трећег рајха на тадашњу Југославију, 6. априла 1941, убрзо је проглашена НДХ, 10. априла 1941. год. Иако краткотрајна по свом четворогодишњем постојању, усташка страховлада успјела је починити тако монструозне злочине да то није до тада забиљежено у историји човјечанства. Жртве су били припадници свих народа на територији коју је контролисала НДХ, а по разлозима страдања их можемо подијелити у три групе.

Прву од њих чине православни Срби који су још од средњег вијека сметња ширењу римокатолицизма на исток, тако да су у континуитету мета ватиканског оружја, од 1. крсташког похода под вођством каснијег свеца Тавелића чак и на неправославне Србе Паганије, до усташких клерофашистичких хорди чији је заштитник светац у покушају, Алојзије Степинац. Стратешка одређења се не мијењају ни након 1945, када скривене финансијске олигархије преузимају контролу над Ватиканом, тако да су православни Срби мета и 1991, те не треба очекивати спокојну будућност уз неоусташка дивљања у модерној Хрватској, посебно након нечувеног догађаја 2013. када је папа дао оставку, а нови по први пут постао језуита. Тим обредним детаљем и сами кључеви светог Петра су предани новом власнику, а перфидне екуменистичке и ратне игре воде се на широком фронту, не само против Срба, него и против православља у цјелини.

Другу групу жртава чине Роми и Јевреји, а по расним законима НДХ, Цигани и Жидови проглашени су нижом расом и тиме као и Срби изгубили сва грађанска права, па и право на живот. Међутим, требаће још много воде протећи док се буде могло, па и смјело све рећи о НДХ, чије само постојање наводи на фантастичну претпоставку, да дестинацију за митску представу пакла из многих религија и предања не треба тражити негдје другдје изван планете Земље. Овај текст има другу тему, али је оне, који наслућују о чему говорим, довољно подсјетити на чињеницу да су огромна већина поклоника јудаизма побијених у 2. свјетском рату били Јевреји а не Хазари, да су осам Хазара били Павелићеви генерали, а он сам од 1926. предратни агент британских тајних служби, спасен и поштеђен од правде са стотинама других усташких идеолога. Ни пажљиви посматрачи неће уочити хазарски дис-континуитет, од Хитлеровог биолошког оца, па до још актуелног Кушнера, Блера, Сороша, Олбрајтове и других.

Трећу групу жртава НДХ у источној Билогори чине припадници још четири народа, Мађара, Нијемаца, Хрвата и Чеха, који су имали могућност да бирају, да буду лојални грађани усташких власти и тиме избјегну страдање или да се са довољно храбрости рјечју или чином том злу супротставе, што се плаћало и својим животом и животима својих ближњих. Задатак овог текста је да изнесе, колико је год то могуће, објективне чињенице, а читаоцу остављамо да сам донесе свој суд о томе гдје је пролазила та раздјелна линија. Међутим, овдје морамо бити опрезни, да не вреднујемо антифашистичку орјентацију појединих народа по њиховој апсолутној или релативној бројности у антифашистичким војним формацијама. Голема претежност присуства Срба у отпору фашизму у првим годинама рата, прије свега је резултат прогона и терора. „Партизане је направио Павелић, а не Тито и комунисти“, ултимативна је историјска дијагноза која се у годинама након рата могла у пола гласа чути међу билогорским Србима. Отпор у српским срединама, као и код Рома и Јевреја, има прије свих биолошке, а тек након тога идеолошке и друге мотиве.*

У Билогори је регистрован прије 2. свјетског рата и мањи број припадника још неколико народа, чијих 8 жртава, цивила и бораца НОБ-а, није имао већег утјецаја на укупну слику догађања.

На подручју источне Билогоре, од Северина на западу до Јасена на истоку и од трешњевачке парохије на сјеверу до Великих Зденаца на југу, у шездесетак насеља је у директном терору или одвођењем у логоре побијено више од **4.500** цивила, највећим дијелом Срба, који ће захтијевати посебан осврт, а међу њима **653** житеља из других националних средина.

Табела која слиједи показује дистрибуцију цивила Несрба по националној припадности, страдалих од усташке клерофашистичке власти, те у знатно мањој мјери Нијемаца који су одговорни за мање од 4% жртава. У податке које наводимо у табелама, а који се односе на страдале војнике и цивиле сараднике НДХ, нису уврштени подаци о колонистима насељеним 1941. у Билогору, као ни о страдалим Козарчанима, углавном женама и дјеци, које су усташе привремено интернирале на Билогору.

* Илустративна је шаљива изјава Емила Бубана из Горње Ковачице, који је пред усташама успио побјећи у шуму у партизане: "Сунце ти, нисам ни знао да сам комуниста, све док ми то нису рекли на крају рата".

**ПРЕГЛЕД СТРАДАЛИХ ЦИВИЛА, НЕСРБА ИСТОЧНЕ БИЛОГОРЕ,
ЖРТАВА ФАШИЗМА 1941-1945. ГОД. ПО НАСЕЉИМА, НАЧИНУ
(МЈЕСТУ) СТРАДАЊА И НАЦИОНАЛНОЈ ПРИПАДНОСТИ**

Р. бр.	Насеље	Мјесто стр.			Народност						УКУПНО
		Логори и затвори	Терор	Остало* и непознато	Јевреји	Мађари	Роми	Хрвати	Чеси	Остали**	
1.	Бабинац	5			3			2			5
2.	Бачковица	1		5		5		1			6
3.	Беденик	1	7	3	1	6		2	1	1 ¹	11
4.	Беденичка	1	7		1			7			8
5.	Брзаја			3			3				3
6.	Булинац	6		1	2	1		2	2		7
7.	Велика Барна	40	15	2		3	39	14	1		57
8.	Вел. Дапчевица		1				1				1
9.	В.Писаница, Полум	44	7	11	4	3	40	14		1 ¹	62
10.	Вел. Јасеновача	3	1	4		2		6			8
11.	Вел. Ператовица	1	1	1				3			3
12.	Вел. Трешњевица	1				1					1
13.	Велики Грђевац	104	14	14	38	2	70	15	6	1 ³	132
14.	Велики Зденци	25	1	9	12		14	3	6		35
15.	Гаково		1					1			1
16.	Горња Ковачица	19	1	3		2	19	2			23
17.	Горња Рашеница			3				3			3
18.	Грабровница	3	3	1	1			6			7
19.	Грбавац			2		1		1			2
20.	Грубишно Поље	43	15	11	42	5	4	12	6		69
21.	Дапч. Брђани	1						1			1
22.	Даутан	1					1				1
23.	Дињевац	5	2	1			5	3			8
24.	Дјаковац		2	2		1		2		1 ¹	4
25.	Доња Ковачица	2				2					2
26.	Доња Рашеница		1	2				2	1		3
27.	Зринска		2	2		4					4
28.	Иваново Село	1		6	5			1	1		7
29.	Јасенаш	2	1	3	2			4			6
30.	Кашљавац	18					18				18
31.	Ласовац и Л. Брдо	6	4	4	7	2	1	4			14
32.	Лончарица		2			1		1			2
33.	Мала Барна	3	1	2			3	3			6

34.	Мала Дапчевица		6				4	2			6
35.	Мала Јасеновача										-
36.	Мала Ператовица			1				1			1
37.	Мала Писаница	20	1				20	1			21
38.	М. Трешњевица		3					3			3
39.	Мали Грђевац		1			1					1
40.	Мали Зденци			6				1	5		6
41.	Муније		2	1					3		3
42.	Орловац			1				1			1
43.	Оровац	1	7	9		2		15			17
44.	Павловац	5	4	7	2		3	9	2		16
45.	Патковац	2		1				3			3
46.	Пољани	1	4			2		2	1		5
47.	Пупелица		1	2	3						3
48.	Равнеш										-
49.	Растовац	1							1		1
50.	Рибњачка	1	2					2		1 ²	3
51.	Северин	5	7	6	1	2		13	2		18
52.	Сибеник										-
53.	Ст. и Нова Рача	7	2	5	13			1			14
54.	Тополовица		4	1		1		4			5
55.	Тројеглава										-
56.	Турчевић Поље		2			1			1		2
57.	Цремушина	3	1				1	2	1		4
58.	Чађавац										-

НЕСРПСКЕ ЦИВИЛНЕ ЖРТВЕ ИСТОЧНЕ БИЛОГОРЕ 1941-1945. ПО КОТАРЕВИМА, МЈЕСТУ СТРАДАЊА И НАРОДНОСТИ

Σ 1-58	Мјесто стр.			Народност						УКУПНО
	Логопи и затвори	Терор	Остало* и непозн.	Јевреји	Мађари	Роми	Хрвати	Чеси	Остали**	
	382	136	135	137	50	246	175	40	5	653
Грубишно Поље***	274	84	87	101	28	181	97	35	2	444
Јасенаш	2	1	3	2	-	-	4	-	-	6
Велики Зденци	25	1	9	12	-	14	3	6	-	35
Бјеловар, 17 насеља	99	44	46	35	21	60	66	5	3	190
Ђурђевац, 4 насеља	9	8	2	1	1	5	12	-	-	19

* Убијени код борби, бомбардовања, принудни рад, депортација и др.

** ¹ Словенци 3, ² Словаци 1, ³ Нијемци 1.

Карта приказује дистрибуцију неспрских цивилних и војних жртава по административним зонама и насељима, гдје је већ на први поглед примјетан мањи број страдалих у сјевероисточним, брдским насељима, како због тога што је у тим срединама живјело махом већинско српско становништво, тако и због удаљености од главних путних праваца, привлачнијих за насељавање Јеврејима и Ромима.



*** За подручје Грубишног Поља наводимо три одвојене групе података због административног устројства бившег котара. Прије Другог свјетског рата Јасенаш је био у саставу котара Грубишно Поље, а Велики Зденци смјештени у котару Гарешница. Код пописа 1948. г. насеље Јасенаш је у саставу котара Вировитица, а тек после укидања котара као организационих јединица управе, Велики Зденци се налазе у саставу општине Грубишно Поље. У овом раду, због потребе нивелисања података и историјских разлога за третирање источне Билогоре као јединствене родословне зоне, ове три групе насеља воде се као котар Грубишно Поље.

Међутим, пун опсег демографске катастрофе и зла које јој је био узрок, сагледаћемо тек увидом у број свих страдалих, па и оних на страни тог зла.

ЖРТВЕ 2. СВЈЕТСКОГ РАТА У ИСТОЧНОЈ БИЛОГОРИ

Р. бр.	Народност	Цивилне жртве	Погинули борци	Погинули фашисти*	Сарадња са НДХ**	Σ
1.	Јевреји	137	4	-	-	141
2.	Мађари	50	35	41	34	160
3.	Македонци	-	1	-	-	1
4.	Нијемци	1	1	51	30	83
5.	Роми	246	4	-	-	250
6.	Словаци	1	-	-	-	1
7.	Словенци	3	1	-	-	4
8.	Срби	3845	541	12	12	4.410
9.	Хрвати	175	159	675	247	1.256
10.	Чеси	40	57	62	36	195
УКУПНО		4498	803	841	359	6.501

* Страдали војници у непријатељским формацијама у рату и након рата;

** Цивили сарадници НДХ и њемачког окупатора погубљени од партизана у рату и власти након рата. В. текст *Извјештај са друге стране пакла*. Термин *цивили* овдје треба узети условно, најчешће се овдје радило у току рата о активним сарадницима усташке власти, попут Фрање Хорвата из Грубишног Поља који је један од „наручилаца и извршиоца“ априлског погрома над Србима 1941, доушницима међу којима је било и Срба (Лазих Стево, р. у Бачковици, стријељан од партизана 8. октобра 1944. г. и познат по издаји прве паризанске групе 6. септ. 1941. када су погинули Кљајић и Павић; Коњевић Стеван, прекрштени Србин из Турчевић који је издао Гедеона Богдановића Гецу 3. марта 1942.), неријетко егзекуторима, те припадницима усташке власти на терену, попут „сеоског старјешине“ Јосипа Частека из Г. Рашенице или Антуна Јелинека и Стеве Малвића, усташких таборника у Ивановом Селу и Пупелици, који су одлучивали о животу и смрти.

Међутим, има међу тим погубљеним цивилима на „непријатељској страни“ неселективних убистава, убистава из личних побуда, па и страсти (примјери Божичковић Милка, р. *Босанац* у Бабинцу, као и Гаталица Тина, р. Бакрач из Г. Ковачице, коју је убио партизан). Изгледа да је на правди Бога страдао и Стеван Маливуковић из Ласовачких

Размјере страдања по националним скупинама можемо сагледати тек успоредбом са пријератним бројем житеља источне Билогоре. Попис становништва није 1941. г. обављен због почетка рата, док је попис из 1931. обухватио само изјашњавање по вјери и језику. Након рата, власти котара (среза) Грубишно Поље, направиле су неку врсту анкетног пописа по сјећању житеља појединих села, тако да располажемо прилично поузданим подацима о популацији тог подручја у предвечерје рата 1941. Пропорције страдања у котару Грубишно Поље унеколико могу послужити и као репрезентативни узорак за читаву источну Билогору, гдје код котарева Ђуђевац и Бјеловар можемо о броју припадника појединих народности 1941. говорити само апроксимативно.

Двије табеле и графикони које слиједе, показују губитке шест најбројнијих националних скупина Котара Г. Поље у 2. св. рату.

Брда – „... partizani ga ubili 21. siječnja 1943. у Brzaji jer је upozorio hrvatske vojnike на partizansku zasjedu.“ - *Vusić* str. 681; У поступку пред Котарским судом у Бјеловару, 19. апр. 1963, свједоци изјављују – *Mali-vuković Stevo је nastradao jer је bio krivo optužen* (svjedok Ivanović Milan ratar из Lasovac Brda kbr. 14), *Knežević Rade ratar из Bačkovice kbr. 81. - U daljem iskazu iskazuje suglasno kao i svjedok Ivanović Milan.*

Оперхал *Дмитра* Добрила рођ. Ранисављевић у Малој Барни, говорећи о спашавању Ранисављевића из Јасеновца свједочи „да ih је смрти спасио један комшија, Ђуро Какша, који је био усташа“ и који би био стријељан након рата да Добрилино отац није сазнао за суђење и спасио га својим исказом. Јулку Паравина р. Раделић из Велике Писанице и њене четири ћерке спасио је из Јасеновца неки Мањказ, али је стријељан као усташа након рата. Слично је прошао и Илић Стојана Илија, р. 1913. у Паћанима код Книна, а са породицом је живио од 1920. г. у Великом Грђевцу. Прижењен у Кашљавац код ћерке Душана Божовића коју убију усташе, Илија као лугар приправник налази могућност да пред крај 1942. поново сакупи у великогрђевачки засеок Далмацију сву овдашњу дјецу коју су из логора у Сиску усташе раздијелили по хрватским породицама без дјеце. За то је вјероватно требало потегнути неке везе које су могле бити довољан разлог партизанском официру Ивану Шиблу (чије право лице је откривено деценијама после) да га 1943. даде стријељати у Дјаковцу. По свједочењу Шегана Луке, Илију је пријавила жена удана у Вел. Грђевцу под презименом Душек, јер јој је Илија прије рата у шуми убио кера.

**ПРЕГЛЕД ГУБИТАКА ШЕСТ НАЈБРОЈНИЈИХ НАЦИОНАЛНИХ
СКУПИНА КОТАРА ГРУБИШНО ПОЉЕ У 2. СВЈЕТСКОМ РАТУ**

Народност	Житељи 1941.	Жртве фашизма		На другој страни	
		цивили	војници	војници	цивили
Јевреји ¹	68	64	3	-	-
Мађари	2.537	28	26	31	26
Роми	234	181	3	-	-
Срби ²	13.222	3347	373	10	7
Хрвати	8.202	97	75	409	166
Чеси	4.576	35	48	61	36
УКУПНО³	28.839	3752	528	511	235

¹ Од укупно 152 Јеврејина који су рођени или живјели на подручју котара Грубишно Поље, рат 1941. г. их је овдје затекао 72. Само је Буро Сингер из Грубишног Поља жив дочекао 1945. г. и крај рата.

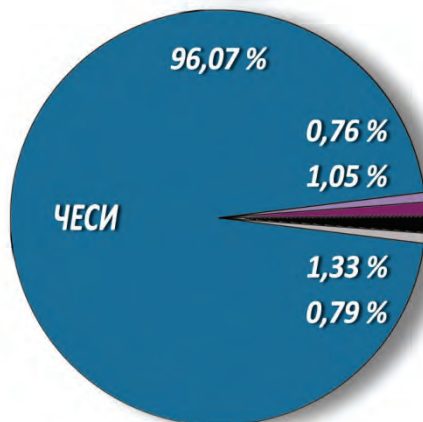
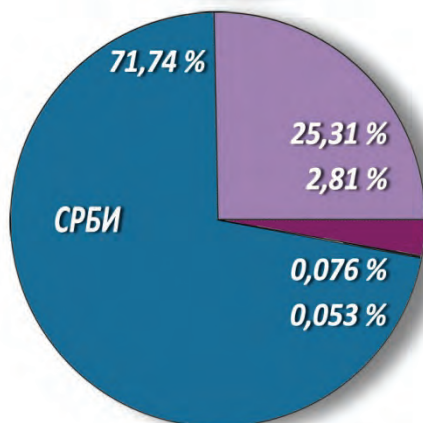
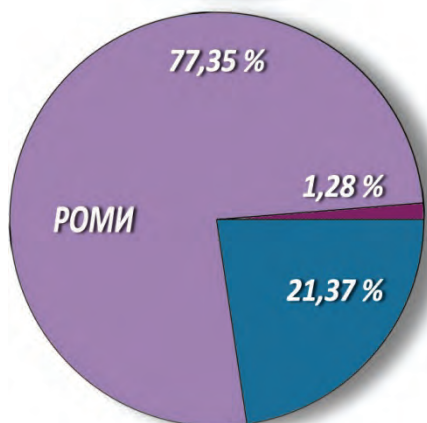
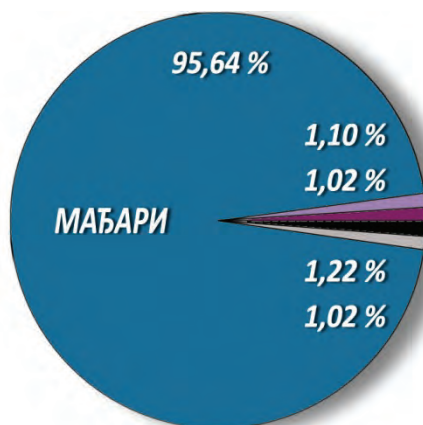
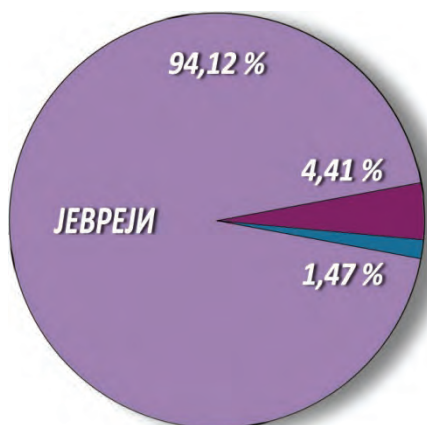
² Током истраживања страдања Билогорац у 2. свјетском рату, из године у годину искрсавају уз докумената и свједочења нови детаљи, који захтјевају измјене или допуне постојећих информација, посебно за Србе као најбројнију скупине страдалих. Тако су код наведених података још могућа мања одступања на разини до +/- 0,5%.

³ Процјена укупног броја житеља 6 најбројнијих националних скупина на подручју котара Грубишно Поље. У оквиру процјене налази се и насеље Јасенаш које је до 1941. у административном саставу Грубишног Поља, а касније Вировитице, као и насеље Вел. Зденци (прије рата у оквиру Гарешнице, а послије Г. Поља). Насеље Дражица се не налази у процјени.

**УЧЕШЋЕ ЖРТАВА ФАШИЗМА У ПОЈЕДИНИМ
НАЦИОНАЛНИМ СКУПИНАМА КОТАРА Г. ПОЉЕ**

Народност	Житељи 1941.	Цивили жртве		Борци жртве	
		Број	%	Број	%
Јевреји	68	64	94,12	3	4,41
Мађари	2.537	28	1,10	26	1,02
Роми	234	181	77,35	3	1,28
Срби	13.222	3347	25,31	372	2,81
Хрвати	8.202	97	1,18	75	0,91
Чеси	4.576	35	0,76	48	1,05

Десно - Графички прикази укупно страдалих по народностима



Страдали цивили	Погинули на страни НДХ и Нијемаца
Погинули борци антифашисти	Погубљени цивили колаборационисти
Преживјели рат 1941. - 1945.	

/Текст *Несрби– жртве геноцида НДХ 1941.-1945.* је у мањој мјери измјењен и прилагођен засебном публиковању сепарат и ауторски прилог из рукописа књиге *Жртве Билогоре XX вијека*, који се припрема као издање Библиотеке Задужбина (књига 17 – серија Б) Завичајног удружења „Билогора“. Попис жртава је припремио 2016. – 2021. Ранко Раделић. Све евентуалне примједбе, допуне и исправке су изузетно драгоцене, те молимо да их упутите на на адресу radelicranko@yahoo.com/

У тексту се користи конвенционални израз *фашизам* уобичајен у историографији бивше Југославије, иако је јасно да је он примјенији италијанској грани хитлеровске коалиције, као и *нацизам* за идеологију насталу на тлу Њемачке. У недостатку прецизнијих, приближнији опис појава у НДХ дали би називи *хрватски клеро-фашизам* или *хрватски клеронацизам*, а то што нису сковани након 1945, као ни термин за геноцид над Србима попут *парајмоса* или *холокауста* за геноцид над Ромима и Јеврејима, не умањује толико страхоту тих догађања колико говори о владајућој идеологији, од Броза до модерних режима у постјугословенским земљама. Уосталом, и Павелић и Броз су имали, баш као и савремени београдски мејстрим историчари и припадници културне врхушке, истог газду.

Јевреји Билогоре – жртве хрватских клерофашиста и њемачких нациста 1941. до 1945. године

Ти религиозан. Вјерујеш у Бога и живот после смрти. Ја такође вјерујем. Када дођемо на онај свијет и сретнемо милионе Јевреја који су убијени у логорима и они нас питају: – Шта сте радили и урадили?, биће много одговора. Ти ћеш рећи: – Био сам златар. Неко други ће рећи: – Шверцовао сам кафу и америчке цигарете. Неко трећи ће рећи: – Зидао сам зграде, али ја ћу рећи: – Нисам вас заборавио.

Симон Визентал у једном разговору

Насељавање Јевреја на подручје тадашње банске Хрватске у саставу Аустроугарске дозвољено је од 1840, њихов правни статус регулисан 1852, а право да посједују имовину тек 1860. г. На подручју Билогоре, односно Војне крајине, насељавање им је дозвољено тек 1881, десет година по њеном укидању 1871. године.

Међутим, прве Јевреје као занатлије сусрећемо већ 1756. г. у новооснованом Бјеловару, а на попису 1802. је овдје деветочлана породица трговца Мојсија Розенберга, упркос наређењу царских власти да Јеврејима „није дозвољен приступ и кретање на подручју Војне крајине, чак ни на неколико дана“.

Како пише Мелита Швоб /в. Извори - *Židovi u Hrvatskoj. Migracije ... стр. 75./*, у Бјеловару „1871. има их 15, године 1880. има их 97, године 1890. већ их је 216, године 1900. има их 306, десет година касније 237, године 1921. њихов број је знатно већи: 502, а 1931. смањен је на 360“.

По подацима Савеза јеврејских општина Југославије, у јеврејској општини Бјеловар која је обухватала и подручје источне Билогоре, 1930. је евидентирано 600 Јевреја. У Бјеловару је априла 1941. године живјело „303 Židova, у Bjelovarskom kotaru 50, а у сјелом округу њих 683“ /в. Извори – Медар, М, ... стр. 173/, После рата, само су за њих 337 по непотпуном сјећању евидентирана имена која су била присутна 1940. Нема их у службеним подацима 1946, као ни у попису 1948, а након 1999. су регистрована 2.

Исто стање је и на подручју читаве Хрватске, гдје је јеврејска заједница имала 1941. године 39.500 припадника. Послије незапамћеног злочина хрватских усташа и њемачких нациста у којем је убијено између 29.000 и 31.000 душа, оно мало преосталих је потражило уточиште у толерантнијим срединама или у новооснованој држави Израел, тако да је по попису из 2011. у читавој Хрватској живјело само **509** Јевреја.

Од 509 њих, 266 су се изјаснили као припадници јудаизма, 147 као атеисти, 30 агностици, 14 католици, 3 православни, 3 други хришћани, 2 религије истока, 2 остале религије, 1 протестант, неизјашњено 39, непознато 2. Још **270** припадника других народа су прихватили јудаизам као вјеру – Аустријанци 2, Италијани 3, Мађари 2, Нијемци 1, Срби 6, Хрвати 231, остали 25.

Рат 1941. год. Јевреје је затекао у 16 насеља источне Билогоре, гдје су се бавили углавном трговином. Изузев неколико имућнијих породица у Великом Грђевцу и Грубишном Пољу, гдје су Јевреји били и најбројнији, други су имали мање трговине по селима, а о могућем приходу од тог посла говори примјер Натана Кона, који је у изнајмљеној кући у Пупелици трговао са робом коју је једном недјељно у ручним колицима довозио од трговца Штајнингера из Ласовца, удаљеног око два километра. Упамћено је да је његова супруга Цилика, 31. јула 1941, видјевши колону Срба које су усташе протјеривали у Србију, истрчала из куће и плачући изула своје ципеле и чарапе и дала их босоној дјевојчици, мајци аутора овог текста (Милица С. Шкрбина, 1931.-2005).

У послеријатном периоду, на подручју источне Билогоре је остао да живи само један Јеврејин, Ђуро Сингер, који је живот спасио одласком у партизане. Његових пет потомака 1991. регистрованих у Грубишном Пољу једини су траг који је остао у Билогори од читавог народа. Исте године су тим трагом кренули и недоклани Срби из 1941. А којим путем ће Хрватска са таквим историјским наслијеђем, то само Бог зна.

Источна Билогора

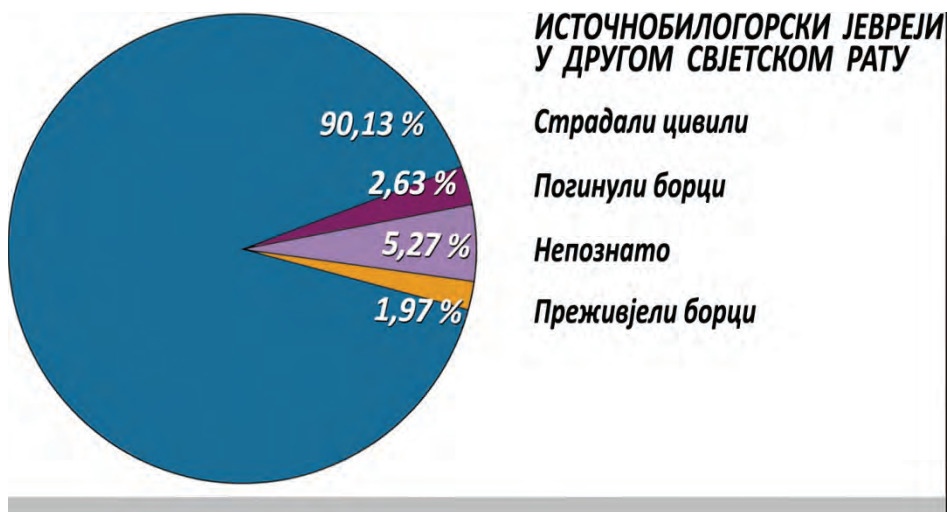
Преглед који слиједи садржи 152 имена источнобилогорских Јевреја за које смо сазнали из расположивих извора, казивања и свједочења, те кратак опис њихових судбина у току 2. свјетског рата. Преглед се односи на све Јевреје рођене на овом подручју,

без обзира гдје су накнадно живјели, као и оне поријеклом из других средина, а које је рат затекао у насељима Билогоре. Од **152** тако евидентирана припадника јеврејског народа, двије трећине, њих 98 је ратно зло сустигло у завичају, а њих 54 су живјели у околним градовима, Дарувару, Вировитици, Бјеловару, па и даље, од Загреба и Карловца до Мађарске и Чешке.

Од 152 билогорска Јеврејина, **141** је изгубио живот, **137** у логорима и другим стратиштима, а **4** као борци НОБ-а. Рат су преживјела **3** борца, а за **8** цивила немамо информација о томе да ли су и гдје страдали, али ни информацију о њима након завршетка 2. свјетског рата.

Јевреје по рођењу или мјесту боравака можемо довести у везу са 18 билогорских насеља, с назнаком да је отац Ђуре Сингера, *Леополд**, рођен у Великој Ператовици и касније боравио у Грубишном Пољу, а борац НОБ-а, Вебер *Густава* Рудолф, рођен у Великој Барни, преживио рат. Табела показује број страдалих по мјесту рођења или пребивалишту.

Насеље	Бр.	Велики Грђевац	38	Ласовац	7
Бабинац	3	Грабровница	1	Павловац	3
Беденик	1	Велики Зденци	12	Пупелица	3
Беденичка	1	Грубишно Поље	45	Рача	13
Булинац	2	Иваново Село	5	Северин	1
Вел. Писаница	4	Јасенаш	2	УКУПНО	141



Попис страдалих Јевреја по насељима**БАБИНАЦ**

Дојч (Deutsch) Едо Вилим, *Јеврејин*, р. 1932. у Загребу, пред рат живи у Бабинцу, убијен 1945. приликом борби у Загребу.

Кон (Kohn) Херман Катарина, *Јеврејка*, р. 1905. године, убијена од усташа 1944. у логору Лоборград.

Сингер НН Симо, *Јеврејин*, р. 1872. у Копривници, живио пред рат у Бабинцу, убијен од усташа 1945. у затвору у Бјеловару.

БЕДЕНИК

Кон (Kohn) Јакоб Давид, *Јеврејин*, р. 1863. г, убијен од усташа на непознатој локацији.

БЕДЕНИЧКА

Шајн (Schein – Сјајни у ев. Yad Vashem-а) **НН Јакоб**, *Јеврејин*, рођ. 1890. у Беденичкој, убиле га усташе у логору Јасеновац 1942.

БУЛИНАЦ

Акселрад (Axelrad) Јосип Роза (Rosa), *Јеврејка*, р. 1879. у Булинцу од оца *Јосипа (Josef)* и мајке *Софије* р. *Сингер*. Прије 2. свјетског рата живи у Загребу, пензионер. Из Загреба одведена у логор Јасеновац и тамо убијена од усташа 1942(?).

Сингер Јосип Лавослав, *Јеврејин*, р. у Булинцу, ожењен *Амалијом* рођ. *Herrustein*. Био је прије Другог свјетског рата индустријалац у Загребу, одакле је одведен у Пољску у нацистички логор Освјенћим (пољ. Oświęcim, њем. Auschwitz) и тамо убијен.

ВЕЛИКА ПИСАНИЦА, НОВА ПИСАНИЦА И ПОЛУМ

Грош (Grosz) НН Дешо (Dezso), *Јеврејин*, р. 1899. у Великој Писаници, прије рата трговац у Будимпешти. Убијен од нациста на непознатој локацији.

Кон (Kohn) Херман Roza, *Јеврејка*, р. 1892, убије је усташе 1942. у Јасеновцу.

Розенхајм Rosenheim) Јосип Оскар, *Јеврејин*, рођ. 1894. у Великој Писаници, службеник у Загребу, усташе га убиле у Јасеновцу.

Страсберг (Strassberg) Симо Ерна, *Јеврејка*, рођ. 1889, убије је усташе у Јасеновцу 1944.

* Спорно име, у неким евиденцијама *Леополд*, а у другима *Филип*.

ВЕЛИКИ ГРЂЕВАЦ** (в. ендноту)

Брукер *Леополда и Роза р. Дорнер Гизела, Јеврејка*, рођ. *Екштајн (Eckstein)* 1898. у Великом Грђевцу. Са супругом Јулијем Брукером је живјела у Бјеловару. По свједочењу Бланке Вербер, убиле је усташе у логору Лоборград.

Вирцбергер (Würzberger) *Никола Анђела (Адела), Јеврејка*, р. 1903(1897?), убиле је усташе 1942. у логору Јасеновац.

Екштајн (Eckstein) *Аладар НН, Јеврејин*, прије рата живи у Великом Грђевцу, убијен од усташа у логору Јасеновац.

Екштајн (Eckstein) *Аладар НН, Јеврејин*, прије рата живио у Бијелој Стијени, убиле је усташе 1942. у Великом Грђевцу.

Екштајн (Eckstein) *Бела Елвира, Јеврејка* из Великог Грђевца, р. 1905. у Бјеловару или 1906. по подацима СПЈ, по којима су је убиле усташе 1942. у логору Јасеновац. Мјесто страдања није сигурно, пошто је по изворима Музеја геноцида у Београду страдала у Јадовну (2096011009) или у Госпићу (Yad Vashem).

Екштајн (Eckstein) *Јосип Зденко, Јеврејин*, рођен 1929. у Великом Грђевцу, одведен од усташа у логор Јасеновац и убијен 1942.

Екштајн (Eckstein) *Леополд Аладар Владимир, Јеврејин*, рођен 1896, убиле га усташе у логору Јасеновац.

Екштајн (Eckstein) *Мавро Šandor, Јеврејин*, кројач, живио прије рата у Бијелој Стијени, убиле је усташе 1942. у Вел. Грђевцу.

Екштајн (Eckstein) *НН Ђуро(Georg), Јеврејин*, р.1916. (1914?) у Великом Грђевцу, убиле га усташе у Брежицама. Свједочење Бланке Вербер.

Екштајн (Eckstein) *НН Елвира, Јеврејка*, прије рата живјела у Бијелој Стијени, убиле је усташе 1942. у Великом Грђевцу.

Екштајн (Eckstein) *НН Зденко, Јеврејин*, дијете, прије рата живио у Бијелој Стијени, убиле је усташе 1942. у Великом Грђевцу.

Екштајн (Eckstein) *НН Роза, Јеврејка*, р.1859, прије рата живјела у Бијелој Стијени, убиле је усташе 1942. у Великом Грђевцу.

Екштајн (Eckstein) *НН Фердо, Јеврејин*, р.1907, убиле га усташе на масовном стратишту у Великом Грђевцу 1942.

За чланове бројне јеврејске породице Екштајн постоје унеколико несигурни подаци о мјесту и времену страдања, како због површности послјератних комисија за попис жртава фашизма, тако и због непостојања евиденције о томе гдје су се све проширили из домицилног насеља Велики Грђевац. У рекон-

структури информација о њиховом страдању помогло нам је свједочење Марије Пишчевић (1897-1975), које нам је пренио њен син Миленко Пишчевић (1938.-2020).

Марија је била по занимању бабица, а због поријекла из хрватске породице Газдић из Великог Грђевца, она и син нису 1941. протјерани у Србију са Маријиним супругом и Миленковим оцем Јованом (1888-1960). Тако је била у прилици да сазна за стријељање породице Екштајн које су усташе убили десно од пута према Великој Барни у шумарку Луг, непосредно прије моста на ријеци Грђевици (45.746419, 17.063348). Убијени су плитко закопани и дијелови тијела су били видљиви. Марија је уз помоћ неколико мјештана пострададе сахранила у православном гробљу (45.748754, 17.049887). Од укупно седам убијених, петоро су били Екштајнови из Бијеле Стијене који су се ваљда склонили у Велики Грђевац очекујући већу сигурност, а међу њима и Катица Фирст, такође из Бијеле Стијене.



Екштајн (Eckstein) Шандор Савка, Јеврејка, рођ.1900. у Великом Грђевцу, убиле је усташе 1942. у логору Стара Градишка.

Кулик Подхраски Фрањо Јосипа, Јеврејка, рођ. 1905. у Великом Грђевцу, живјела у Загребу, непознато гдје је убијена.

Мицки (Micki) Шандор Елза, Јеврејка, р. 1892. у Великом Грђевцу, убиле је усташе 1942. у логору Стара Градишка.

Пик (Pick) НН Едо, Јеврејин, прије 2. свјетског рата живу у Великом Грђевцу, убијен од усташа у логору Јасеновац.

Пик (Pick) НН Нера, Јеврејка, прије 2. свјетског рата живи у Великом Грђевцу, убијена од усташа у логору Јасеновац.

Пик (Pick) НН Регина, Јеврејка, прије 2. свјетског рата живјела у Великом Грђевцу, убијена од усташа у логору Јасеновац.

Риктер (Rikhter) Лавослав Фрањо, Јеврејин, р.1895. у В. Грђевцу, радник у Загребу прије рата. Непознато мјесто страдања.

Соргер Алфред Иван, Јеврејин, рођ.1923. у Вел. Грђевцу, студент, прије рата у Гарешници, убијен од усташа 1942. у Осијеку.

Соргер Алфред Марко, Јеврејин, рођен 1923. у Великом Грђевцу, студент у Загребу, убије га усташе 1942. у логору Јасеновац.

Соргер Марко Селина, Јеврејка, р.1899. у Великом Грђевцу, прије рата у Гарешници, убијена од усташа 1942. у Осијеку.

Соргер НН Алфред, Јеврејин, р. 1888. у Великом Грђевцу, прије рата у Гарешници, радник, убијен од усташа 1942. у Осијеку.



Соргер Самуил Алфред, Јеврејин, р. 1921, убијен од усташа у логору Слана у јулу 1941.

Ферхер (Fercher) Адолф Елза, Јеврејка, р.1898, убије је усташе 1942 у логору Јасеновац.

Фирст (Fürst) Вилим Katica, Јеврејка, живјела прије рата у Бијељој Стијени, убије је усташе 1942. у Великом Грђевцу.

- Фишер (Fischer)** *Маркус и Катерина Драго* (Драгец), *Јеврејин*, р. 1898. у Павловцу, прије 2. св. рата живи у Великом Грђевцу, трговац, убили га усташе у Дражици 1943.
- Фишер (Fischer)** *Маркус и Катерина Селина*, *Јеврејка*, р. 1896. у Павловцу, прије 2. св. рата живи у Великом Грђевцу, непознато мјесто страдања. Свједок Мирко Фишер.
- Фишер (Fischer)** *НН Драгец*, *Јеврејин*, сељак, прије рата живио у Великом Грђевцу, убили га усташе у логору Јасеновац.
- Фишер (Fischer)** *НН Емина*, *Јеврејка*, убили је усташе 1943. год. у логору Јасеновац.
- Фишер (Fischer)** *НН Јула*, *Јеврејка*, прије рата живјела у Великом Грђевцу, убили је усташе у логору Јасеновац.
- Фишер (Fischer)** *НН Мирко*, *Јеврејин*, убили га усташе у логору Јасеновац.
- Фишер (Fischer)** *НН Розика*, *Јеврејка*, прије рата живјела у Великом Грђевцу, убили је усташе у логору Јасеновац.
- Хан (Hahn)** *Фаркаш Игнац*, *Јеврејин* р. 1908. у Вел. Грђевцу, прије рата у Загребу, убијен од усташа на непознатој локацији.
- Шенвалд (Schönwald)** *Игњац Драгица*, *Јеврејка*, р.1922, убили је усташе 1943. у Јасеновцу.
- Шенвалд (Schönwald)** или **Шонхајт (Schonheit** и ev. Yad Vashem) *Игњац Берта*, *Јеврејка*, р.1919. у В. Грђевцу, живјела у Загребу прије рата, убили је усташе 1945. у логору Јасеновац.
- Штајнер (Stajner)** *Фрањо Јозефина (Josefina)*, *Јеврејка*, рођ.1906. у Великом Грђевцу, живјела у Загребу прије рата. Непознато мјесто страдања.

ВЕЛИКИ ЗДЕНЦИ

- Грин Владислав Ернест**, *Јеврејин*, р.1903. у Вел. Зденцима, живио у Бјеловару, убили га усташе у логору Јадовно у јулу 1941.
- Јун (Juhn)** *Јакоб Срећко*, *Јеврејин*, рођен 1876, убили га усташе у логору Јасеновац.
- Јун (Juhn)** *Јосип и Јулија Виктор*, *Јеврејин*, рођен у Великим Зденцима, са супругом Регином р. Кон (Kohn) живи прије рата у Загребу, убијен на непознатој локацији.
- Јун (Juhn)** *Јосип Лаура*, *Јеврејка*, р. 1890. у В. Зденцима, живјела у Загребу, убили је усташе 1941. у логору Стара Градишка.
- Јун (Juhn)** *НН Феликс*, *Јеврејин*, р. 1886. у Вел. Зденцима, живио у Загребу, убили га усташе 1941. у логору Стара Градишка.

Мандл (Mandel?) Јосип Виктор, Јеврејин, р.1886. у Великим Зденцима, живио у Загребу, убили га усташе 1941. године у логору Стара Градишка.

Мандл (Mandel?) Јосип Ела (Ella), Јеврејка, р. 1896. у В. Зденцима, убили је усташе 1941. у логору Стара Градишка. По неким изворима р. је у Малим Зденцима 1889, а страдала у Ђакову.

Мандл Јун(Mandel Juhn) Јосип и Јулија Ела (Ella), Јеврејка, рођена у Великим Зденцима, са супругом Исидором Манделом живи прије рата у Загребу. По свједочењу Иве Ковачевић, убијена од усташа (Нова Градишка).

Радо Рудолф Надежда, Јеврејка, рођ. 1913. у Великим Зденцима, прије рата живи у Загребу, убили је усташе у Ђакову.

Ројц (Roitz) НН Бепа, Јеврејка, убили је усташе у току рата.

Шлосберг (Szlossberg) НН Жарко? (Zalko), Јеврејин, рођ. у Вел. Зденцима, са супругом Иреном (Irin r. Weis) живио у Глини. Убијен од усташа у логору Јасеновац.

Шлосберг (Szlossberg) Хинко Глишо (Gliso), Јеврејин, рођ. 1892. у Великим Зденцима, живио у Карловцу, убијен од усташа у логору Јадовно.

ИВАНОВО СЕЛО

Вајс (Veiss) Јосип Гизела, Јеврејка, рођена 1892. год. у Ивановом Селу, прије рата живи у Загребу, непознато мјесто страдања.

Краус Бернхард и Паула Оскар, Јеврејин, рођен 1905. у Ивановом Селу, љекар, прије рата са супругом Сашом рођ. Бидер живи у Вирју, током рата у Бјеловару, непознато гдје је убијен.

Шварценберг (Schwarzenberg) Јосип Сиде, Јеврејка, р. 1882. у Ивановом Селу, живјела у Загребу, убили је усташе 1942. г. у логору Стара Градишка.

Штерн (Stern) Јосип Јудита, Јеврејка, рођ. 1884. у Ивановом Селу, прије рата живи у Загребу, непознато мјесто страдања.

Штерн (Stern) Јосип Ладослав, Јеврејин, рођ. 1890. у Ивановом Селу, прије рата живи у Загребу, непознато мјесто страдања.

ГРАБРОВНИЦА

Лајдорфер (Leijdorffer) Владимир Фрањо, Јеврејин, рођ. 1921. у Грабровници, студент. Живио је у Загребу, одакле је одведен у Госпић и тамо убијен од усташа.

ГРУБИШНО ПОЉЕ

Браун Михајло Игнац, *Јеврејин*, рођен у Дежановцу, убијен од усташа у Грубишном Пољу.

Брукер Катерине Ирена, *Јеврејка*, р. Лајпник (*Leipnik*) 1901. г. у Грубишном Пољу, живјела са супругом Лудвигом у Слатини. По свједочењу Бланке Вебер, убијена у Аушвицу.

Вајс (Weiss) Јулио Вилим, *Јеврејин*, р. 1883. у Грубишном Пољу, живио у Загребу, убили га усташе 1941. у Јасеновцу. Свједочење Marta Elkana Kupferman. /*На слици – Вилим Вајс у средини*/



Вертхајм (Vertheim) Бернард Десанка, *Јеврејка*, рођена 1913. у Г. Пољу, прије рата службеница у Загребу. Убијена у Ђакову.

Вертхајм (Vertheim) НН Павао, *Јеврејин*, рођ. 1908. у Грубишном Пољу, прије рата живио у Загребу, зоолог. Убили га усташе у Загребу. Свједочење /Joseph Yosef Milhofer/.

Гаспарнић НН Георг, *Јеврејин*, р. 1909. Прије 2. свјетског рата живио у Грубишном Пољу. Током рата је био у Флосенбургу у Њемачкој, убијен у Херсбруку (Hersbruck).

Голдбергер НН Елза, *Јеврејка*, р. 1908. у Грубишном Пољу, прије рата у Уљанику. Убили је усташе 1942. у логору Јасеновац.

Еренфројнд (Ehrenfreund) НН Бранко, *Јеврејин*, убијен у усташком логору Стара Градишка. Свједок Сингер Ђуро, ујак.

- Голдбергер НН Ева**, *Јеврејка*, убиле је усташе 1942. у Јасеновцу.
- Еренфројнд (Ehrenfreund) НН Оскар**, *Јеврејин*, убијен у усташком логору Стара Градишка. Свједок Сингер Ђуро, ујак.
- Еренфројнд (Ehrenfreund) НН Розика**, *Јеврејка*, убијена у усташком логору Стара Градишка. Свједок Сингер Ђуро, ујак.
- Кауфер Јозе**, *Јеврејин*, рођен 1918. у Грубишном Пољу од оца *Иље* и мајке *Јозефине* р. *Кауфер*. Током рата из Вировитице одведен у Аушвиц и тамо убијен.
- Клајн Људевит Милан**, *Јеврејин*, рођен 1904. у Грубишном Пољу, живио у Загребу. Непознато гдје је изгубио живот.
- Клајн НН Људевит**, *Јеврејин*, р. у Грубишном Пољу, живио у Загребу, убијен у Аушвицу. Свједок Хилда Флајшман (Fleischmann).
- Клајн-Клаић (Klein - Klaić) Људевит Славко**, *Јеврејин*, р. 1899. у Грубишном Пољу, живио у Загребу. Убиле га усташе 1941. у логору Јасеновац.
- Клајн-Клаић (Klein - Klaić) Људевит Ђуро**, *Јеврејин*, рођ. 1911. у Грубишном Пољу, прије рата службеник у Загребу. Убијен од усташа 1941. у логору Паг.
- Клајн-Клаић (Klein - Klaić) Људевит и Изабела Драган**, *Јеврејин*, р. 1895. у Грубишном Пољу, живио у Загребу, убиле га усташе 1941. у логору Јасеновац. Свједочење Рут Блок (Block).
- Лангфелдер НН Адолф**, *Јеврејин*, убијен у усташком логору Стара Градишка. Свједок Сингер Ђуро, ујак.
- Лангфелдер НН Розика**, *Јеврејка*, убијена у усташком логору Стара Градишка. Свједок Сингер Ђуро.
- Ландбергер Филип Маргита**, *Јеврејка*, р. 1908. убиле је усташе 1942. године у логору Јасеновац - Стара Градишка.
- Најман (Neimann) Жига (Sigismund?) Јакоб**, *Јеврејин*, рођен 1876. у Грубишном Пољу. Прије рата био је самац у Дарувару. Одведен од усташа у Нову Градишку, гдје је вјероватно убијен.
- Наухаузер (Neuhauser) НН Вилим**, *Јеврејин*, убијен у Грубишном Пољу 1944.
- Наухаузер (Neuhauser) НН Мирко**, *Јеврејин*, убијен у Грубишном Пољу 1945.
- Сингер Јулијана Маргита**, *Јеврејка*, р. око 1900, убиле је усташе 1942. у логору Јасеновац. Свједок Сингер Ђуро, брат.
- Сингер Леополд Јулијана**, *Јеврејка*, р. 1886. у Грубишном Пољу, убиле је усташе 1942. у логору Јасеновац.

Сингер Маргита Адолф, *Јеврејин*, р. око 1928, убили га усташе 1942. у логору Јасеновац. Свједок Милан Басташић.

Сингер Маргита Мира, *Јеврејка*, рођ. око 1925, убили је усташе 1942. у логору Јасеновац. Свједок Сингер Ђуро, ујак.

Сингер НН Бранко, *Јеврејин*, р. 1937. у Грубишном Пољу, убијен у усташком логору Стара Градишка. Свједок Милан Басташић.

Сингер НН Бранко, *Јеврејин*, р. око 1910, убили га усташе 1942. у логору Јасеновац.

Сингер НН Зденка, *Јеврејка*, р. 1939. у Грубишном Пољу убили је усташе 1942. у логору Јасеновац.

Сингер НН Здравко, *Јеврејин*, дијете, убијен у усташком логору Стара Градишка. Свједок Сингер Ђуро, ујак.

Сингер НН Злата, *Јеврејка*, дијете, убијена у логору Стара Градишка од усташа. Свједок Сингер Ђуро, ујак.

Сингер НН Илонка, *Јеврејка*, убијена у усташком логору Стара Градишка. Свједок Сингер Ђуро.

Сингер син Маргите или Розике Жељко, *Јеврејин*, рођ. око 1935, убили га усташе 1942. године у логору Јасеновац. Свједок Милан Басташић.

Сингер Филип Бранко, *Јеврејин*, рођен 1915. у Грубишном Пољу, погинуо 1942. г. у НОБ-у у Војводини, између Гакова и Бачког Брега.

Сингер Филип Леополд, *Јеврејин*, р. 1900. у Великој Ператовици, живио у Грубишном Пољу, трговац. Убијен у усташком логору Стара Градишка. Свједок: Сингер Ђуро, син.

Хас (Haas) Жигмунд Меланиа, *Јеврејка*, рођ. 1883. у Грубишном Пољу, прије рата живи у Дарувару. Убијена у Аушвицу.

Хиршл Мавер Вилим, *Јеврејин*, рођен 1881. год. у Тешановцима, трговац прије рата у Грубишном Пољу, од усташа убијен 1942. у логору Јасеновац. /Piroshka Kis Kornfein/.

Хиршл НН др Милан, *Јеврејин*, рођен 1909. г. у Грубишном Пољу, лекар у Загребу. По доласку на власт ус-



таша упућен у Прозор, а затим у Грачаницу у састав екипе за сузбијање ендемског сифилиса. У НОВ од фебруара 1943. Управник болнице III дивизије. Погинуо априла 1943. код Прења (Херцеговина) у току 4. офанзиве.

На слици горе – Др Милан Хиршл

Хиршл Мавер Јакоб, *Јеврејин*, рођен 1877, трговац у Грубишном Пољу, убијен 1942. у директном терору у Бјеловару.

Шефер НН др Самуел, *Јеврејин*, лекар из Грубишног Поља. У НОВ од 1944. шеф одељења болнице Војног подручја број 26 VI корпуса. Погинуо 1944. године на Папуку.

Шентаг (Schöntag) Мавер Фани, *Јеврејка*, р. **Хиршл** 1873, трговац у Грубишном Пољу. Убијена од усташа 1942. год. у логору Јасеновац. Свједочење Ане Хиршл.

Штајнер (Steiner) Мавер Маришка (Мари), *Јеврејка*, рођ. **Хиршл** 1885, супруга Драгутина Штајнера. Убијена од усташа 1942. год. у логору Јасеновац. Свједочење Ане Хиршл.

Штајнер (Steiner) Филип Драгутин, *Јеврејин*, р 1882, гостионичар у Грубишном Пољу. Убиле га усташе 1942. у логору Јасеновац.

Штајнер (Steiner) Хинко Хермина, *Јеврејка*, р. 1896, убиле је усташе 1942. у логору Јасеновац.

ЈАСЕНАШ

Краус НН Јулијана, *Јеврејка*, р. 1917. у Буданици, живјела у Јасенашу, убијена од Нијемаца 1945. у логору Аушвиц (Auschwitz).

Вегнер НН Маргита, *Јеврејка*, рођена 1908. у Јасенашу, живјела у Сиску, убијена на непознатој локацији.

ЛАСОВАЦ И ЛАСОВАЦ БРДО

Вајс (Weiss) Фердинанд Јозефина, *Јеврејка*, р. 1905(?1925), убиле је усташе у Јасеновцу 1942.

Хан (Hahn) Фаркаш Адолф, *Јеврејин*, р. 1903. у Ласовцу, живио у Загребу, убиле га усташе у Јасеновцу 1941.

Штајнингер (Steininger) Бела Лолица (Зорица), *Јеврејка*, рођ. 1924. у Ласовцу, студент, убиле је усташе у Јасеновцу 1942.

Штајнингер (Steininger) Бела Мира, *Јеврејка*, дијете р. у Ласовцу, одвеле је усташе у логор, непознато мјесто страдања.

Штајнингер (Steininger) Роберт Клара, *Јеврејка*, р. *Eisenstadter* 1905. у Ђелековцу, супруга Беле Штајнингера са којим живи у Ласовцу. Убијена од усташа 1942. у Јасеновцу.

Штајнингер (Steininger) *Самоел Бела*, *Јеврејин* рођен 1900. у Ласовцу, трговац, убили га усташе у Јасеновцу 1942.

Штемај (Stemei) *Фердинанд Ладислав*, *Јеврејин*, р.1900. у Ласовцу, службеник у Загребу, непознато мјесто страдања.

ПАВЛОВАЦ

Рајнер (Reiner) *Мишко Мишко*, *Јеврејин*, р.1917. у Уљанику, прије рата живи у Павловцу, убијен од усташа 1942. у Јасеновцу.

Рајнер (Reiner) *НН Мишко*, *Јеврејин*, р. 1910. у Павловцу, убијен 1941. у логору Осијек.

Фишер Драго Драгутин, рођен 1901. у Павловцу, *Јеврејин*, радник, рат га затиче у Павловцу, погинуо 1943. у НОБ-у, Ђаково.

ПУПЕЛИЦА

Брајкер (Кон?) Бети Цецилија (Цилика), *Јеврејка*, рођ. 1909. у Лукачу, супруга Натана Кона, непознато гдје је 1942. године убијена, могуће у Крижевцима заједно са Натаном и мајком.

Брајкер НН Бети, *Јеврејка*, рођ. 1872, мајка Цецилије, одвели је усташе из Пупелице 1942, непознато гдје је убијена.

Кон (Kohn) НН Натан (Nathan), *Јеврејин*, р. 1906. у Крижевцима, трговац у Пупелици, ухапшен и убијен 1945. у Крижевцима од усташа.



На слици – Цецилија Брајкер (у средини) 1940. године у Ласовцу на свадби Душана Босанца и Цвијете Вукадиновић

СЕВЕРИН

Туви Туби Аврам Саламун, *Јеврејин*, рођ. 1895, убиле га усташе у логору Јасеновац.

РАЧА

Хофман НН Злата, *Јеврејка*, р. 1910. у Бјеловару, живјела у Новој Рачи. Убиле је усташе у логору Стара Градишка.

Керн Хинко Мици, *Јеврејка*, р.1900, са супругом Лудвигом Керном живјела у Новој Рачи, непознато гдје је убијена у току рата.

Керн Хинко Марија, *Јеврејка*, рођ. 1905. у Новој Рачи, одакле је у току рата одводе усташе и убијају на непознатој локацији.

Мозес (Mosses) НН Ерих (Erich), *Јеврејин*, р. 1899. у Новој Рачи, агроном, живи у Винковцима. Убијен од усташа у Јасеновцу.

Мозес (Mosses) Хинко Максо, *Јеврејин*, рођ. 1890. у Новој Рачи, прије рата сељак у Великој Трновитици. Убијен од усташа у логору Јасеновац.

Мозес (Mosses) Баренд и Јулија Хинко, *Јеврејин*, рођен у Новом Селу код Зворника, трговац и ожењен у Новој Рачи. Убијен од усташа у логору Јасеновац.

Мозес (Mosses) Бернард Хинко, *Јеврејин*, рођ. 1878. у Локвама, у прије Другог светског рата је живио у Новој Рачи. Убијен од усташа у логору Јасеновац.

Мозес (Mosses) Бернард Лудвиг, *Јеврејин*, рођен 1880. године у Локвама у. Прије рата живи у Новој Рачи. Југославија. Убијен од усташа у логору Јасеновац.

Мозес (Mosses) Хинко Драгутин, *Јеврејин*, р. 1910. у Новој Рачи, гдје и живи прије 2. св. рата. Убијен од усташа у Загребу.

Мозес (Mosses) Хинко Ерих (Erich), *Јеврејин*, рођ. 1904. у Новој Рачи, службеник у Винковцима. Убијен од усташа у логору Јасеновац.

Мозес (Mosses) Хинко Драго, *Јеврејин*, р. 1911. у Новом Селу код Зворника. Био је ожењен и живио у Новој Рачи. Непознато гдје је убијен у току рата.

Вајс (Veisz) Емил и Ирен р. **Ледовски Агнес**, *Јеврејка*, рођена 1928. Прије 2. свјетског рата у Новој Рачи. Непознато гдје је убијена.

Вајс (Veisz) Регина Ирен, *Јеврејка*, р.1897. **Ледовски** у Будимпешти у Мађарској. Са супругом Емилом Вајсом прије рата живјела у Новој Рачи. Непознато гдје је убијена.



Гробље логорских жртава у Ђакову

РОЂЕНИ ИЛИ ЖИВЈЕЛИ НА ПОДРУЧЈУ БИЛОГОРЕ, А О ЧИЈОЈ СУДБИНИ У ТОКУ РАТА НЕМА ИНФОРМАЦИЈА ***

Голдбергер НН Елза, *Јеврејка*, р. *Планер* 1904. год. у Грубишном Пољу. Прије Другог светског рата живјела је у Дарувару, током рата у Новој Градишки.

Пик (Pick) Вилим, *Јеврејин*, рођен у Беденичкој 1889. године од Јосипа и Терезије р. *Rosenfeld*. Био је трговац у Загребу, на попису је прогоњених лица Олге Пик као и имена која слиједе.

Пик (Pick) Јакоб и Олга р. *Сарваси Вера*, *Јеврејка*, кројачица поријеклом из В. Грђевца, прије рата живи у Загребу, током рата у Бјеловару. Помиње се на списку прогоњених лица Олге Пик.

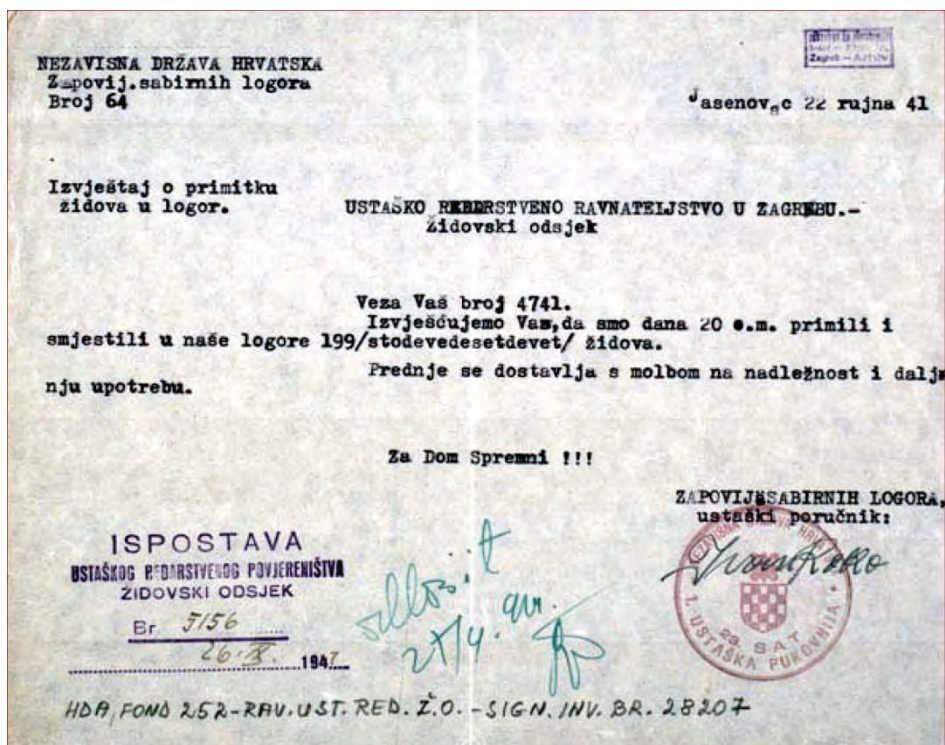
Пик (Pick) Јакоб и Олга р. *Сарваси Хинко*, *Јеврејин*, ученик, поријеклом из В. Грђевца, прије рата живи у Загребу, током рата у Бјеловару. Списак Олге Пик.

Сарваси НН Грета, *Јеврејка*, поријеклом из В. Грђевца, прије рата службеница у Загребу, током рата живи у Бјеловару.

Фишер (Fischer) НН Јулка, *Јеврејка*, р. *Сарваси*. Живи прије рата са супругом Мирком у Вел. Грђевцу, током рата у Бјеловару.

Фишер (Fischer) НН Мирко, *Јеврејин*, прије 2. свјетског рата у В. Грђевцу, потом у Бјеловару. Списак Олге Пик.

Шлосбергер (Schlosberger) НН Ирена, *Јеврејка*, рођ. у Великој Писаници, удана за Алфреда Шлосбергера у Карловцу.



ПРЕЖИВЈЕЛИ АНТИФАШИСТИЧКИ БОРЦИ

Сингер Филип Ђуро, Јеврејин, рођен 1918. г. у Грубишном Пољу, 1941. службеник у Вировитици. У НОВ од фебруара 1942. Био је на слиједећим дужностима: борац у 1. славонском одреду, интендант болнице Војног подручја бр. 5 Другог корпуса, интендант 12. и 17. бригаде, интендант Вировитичког војног подручја, интендант IX дивизије. Послије рата један од водећих службеника у котару Грубишно Поље.

Вебер Густав Рудолф, Јеврејин, р.1901. г. у Великој Барни, 1941. службеник у Загребу. По доласку усташа на власт пребјегао на Хрватско приморје, интерниран од Италијана новембра 1942. у логор Краљевица, јуна 1943. одведен у логор на Рабу. По ослобођењу из логора, од септембра 1943. у НОВ. Борац у јединицама VI славонског корпуса.

Вајс-Најман Сигмунд Маргита, Јеврејка, р. 1891. г. у Грубишном Пољу. Августа 1941. одведена од усташа у логор у Госпићу, затим у Крушчицу и Лоборград. Почетком новембра 1942. г. интернирана од Италијана у логор у Краљевици, а почетком

јуна 1943. одведена у логор на Рабу. По ослобођењу из логора ступила септембра 1943. у НОВ.

„Zanimljiva je činjenica da su se u tzv. Gecinoj četi (četa Gideona Bogdanovića) u Bilogori, na samom početku rata našla čak četiri Židova: braća Wollner, Dragan i Zdenko, Rudolf Rudi Reich i Edo Lipšić, svi sa konspirativnim, partizanskim imenima.“ /Види: **Izvori** – Weiss/



****** Најстрадалнија породица Екштајн, наслућујући каквој је опасности у НДХ изложена, повјерила је своју имовину, у валути која не губи од вриједности, домаћину једне часне великогрђевачке хрватске породице, који ју је чувао за случај повратка власника, све до смрти, 1980. год. Потомци су након тога поступили по упутству Екштајнових из 1941.

******* На израелском сајту <https://yvng.yadvashem.org> у Централној бази података о жртвама холокауста уз одредницу *Fate* (Судбина) стоји само *not stated* (није наведено), за разлику од имена лица за које постоји свједочење или докуменат о смрти и уз које стоји испис *murdered* (убијен).

Извори и литература:

- Bastašić, Milan, *Bilogora i Grubišno Polje 1941-1991.*, Udruženje bivših logoraša Drugog svjetskog rata i njihovih potomaka u Rep. Srpskoj, Menadžer kompanija d.o.o., B. Luka - Bg, 2009.
- Dobrovšak, Ljiljana, *Brojčano kretanje Židova na području Bjelovarsko-križevačke županije (1857. – 1918.)*, Radovi Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad u Bjelovaru, br. 4(2011), str. 205-235.
- Jevrejski istorijski muzej, Beograd, <http://www.jimbeograd.org/>
- Zatezalo, Đuro, *Sistem ustaških logora Jadovno 1941*, Књига I, стр. 554-570, Музеј геночида, Београд, 2009.
- Jasenovac Research Institute, New York, *Victims List*, - 30.1.2021. – <https://web.archive.org/web/20160315015359/https://vh1.nethosting.com/~lituchy/victimlist.php>
- Medar, Mladen, *Prilog istraživanju povijesti Židova u Bjelovaru*, Radovi Zavoda za znanstvenoistraživački i umj. rad u Bjelovaru, 1(2007), s. 161-177.
- Pražić, Rastko, *Civilne žrtve terora Nezavisne Države Hrvatske u kotaru Grubišno Polje 1941–1945*, Udruga antifašista grada Grubišnog Polja i općine V. Grđevac, Grubišno Polje, 2013.
- Romano, Jaša, *Jevreji Jugoslavije 1941 - 1945. žrtve genocida i učesnici NOR*, Savez jevrejskih opština Jugoslavije, Beograd, 1980, 590 str: *Spisak učesnika NOR-a* (str. 307-311);
- Spomen područje Jasenovac, *Poimenični popis žrtava_KCL Jasenovac 1941-1945*, <http://www.jusp-jasenovac.hr/Default.aspx?sid=7618>
- The Central Database of Shoah Victims' Names, <https://yvng.yadvashem.org>
- US Holocaust Memorial Museum, Washington, <https://www.ushmm.org/>
- Zbornik-Holokaust i edukacija o holokaustu, Hrvatski povijesni portal, Broj 11 (2. siječanj 2014.), Prelog, 2014.
- Жртве рата 1941-1945. године. Попис из 1964. године, Музеј жртава геноцида и Савезни завод за статистику, књ. 7, стр. 815 -835: SRH, Грубишно Поље, Београд 1992.
- Јеврејска дигитална библиотека - <http://jevrejskadigitalnabiblioteka.rs/>
- Казивања: Марија Пишчевић р. Газдић, Миленко Ј. Пишчевић, Милица С. Раделић р. Шкрбина, Milan Bastašić.
- Švob, Melita, *Židovi u Hrvatskoj. Migracije i promjene u židovskoj populaciji*, Kulturno društvo "Miroslav Šalom Freiburger" i Židovska općina Zagreb, Zagreb, 1997, str. 75.
- Švob, Melita, *Židovi u Hrvatskoj. Židovske zajednice*, knjiga I i II, drugo dopunjeno izdanje, Zagreb, 2004.
- Weiss, Ljubo R, *Sudbina Židova Virovitice i okolice - fragmenti za povijest*, Zbornik Holokaust i edukacija o Holokaustu, Hrvatski povijesni portal, Zagreb, br. 11/2014, str. 48-57.

YAD VASHEM **DAF-ED** **דף נדב**

Martyrs' and Heroes' Remembrance Authority

A Page of Testimony

P.O.B. 3477
Jerusalem, Israel

יד ושם

THE MARTYRS' AND HEROES' REMEMBRANCE LAW, 5713-1953
determines in Article No. 2 that

The task of YAD VASHEM is to gather into the homeland material regarding all those members of the Jewish people who laid down their lives, who fought and rebelled against the Nazi enemy and his collaborators, and to perpetuate their memory and that of the communities, organizations and institutions which were destroyed because they were Jewish.

1. שם המשפחה *
MANJEL

2. השם הפרטי (שם לפני הגטאות)
ELA JUHN

3. תאריך הולדת Date of birth **2**

4. מקום הולדת (town, country) **VELKI ZHENEC - yavosl.**

5. שם האב Name of father **JOSIP**

6. שם האם Name of mother **JULIA**

7. שם בן או בת הזוג (if a wife, add maiden name)
ISIDOR

8. מקום התגוררות לפני המלחמה
ZAGREB

9. מקומות התגוררות במלחמה
ZAGREB

10. נסיבות המות (when, place, date, etc.)
TYPHUS in camp of NOVA GRADSKA 1942-43

11. ה'חתי'ם
THE UNDERSIGNED
THE KOVACEVIC
residing at (full address) **104, RUTIMIR AVENUE, CORNGHALL TARS, JONAHANES BLAGOJEVIC**
relationship to deceased **NECE**

herby declare that this testimony is correct to the best of my knowledge.

חתימה
Signature
Place and date
9.7.1979

Формулари за упис имена жртвава у евиденцију Yad Vashem-а

יד ושם

ישראל, ירושלים, דאף נדב

דף נדב

רשות-הזיכרון לשואה ולגבורה, ירושלים

דף נדב

כרשום חלבי השואה והגבורה

1. שם המשפחה (באותיות עבריות)
Klavc

2. שם פרטי (באותיות עבריות)
Elan

3. תאריך הולדת (באותיות עבריות)
11.11.1895

4. מקום ואזור הולדת (באותיות עבריות)
gugorlarja

5. שם האב
gugorlarja

6. שם האם
Isabella

7. שם בן או בת הזוג (באותיות עבריות)
Rut Klaid (Block)

8. מקום התגוררות הקודם (באותיות עבריות)
gugorlarja

9. מקומות התגוררות במלחמה (באותיות עבריות)
gugorlarja

10. נסיבות המות (when, place, date, etc.)
gugorlarja

11. ה'חתי'ם
THE UNDERSIGNED
gugorlarja
residing at (full address) **gugorlarja**
relationship to deceased **gugorlarja**

herby declare that this testimony is correct to the best of my knowledge.

חתימה
Signature
Place and date
1975

Мађари – жртве НДХ 1941. до 1945. године

Мађари се масовније насељавају на подручје источне Билогоре у годинама које су претходиле укидању Војне крајине и након тога, на потезу од Пупелице и Ласовца, преко Булинца, Беденика, Бабинца, Велике и Мале Писанице, Великог Грђеваца, све до Велике Јасеноваче и Грубишног Поља. У Грбавцу, који је некада био на ничијој земљи између аустријске и турске империје и слабије насељен све до 19. вијека, Мађари у периоду између 1869. и 1899. постају већинско становништво у насељу. Послије 1848. и укидања кметства, Аустроугарска покушава поправити социјални статус сељаштва тако да стимулише насељавање на плодније дијелове слабо насељене крајине сиромашним породицама из других средина, а међу њима Чехе и Мађаре.

Уз социјални притисак као мотив исељавања је изгледа био присутан још један, недовољно истражен фактор, који се огледа у чињеници да су велики број пристиглих Мађара, па и добар дио Чеха били евангелисти (протестанти). Они с временом постају римокатолици, али још на пријелазу вијекова избегавају да се региструју у римокатоличким жупама, тако да у преживјелим православним матичним књигама налазимо слиједећа презимена Мађара евангелиста:

Евангелисти регистровани у МКР православне парохије Велика Писаница

BEDE, Велика Писаница, МКР В. Писаница, стр. 56/1882; **BET**, В. Писаница, 1888; **BOGNAR**, М. Грђевац, 1889; **CSOKUYA**, В. Писаница, 1883; **ČOKONAJ**, В. Писаница, 1888; **ČOKONJA**, В. Писаница, 1889; **DAVID**, В. Писаница, 1884; **FARKAŠ**, Ласовац, 1888; **GERENČIR**, М. Грђевац, 1888; **HG**, М. Грђевац, 1889; **IŠTVAN**, В. Писаница, 1883; **KIŠ**, Зринска, 1889; **KONJA**, В. Писаница, 1889; **KOROŠEC**, В. Писаница, 1889; **LÖRÖNCZ**, В. Писаница, 1883; **MESAROŠ**, В. Писаница, 1889; **MOLNAR**, В. Писаница, 1884; **NEZDAJ**, Г. Ковачица, 1888; **TOMAŠ**, В. Писаница, 1888; **TORONJI**, М. Грђевац, 1888; **TÓS**, Ласовац, 1883; **VEREŠ**, В. Писаница, 1884; **VIDA**, Бабинац, 1883; **VÖRÖS**, В. Писаница, 1884; **ZOKA**, В. Писаница, 1889;

Евангелисти регистровани у МКУ парохије Беденик

BEDEJ, Ласовац, стр. 33/1902.

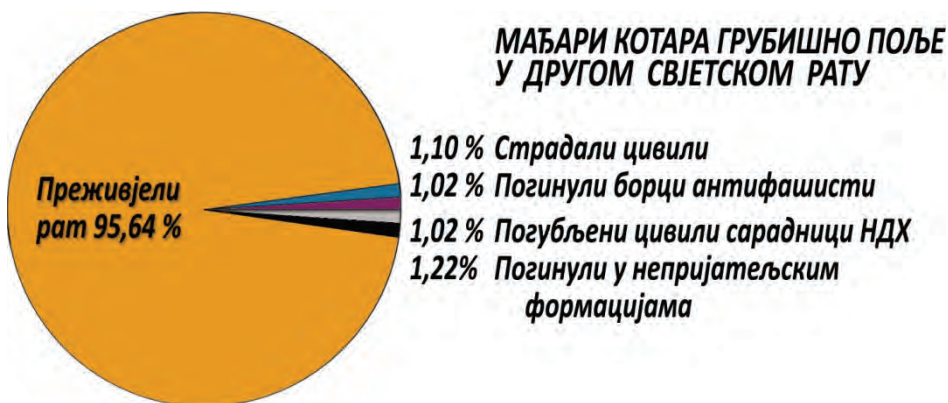
Евнгелисти регистровани у МК парохије Вел. Зденци:

БОДИШ, М. Зденци, МКР и МКР од 1893-1906; **ЗАСТЕРА**, В. Зденци, у МКР 1893; **ЗОУК?**, Орловац, МКР 1886-1894; **КАЛМАН**, М. Зденци, МКР 1893-1895, МКУ 1896; **МЕЛША**, М. Зденци, МКР 1893, МКУ 1906; **МЕШТАР**, М. Зденци, МКР 1893-1895; **МУФАЛЕК**, В. Зденци, МКУ 1929; **НАЂ**, Мали Зденци, МКУ 1903; **РУДА**, Вел. Зденци, МКР 1888, Кончаница, МКР 1893-1895; **СУЧАЊИ**, М. Зденци, МКУ 1932; **ТОЛПЕРТ**, М. Зденци, МКР 1895; **ХРОМАТКА**, Велики Зденци, МКУ 153/1903.

За подручје читаве источне Билогоре, које дјеломично покрива дијелове бивших котарева Бјеловар и Ђурђевац, несигурно је и на нивоу апроксимације издвојити из збирних података пријератни број Мађара по појединим насељима. На компактном простору котара Грубишно Поље то не представља проблем, тако да подаци за грубишнопољско подручје дају бољи примјер за сагледавање опште слике ратних губитака на Билогори.

Укупан број мађарског живља 1941. год. на котару Грубишно Поље утврдили смо на 2.537 душа. У току рата, од власти НДХ је страдало 28 цивила, а у партизанима погинуло 26 бораца. Бројност Мађара у партизанским јединицама била је основ да општина Грубишно Поље у послератном времену има домицил над традицијом мађарске бригаде „Шандор Петефи“ (Petőfi Sándor, мађарски пјесник рођ. као Александар Петровић).

На непријатељској страни погинуло је 28 војника, 3 погубљена након рата, а од партизана у рату и послератних власти, због сарадње са непријатељем стријељано је 26 цивила. На графикону су пропорције страдалих у популацији Мађара котара Г. Поље:



Попис страдалих Мађара по насељима

Страдали цивили и погинули борци антифашисти мађарске народности из укупно 25 насеља источне Билогоре (Котар Бјеловар 8 насеља, Ђурђевац 1, Грубишно Поље 16):

Насеље	Бр.	Велики Грђевац	2	Мала Барна	1
Бабинац	2	Г. Ковачица	3	Мала Писаница	2
Бачковица	5	Грбавац	7	Мали Грђевац	3
Беденик	10	Грубишно Поље	11	Оровац	2
Булинац	1	Дјаковац	1	Пољани	2
Велика Барна	4	Доња Ковачица	2	Северин	2
Вел. Јасеновача	5	Зринска	4	Тополовица	5
В. Писаница	4	Ласовац	2	Турчевић Поље	1
В. Трешњевица	3	Лончарица	1	УКУПНО	85

БАБИНАЦ

Хорват Габријел Вилим, Мађар, р. 1927, погинуо у НОБ-у 1944. у Миклеушу.

Хоргош Јосип Иван, Мађар, рођ. 1927, погинуо 1945. у НОБ-у, Дарувар.

БАЧКОВИЦА

Ферлендиш НН Иван, Мађар, р. 1881. год. у Харанфи, Мађарска. Кренуо 2. фебруара 1943. са породицом из Бачковице у Мађарску. Нестао на простору који су контролисале снаге НДХ.

Ферлендиш НН Јула, Мађарица, р. 1881. г, кренула 2. фебруара 1943. год. са породицом у Мађарску, гдје није стигла.

Ферлендиш НН Ката, Мађарица, р. 1909. г, кренула 2. фебруара 1943. у Мађарску, гдје није стигла.

Ферлендиш НН Стјепан, Мађар, р. 1875. г. у Харанфи, Мађарска. Кренуо 2. фебруара 1943. у Мађарску, гдје није стигао.

Ферлендиш Стјепан Јосип, Мађар, р. 1902, кренуо 2. фебруара 1943. у Мађарску, гдје није стигао.

БЕДЕНИК

Грчић НН Ђуро, Мађар, р. 1905, погинуо 1945. године у НОБ-у у Копривници.

Кираљ Шандор Шандор, Мађар, рођен 1905, убили га усташе у Јасеновцу 1941.

Лабода Јосип Шандор, *Мађар*, р. 1921, погинуо у НОБ-у 1943. г. у Бјеловару.

Нарај Карло Ернест, *Мађар*, р. 1927, убијен од усташа 1944. код куће у Беденику.

Нарај Људевит Карло, *Мађар*, рођен 1884, убијен од усташа 1944. у Беденику.

Поца Јосип Ана, *Мађарица*, рођена 1907. године објесиле је усташе 1945. у Кутини.

Рохер Себастијан Фрањо, *Мађар*, рођен 1917, убијен од усташа 1944. у Беденику.

Тобер Ђуро Јосип, *Мађар*, рођен 1924. године, погинуо у НОБ-у 1945, Мала Босна.

Чер Стево Шандор, *Мађар*, р. 1910, убијен од усташа 1945. године код куће у Беденику.

Чер Стјепан Мишко, *Мађар*, рођен 1917. године, погинуо 1944. у НОБ-у, Копривница.

БУЛИНАЦ

Кираљ Фрањо Иван, *Мађар*, р. 1918, убиле га усташе 1944. године у затвору у Бјеловару.

ВЕЛИКА БАРНА

Варга НН Ђуро, *Мађар*, убијен од усташа у Великом Грђевцу. Свједок Хорват Анка.

Варга НН Лазо, *Мађар*, убијен од усташа у Великом Грђевцу. Свједок Хорват Анка.

Сајтљик Фрањо Антун, *Мађар*, р. 1913, погинуо 1945. године у НОБ-у, Врховци.

Шамо Јосип Јосип, *Мађар*, рођен 1902, убијен 1945. од усташа у Великој Барни.

ВЕЛИКА ЈАСЕНОВАЧА

Антолић Вендел Вендел, *Мађар*, р. 1907, погинуо 1944. у НОБ-у, Ковиљача.

Антолић Стево Ладислав, *Мађар*, р. 1903. убиле га усташе 1944. у логору Јасеновац.

Геренђир Антун Јосип, *Мађар*, рођен 1921, погинуо 6. фебруара 1945. у Великим Зденцима у саставу 16. славонске омладинске бригаде „Јоже Влаховић“.

Вимер Иван Ђуро, Мађар, рођен 1909, убили га усташе 1944. године у логору Јасеновац.

Геренђир Павле Мирко, Мађар, рођ. 1920, погинуо 21.1.1944. у саставу 17. славонске НОУ бригаде, Чаглин.

ВЕЛИКА ПИСАНИЦА, НОВА ПИСАНИЦА И ПОЛУМ*

Гал НН Фрањо, Мађар, страдао у рату.

Молнар Славо Јосип, Мађар, р. 1914, погинуо у НОБ-у 1945. г. у Подравској Слатини. (МГБ 2100067011)

Палфи Бара Вендел, Мађар, р. 1885. године, са Полума, убијен од Нијемаца 1944. у логору Аушвиц.

Паушка НН Јосип, Мађар, убили га усташе у Великој Писаници 17. октобра 1942.

ВЕЛИКА ТРЕШЊЕВИЦА

Ђери НН Стево, по оцу поријеклом *Мађар*, по мајци *Србин*, сељак, спроведен у Копривницу у логор „Даница“, послије у Госпић, убијен у Јадовну у јулу 1941. Свједок – Петар Хасановић.

Ханак Стево Иван, Мађар, р. 1926, погинуо у саставу 17. славонске ударне бригаде, 20. априла 1944. у Феричанцима.

Ханак Фрањо Јосип, Мађар, р. 1923, погинуо 1944. код Клоштра.

ВЕЛИКИ ГРЂЕВАЦ

Фаркаш Никола Владо, Мађар, р. 1941, умро 1942. у логору Сисак.

Хан (Hahn) Фаркаш* Игнац, Мађар, р. 1908, непознате околности и мјесто страдања.

ГОРЊА КОВАЧИЦА

Вендел Адам, Мађар, рођен. 1920. у Горњој Ковачици, члан КПЈ, десетар, погинуо у саставу 21. ударне славонске бригаде 21. 3. 1945, Брчко.

Ковач НН Маришка, Мађарица, убили је усташе у шуми ниже куће Растовића у Г. Ковачици под оптужбом да је сарађивала са партизанима. Радило се о повлачењу народа у шуму приликом доласка усташа у село, њена тринаестогодишња ћерка са породицом Растовић оде дубље у Билогору, а Маришку ухвате и убију. Комшије је тек касније нађу у шуми и сахране. Свједок - Маришкина ћерка Маргита удана након рата Вимер.

Хараг НН Јанош, Мађар, рођен око 1870, страдао у рату у непознатим околностима. Свједок Гојко Чизмић.

ГРБАВАЦ

Балог Ђуро Стјепан, *Мађар*, р. 1909, убијен у НОБ-у, као партизан од усташа 1945. у Бјеловару.

Вош Петар Јосип, *Мађар*, р. 1914, погинуо 1944. године у НОБ-у, Беденик.

Жулец Петар Венди, *Мађар*, рођен 1919, погинуо 1945. године у НОБ-у, Радиковац, Доњи Михољац.

Пинтер Мартин Петар, *Мађар*, рођен 1923, погинуо 1945. године у НОБ-у, Велики Грђевац.

Сват Јосип Јосип, *Мађар*, рођен 1926, погинуо у НОБ-у 1945. године, Бјеловар.

Фуријан НН Иван, *Мађар*, рођен 1886. у Мађарској, рањен у руку приликом борби, умро у Грбавцу 1943. године

Шошки Стјепан Стјепан, *Мађар*, рођен 1925, погинуо 1945. године у НОБ-у, Болману у Барањи.

ГРУБИШНО ПОЉЕ

Бержењи Ђуро Шандор, *Мађар*, р. 1896, убијен од усташа 1943. у Грубишном Пољу.

Вимер Мато Фрањо, *Мађар*, рођ. 1911, убијен од усташа 1944. у Пољанима.

Дрвенкар Иван Иванка, *Мађарица*, р. 1936(1937), убијена септембра 1942. у Грубишном Пољу од усташе Фрање Хорвата. Свједок Лолић Сава, тетка. (извор М. Басташић).

Дрвенкар Иван Мирко, *Мађар*, рођен 1914, убијен од усташа 1943. године у директном терору, Грубишно Поље.

Канижај Стјепан Људевит, *Мађар*, рођен 1919, погинуо у НОБ-у у борби са Мађарима 1945. у Болману (Барања).

Киш Ђуро Иван, *Мађар*, рођен 1921, погинуо 1944. год. у НОБ-у, Болман (Барања).

Киш НН Стјепан, *Мађар*, погинуо у прољеће 1944. - У евиденцији погинулих 18. ударне бригаде

Такач Шандор Иван, *Мађар*, рођен 1889, убијен од усташа 1944. у Грубишном Пољу.

Талијан НН Људевит, *Мађар*, рођен 1925, погинуо 20. новембра 1944. код Батине у саставу 51. војвођанске ударне дивизије.

Ханансек Лудвиг Фрањо, *Мађар*, рођен 1928, погинуо 1943. год. у НОБ-у, Јакшић.

Хорват НН Вендел, *Мађар*, р. 1911. у Г. Пољу, погинуо 14. септембра 1944. у саставу 16. славонске омладинске бригаде „Јоже Влаховић“.

ДЈАКОВАЦ

Дарабош Павле Јосип, *Мађар*, рођ. 1888., убијен 1943. код куће, Дјаковац. Свједок Дарабош Богдан. (2127003011)

ДОЊА КОВАЧИЦА

Коломир Фрањо Виктор, *Мађар*, р. 1904, умро 1944. у усташком затвору у Бјеловару.

Фалтус Иван Рудолф, *Мађар*, р. 1905, убијен принудним радом 1944. у Њемачкој.

ЗРИНСКА

Божоки (Bozsoki) Божо Роза, *Мађарица*, рођена 1914. године у Бабинцу, супруга Венделинова, отишла из Зринске за мужем у Мађарску 1944. и нестала.

Божоки (Bozsoki) Шандор Венделин, *Мађар*, рођен 1906. године у Вел. Грђевцу, отишао 1944. из Зринске у Мађарску и нестало.

Фишли Иван Стјепан, *Мађар*, р. 1916, убијен 1944. од усташа у директном терору, Зринска.

Фишли Јосип Јосип, *Мађар*, р. 1919, убијен од Нијемаца 1945. у директном терору, Зринска.

ЛАСОВАЦ И ЛАСОВАЦ БРДО

Мајор Имбро Имбро, *Мађар*, рођен 1915. год, убијен од усташа на непознатој локацији.

Стемеи Фердинанд Ладислав, *Мађар*, рођен 1900. године, убијен од усташа на непознатој локацији.

ЛОНЧАРИЦА

Папај Стеван Иван, *Мађар*, рођен 1866, убијен од усташа 1943. у Грубишном Пољу.

МАЛА БАРНА

Рачек Иван Јанко, *Мађар*, рођен 1912. године, погинуо у НОБ-у 1944, Бучје.

МАЛА ПИСАНИЦА

Ковач Павао Стјепан, *Мађар*, рођен 1920, погинуо 1945. године у НОБ-у у Ждали код Копривнице.

Нађ Иван Иван, *Мађар*, рођен 1920, погинуо у НОБ-у 1945. године у Турнашици.

МАЛИ ГРЂЕВАЦ

Балог НН Фрањо, *Мађар* погинуо у партизанима, име наведено на споменику у Малом Грђевцу.

Фаркаш Лајош, *Мађар*, убили га усташе у Малом Грђевцу 1942. године. Свједок Фаркаш Јошко, син.

Хорват Јосип Мишко, *Мађар*, рођен 1911. године, погинуо 1945. у Торјанцима у Барањи, име на споменику, борац у НОБ-у.

ОРОВАЦ

Боршош Ђуро Стјепан, *Мађар*, рођ. 1897. год, убили га усташе 1944. у Оровцу.

Сабо Флоријан Фрањо, *Мађар*, рођен 1924 убили га усташе на непознатој локацији.

ПОЉАНИ

Фектер Фрањо Јосип, *Мађар*, р. 1916, умро 1945. године у логору у Загребу.

Вимер Мато Фрањо, *Мађар*, рођен 1911, заклао га у септембру 1942. усташа Мирко Маркота. Свједок Јошко Дрвенкар, *Лит. 12, Басташић, стр. 148.*

СЕВЕРИН

Боршош Иван Имбро, *Мађар*, р. 1921, убили га усташе 1944. године код куће у Северину.

Сигети (Szigeti) НН Ада (Adda), *Мађарица*, рођ. 1899, убијена од Нијемаца 1941. у логору у Њемачкој.

ТОПОЛОВИЦА

Варга Јосип Стјепан, *Мађар*, р. 1908., погинуо 1943. год. у НОБ-у, Мандићевци.

Варга Јошко Стјепан, *Мађар*, р. 1907, погинуо 1943. у НОБ-у код Паучја.

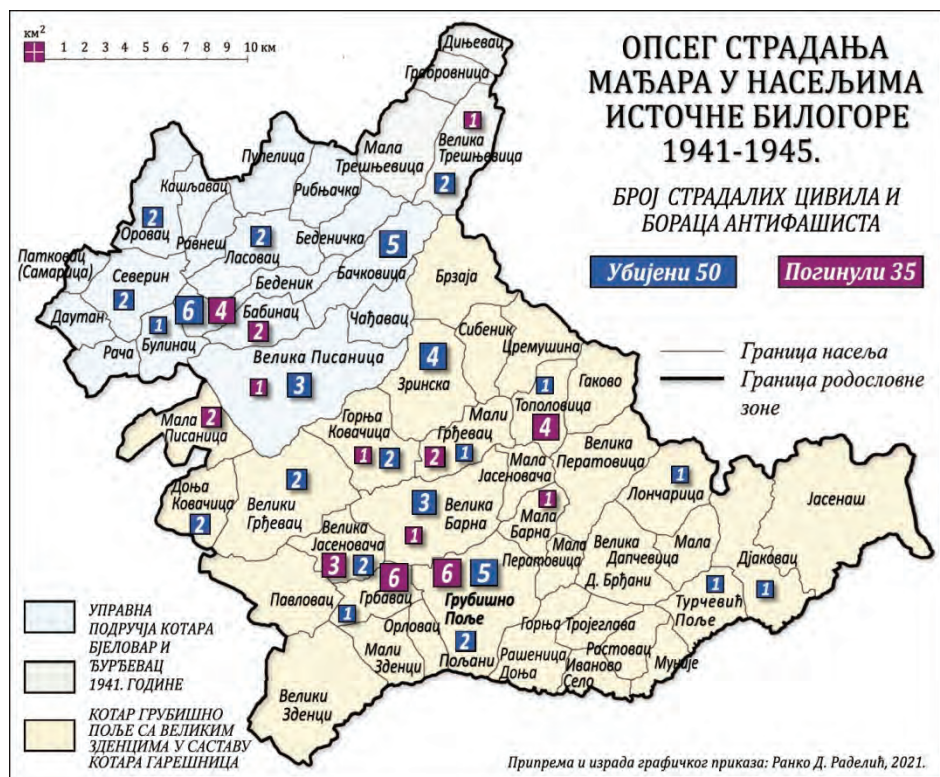
Мосоцки Мијо Стјепан, *Мађар*, рођен 1925, умро 1945. г. у НОБ-у.

Немеш Пишта Вендел, *Мађар*, р. 1904. г, умро 1943. приликом борби у Тополовици.

Широки НН Стеван, *Мађар*, рођен 1911, убијен од усташа 1945. године као заробљеник припадник НОВ и ПОЈ, Копривница.

ТУРЧЕВИЋ ПОЉЕ

Дарабош *НН Јосип, Мађар*, убијен 1943. год. у Миоковићеву од усташа. Свједок Дарабош Милан.



Остале народности – жртве НДХ 1941. до 1945. године

Уз Чехе, Мађаре, Роме и Јевреје, који су својим доласком на источну Билогору у периоду непосредно прије и после укидања Војне крајине својом бројношћу донијели и елементе националне културе, у ову групу досељеника можемо укључити само Нијемце. Припадници других народа, чији је боравак забиљежен на овом простору (Словаци и Македонци, Руси, Италијани и други, долазили су појединачно или ријетко са породицама и нису оставили дубљи траг у историји овог дијела Билогоре. Изузетак чине једино Словенци протјерани из својих домова у Другом свјетском рату, који су привремено, као колонисти до 1945. смјештени на имањима исто тако протјераних Срба.

Почетак насељавања Нијемаца биљежимо већ од краја XVIII и почетка XIX вијека, а до пописа 1931. је њихов број у насељима источне Билогоре порастао на 683 (у Чађавцу 20, Вел. Писаници 375, Горњој Ковачици 93, Грубишном Пољу 88, Ивановом Селу 15, Малом Грђевцу 16, Тополовици 10 и Великом Грђевцу 66), па све до 800 непосредно пред рат.

Изложени читаву деценију нацистичкој демагогији и пропаганди, масовно су се укључивали у Културбунд, мобилисани у њемачке војне формације и тек малобројни својим опредјељењем избјегли разлоге за депортацију 1945, после чега их је остало на овом подручју свега 46 (21 у В. Писаници и 25 у котару Г. Поље на попису 1948, мада постоји могућност да је један број избјегао да се изјасне као Нијемци). Иако непријатељски настројени према покореним народима, Нијемци се 1941. нису спуштали на ниво усташких звјерстава, тако да је њихова активност скоро непримјетна у колективном памћењу. Било је чак примјера, попут В. Писанице, гдје су спријечили рушење православне цркве св. Лазара и заштитили поједине српске породице од усташког прогона. Ово понашање у складу је са генералним њемачким ставом, који је захтјевао да се смањи репресија спрам српског становништва, која је као директни генератор побуне неповољно дјеловала на бројност и снабдјевање њемачких трупа на источном фронту. У рату је у њемачкој војсци погинуо 51 војник, те погубљено 30 цивила.

Иако се из послеријатних свједочења мјештана Велике Писанице даде закључити да су домаћи Нијемци имали коректнији однос према српском становништву него усташке власти, због сарадње са окупатором из Велике Писанице су послерије завршетка ратних дејстава, исељена 84 њемачка домаћинства са 306 чланова. Претходно је погинуло у њемачкој војсци 16 мушкараца и страдало 10 цивила. Сличну судбину имали су и Мађари који су одбили учествовање у НОБ-у. Са поступцима забиљеженим код депортација Нијемаца и Мађара, посебно са условима који су владали у логорима у Великој Писаници и нарочито на Крндији гдје су њемачки цивили најчешће страдали од тифуса, данас би се тешко могли сложити.

Њемачком политиком германизације Словеније, у Хрватску су на имања Срба протјераних почетком августа 1941. у Србију, насељавани Словенци. Тако је на подручје котара Грубишно Поље у јесен и зиму 1941/42 насељено 55 словенских породица са преко 500 чланова домаћинства у 29 насеља, а главнина досељеника је у већ претходно опљачкане српске домове дошла 9. децембра 1941. У исто вријеме насељаване су и хрватске, углавном проушашке породице из пасивнијих крајева и Херцеговине, тако да су у источну Билугору досељене 773 породице, а од тога 615 на грубишнопољско подручје. Словенске породице су, судећи по њиховом броју у појединим селима, плански насељавана тако да се „утопе“ у хрватском окружењу. У појединим насељима нашао се слиједећи број словенских породица:*

Брзаја 1, Велика Барна 4, Велика Дапчевица 6, Велика Јасеновача 1, Брзаја 1, Велика Ператовица 3, Велики Грђевац 4, Гаково 3, Горња Ковачица 2, Горња Рашеница 1, Грубишно Поље 4, Дјаковац 2, Доња Рашеница 1, Зринска 1, Јасенаш 2, Лончарица 2, Мала Барна 1, Мала Јасеновача 1, Мала Ператовица 1, Мали Грђевац 1, Мали Зденци 1, Орловац 1, Раствовац 1, Павловац 2, Сибеник 1, Топловица 1, Турјеглава 1, Турчевић Поље 2, Цремушина 3.

* Škiljan, Filip, *Organizirana prisilna iseljavanja Srba iz NDH*, Srpsko narodno vijeće, Zagreb, 2014; Na priloženom CD - **Tabela III: Hrvati kolonizirani na posjede prisilno iseljenih Srba**; Шкиљан као архивски извор наводи НДА– Hrvatski državni arhiv (Zavod za kolonizaciju NDH).

Попис страдалих цивила осталих народности**МАКЕДОНЦИ 1****ПАВЛОВАЦ**

Баћовски Васо Иван, *Македонац*, р. 1927, погинуо 1944. у НОБ-у у Пакрацу.

НИЈЕМЦИ 2**ВЕЛИКИ ГРЂЕВАЦ**

Грос (Gross) Људевит Иван, *Нијемац*, р. 1907, кројач, објешен од усташа у Бјеловару 18. 3. 1945. г. због партизанске униформе пронађене у његовој радњи. Истоимени Грос *Вендел* Иван, такође кројач из Вел. Грђевца, преживио је рат у партизанима.

ВЕЛИКИ ЗДЕНЦИ

Лукман НН Фердинанд, *Нијемац*, р. 1905, погинуо 1945. у НОБ-у.

СЛОВАЦИ 1**РИБЊАЧКА**

Шуле Јосип Фрањо, *Словак*, рођ. 1888, убијен од Нијемаца 1944. године у логору у Њемачкој.

СЛОВЕНЦИ 4**БЕДЕНИК**

Белак НН Мијо, *Словенац*, рођен 1892. године, убиле га усташе 1944. у Беденичкој.

ВЕЛИКА ПИСАНИЦА, НОВА ПИСАНИЦА И ПОЛУМ

Зеленик Доминик Иван, *Словенац*, рођен 1944, убијен од усташа 1944. у Великој Писаници.

ВЕЛИКИ ЗДЕНЦИ

Јурјец Ханс Иван, *Словенац*, р. 1903, погинуо 1944. год. у НОБ-у, Ђурђеновац.

ДЈАКОВАЦ

Каваш Штефан Тиника, *Словенка*, р. 1933, убијена од Нијемаца 1943. код куће у Дјаковцу.

Роми – жртве геноцида НДХ 1941. до 1945. године

На древном језику потеклом из Индије, Ром значи човјек. У науци још не постоји консенсус о томе у коју врсту (species) треба класификовати бића која су их убијала.

Прије 2. свјетског рата у источној Билогори Роми су живјели у 18 насеља, имали своје куће, вртове и домаћинства и бавили се ситним занатима, трговином коњима и помало прорицањем судбине и шверцом када тежак живот није пружао друге могућности да се прехране породице са бројном дјецом. Између њих и других становника билогорских села постојала је толеранција, јер су Роми својом активношћу попуњавали управо онај простор и тржишне потребе који популацији више везаној за пољопривреду није био због разних разлога доступан, прихватљив или довољно исплатив.

Највећи дио ромске популације источне Билогоре чинили су Ловари, подгрупа ромског народа која говори под утицајем мађарског и румунског језика специфичним дијалектом, једним од шездесетак постојећих. Живе широм Европе, од Русије на истоку до Француске на западу, те од Пољске до југа у Албанији и Италији. Ловари су носили презимена Ђурђевић, Јовановић, Амић, Хамић, а у мањој мјери Рончевић, Домитровић, Јеленић или Јелинић, те Раделић које сусрећемо чешће изван источне Билогоре, у Питомачи и околини.

Другу, мању скупину билогорских Рома чинили су тзв. „цигани коритари“, које се данас уобичава називати Бијаш или Бајаш, што је изведено из назива за ромски дијалекат *l'jimba d' bjaš* којим говоре. Носили су презимена Богдан, Балог, Оршош, Кишпан и Калањош, а до данас су се још одржали у Грубишном Пољу, гдје их је 2011. на попису становништва евидентирано 16.

За разлику од Срба над којима је НДХ кроз геноцид убијањем, исељавањем и покрштавањем проводила затирање православља као директан налог стратегије ватиканског прозелитизма, у случају Рома за то није било разлога. Роми су се, наиме, поучени генерацијским искуством, због сигурности користили оним што бисмо могли назвати етномикријом, те прихватили елементе

превлађавајуће културе и религије. Не улазећи у поријекло и судбину Рома које на Балкану налазимо још од византијског периода, те оних пристиглих са Турцима у 14. вијеку, прве сигурне извјештаје о њиховом присуству између Саве и Драве имамо тек од 17. вијека. Судећи по јаком утицају румунског језика, сва је прилика да овдје долазе са истока и сјевероистока, што потврђује и чињеница да их на пријелазу из 19. у 20. вијек и до 80% прихвата православље, а о чему свједоче и презимена Ђурђевић и Јовановић, те поштовање култа Свете Петке.

Иако су на подручју Хрватске у каснијем периоду већински прихватили римокатолицизам, интересантно је да се све до данашњег времена у 21. вијеку одржао рецидив православља кроз ромски празник Ерделези (Ђурђевдан) који обиљежавају 6. маја, а не 23. априла као римокатолици (све до раскида државних веза са Угарском, у Хрватској се Ђурђево, односно Јурјево славило 24. априла, јер је 23. у Угарској и другдје био резервисан за обиљежавање погибије св. Адалберта у мисионарском походу 997 године, 23. априла).

Доказе за присуство православних Рома у источној Билогори налазимо и у ријетким примјерцима матичних књига које нису уништене у 2. свјетском рату:

БОГДАН, МКР парохије Вел. Зденци 26/1892, биљешка „цигани коритари“;

ЂУРЂЕВИЋ, биљешка у МК пар. Велики Зденци „цигани“;

КАЛАЊОШ, МКР Велика Писаница 131/1883 и МКР Вел. Зденци 31/1892. биљешка „цигани коритари“;

КИШПАН, МКР Вел. Зденци 2/1893, биљешка „цигани коритари“.

По попису становништва 1931. године у котаревима чија насеља су у источној Билогори, Роми су већином римокатолици, у котару Бјеловар 92,7 %, у Грубишном Пољу 97 %, те 98 % у котару Ђурђевац:

Котар	Роми укупно	Римока- толици	Право- славни
Бјеловар	577	535	42
Грубишно Поље	135	131	4
Ђурђевац	507	497	10

Није дакле било вјерских разлога које би диктирао Ватикан за затирање већине¹ од око 15.000 Рома који су 1941. живјели на подручју данашње Хрватске². У тексту Данијела Војака³ налазимо биљешку која показује да убијање Рома није обављано стихијски, већ да је њихово уништење било прије свега плански, државни пројекат:

„U popisnim materijalima iz popisa 1921. i 1931. koji se čuvaju u Hrvatskom državnom arhivu dio njih rađen je u vrijeme NDH. Znakovito je što smo u tim materijalima pronašli koncepte popisa broja Cigana na temelju popisa iz 1921. i 1931. Vjerojatno su vlasti u NDH tražile podatke o broju Roma koje je statistički zavod zatim izradio. Navedene podatke našli smo u kutiji 60, svesci 77 i 78 te u kutiji 63, svezak 81“.

Расистички ставови присутни код дијела хрватских политичара још од времена Аустроугарске, те низ предрасуда о Ромима код великог дијела хрватске грађанске јавности били су плодно тло за преузимање и у НДХ њемачког геноцидног модела *Endlösung*-а и усвајања расних закона којима је Ромима и Јеврејима као неаријевским народима укинута право на постојање. Иронија је судбине и својеврсна поетска правда што су модерна генетска истраживања показала да су Германи међу посљедњима у ланцу са правом да се позову на то аријевско поријекло и то захваљујући прије свега насилној асимилацији Словена, изворног аријевског рода потеклог са Балкана.

У покушају да утврдимо опсег страдања Рома источне Билогоре у Другом свјетском рату, пошли смо од посљедњег пријератног пописа 1931. године и ту се већ сусрели са проблемом. Наиме, *Правилник за извршавање пописа становништва, пољопривредних газдинстава и стоке у Краљевини Југославији на дан 31. марта 1931. године* не предвиђа по чл. 61. изјашњавање по појединачним јужнословенским народностима, већ само по одредници „југословенска или друга“ – „ако народност није југословенска треба тачно назначити ону народност којој то лице припада на пр. немачка, мађарска, турска ... Свако лице може слободно да изјави које је народности и који му је матерински језик и пописни органи не смију вршити никакав притисак у том погледу...“ Роми и овдје користе већ споменуто *етномимикрију*, не без разлога, што ће показати и 1941, те их се на подручју три котара као

Роми, односно Цигани, изјашњава мање од 10%, а остали као припадници југословенске народности:

ИЗЈАШЊАВАЊЕ РОМА ПО НАРОДНОСТИ НА ПОПИСУ 1931. ГОД.

Котар	Југословенска		Циганска		Мађарска	Румунска	Укупно
	Број	%	Број	%			
Бјеловар	446	77,30	61	10,57	1	69	577
Г. Поље	135	100,00	-	-	-	-	135
Ђурђевац	473	93,29	33	6,51	1	-	507
УКУПНО	1054	86,46	94	7,71	2	69	1219

Тек изјашњавање по материнском језику омогућује приближно установљење броја Рома. Кажемо приближно, јер је и овдје један дио испитаника искористио могућност да као матерински језик назначи неки други, што је у каснијим пописима жртава рата искоришћено да се један број Рома уброји у хрватске жртве. На примјеру Грубишног Поља, гдје је од 135 лица идентификованих као Роми на попису из 1931. год. на основу изјашњавања о материнском језику, било у току рата 179 жртава, јасно је да попис из 1931. не можемо искористити за поуздану процјену броја Рома 1941. Већински Ловари већ су увелике живјели сједилачки, па ову диспропорцију не можемо приписати номадском начину живота, а још мање стопи раста која би требала на годишњем нивоу бити већа од 5% и неупоредиво већа од стопе раста осталог становништва, за коју постоји прилично усаглашен став демографа да се кретала око 1,5% у периоду између пописа 1931. и почетка рата 1941.

Једноставним збрајањем страдалих Рома (244)⁴ у рату 1941.-1945. и броја оних забиљежених на попису становништва 1948, долазимо до броја од **311** Рома који су 1941. живјели у поменутих 18 насеља источне Билогоре, под оправданом претпоставком да није било већих миграција и напуштања овог подручја у току рата и непосредно послије њега. Ова процјена је прилично поуздана, јер природне смрти у четири ратне године једва да је и било, а понеко дијете је и рођено у периоду од завршетка рата до пописа 1948. Тај попис је показао да је рат преживјело 67 Рома у 15 породица – 67(15), од пријашњих 18 их налазимо у само 7 насеља, а скоро половина Рома, 31 у 6 породица били су у Великом Грђевцу. Ево тог прегледа са пописа 1948. по презименима и насељима:

БОГДАН, Грубишно Поље 4(-),
 ЂУРЂЕВИЋ, Кашљавац 2(1), В. Грђевац 31(6), Међурача 2(1),
 ОРШОШ, Грубишно Поље 14(3),
 РАДЕЛИЋ, Велика Трешњевица 6(1), Ласовац 4(2),
 РОНЧЕВИЋ, Мала Јасеновача 4(1)

Крвави усташки пир затро је потпуно ромске породице које су носиле 7 презимена (Амић, Домитровић, Јеленић, Јелинић, Јовановић, Калањош, Хамић), те 80,4% предратне ромске популације:

Р. бр.	Презиме	Жртве (број)	Р. бр.	Презиме	Жртве (број)
1.	АМИЋ	30	8.	ЈОВАНОВИЋ	33
2.	БОГДАН	24	9.	КАЛАЊОШ	1
3.	ДОМИТРОВИЋ	2	10.	ОРШОШ ⁵	2(5)
3.	ЂУРЂЕВИЋ	101	11.	РАДЕЛИЋ	8
5.	ЂУРЂЕВИЋ (Хамић)	14	12.	РОНЧЕВИЋ	5
6.	ЈЕЛЕНИЋ	12	13.	ХАМИЋ	13
7.	ЈЕЛИНИЋ	2	УКУПНО		250

¹ Ленгел-Кризман је дошла до бројке од 8570 ромских жртава само у логору Јасеновац.- Lengel-Krizman, Narcisa, *Genocid nad Romima, Jasenovac 1942.*, Jasenovac-Zagreb 2003.

² Према Владимиру Жерјавићу, на подручју НДХ страдало је око 17000 Рома, што је вјероватно потцјењен број, што је његов манир чак и док говори о ромским губицима у Европи, гдје процјене разних аутора иду од минималистичких 200.000 до 1,5 милиона: „Na području čitave Europe ubijeno je oko 240.000 Roma u Drugom svjetskom ratu“. Žerjavić, V, *Gubici stanovništva Jugoslavije u drugom svjetskom ratu*, Zagreb 1989, 101.

³ (Vojak, Danijel, *Romi u popisima stanovništva...*, „Migracijske i etničke teme“, 20 (2004), 4: 447–476) у фусноти 32 на 468. стр.

⁴ До имена страдалих могло се доћи увидом у рмкт. матичне књиге, док ће нам дио страдалих православних Рома остати непознат, како због уништених матичних књига, тако и због чињенице да усташе нису оставиле никога од њих у животу, који би могао свједочити.

⁵ По свједочењу партизанског борца Мире Прице р. Бадовинац 1927. г. у Бачковици, из Брзаје су убијена још три цивила Рома којима је непознато име, али су се вјероватно презивали Оршош или Оршуш.

Попис страдалих Рома по насељима

Од 313 Рома, колико их је по процјени живјело у источној Билогори на почетку рата 1941, живот је изгубило 246 цивила у усташком геноциду, а 4 борца су погинула у партизанима. Табела показује укупан број страдалих по насељима, с тим да су у оквиру В. Писанице*, а због немогућности да се сигурно раздвоје, наведене и жртве из још два насеља, Полума и Нове Писанице.

БРОЈ СТРАДАЛИХ РОМА У НАСЕЉИМА ИСТОЧНЕ БИЛОГОРЕ					
Брзаја	5	Г. Ковачица	19	Мала Барна	3
Велика Барна	39	Грубишно Поље	5	М. Дапчевица	4
Вел. Дапчевица	1	Даутан	1	Мала Писаница	20
Вел. Писаница*	40	Дињевац	5	Павловац	3
Вел. Грђевац	70	Кашљавац	18	Цремушина	1
Велики Зденци	14	Ласовац	2	УКУПНО	250

БРЗАЈА

Богдан НН Мато, Ром, рођен 1920. у Брзаји, погинуо 27. априла 1945. г. у Великој Барни у саставу 16. славонске омладинске бригаде „Јоже Влаховић“. Мато је 11. погинули борац поријеклом из Брзаје, за којег се није знало све до објављивања пописа погинулих бораца бригаде. /Pravdić, Stevo; Redžić, Nail, 16. sl. oml. NOU br. „Jože Vlahović“, Monografije jedinica NOV i PO Jugoslavije, Knjiga 42., Vojnoizdavački zavod, Beograd, 1976, str. 32.

Оршо(у)ш НН Стево, Ром, р. 1923, погинуо у партизанима 1944, један од 11 погинулих бораца из Брзаје који није евидентиран и чијег имена се 1988. нико од савременика више није сјећао.

Три ромске жртве из Брзаје непознатог имена, в. фус. 5, с. 55.

ВЕЛИКА БАРНА - Роми убијени у логору Јасеновац

Амић Јосип Ђуро, Ром, рођ. 1925, убијен од усташа 1942. године.

Амић Јосип Катица, Ромкиња, рођ. 1930, убијена од усташа 1942.

Амић Јосип Љуба, Ромкиња, р. 1930, убијена од усташа 1942. год.

Амић Јосип Мара, Ромкиња, р. 1920, убијена од усташа 1942. год.

Амић Јосип Марко, Ром, р. 1921, убијен од усташа 1942. године.

Амић Јосип Никола, Ром, р. 1922, убијен од усташа 1942. године.

Амић Јосип Раде, Ром, рођ. 1917, убијен од усташа 1942. године.

Амић Мато Баћо, Ром, р. 1912, убијен од усташа 1942. године.

Амић Мато Јово, Ром, рођ. 1920, убијен од усташа 1942. године.
Амић Мато Мара, Ромкиња, рођ. 1922, убијена од усташа 1942.
Амић НН Ана, Ромкиња, убијена од усташа 1942.г. у Јасеновцу.
Амић НН Јосип, Ром, рођ. 1882, убијен од усташа 1942. године.
Амић НН Јула, Ромкиња, р. 1890, убијена од усташа 1942. год.
Амић НН Ката, Ромкиња, убијена од усташа 1942. у Јасеновцу.
Амић НН Катарина, Ромкиња, убијена од усташа 1942. године.
Амић НН Манда, Ромкиња, р. 1884, убијена од усташа 1942. год.
Амић НН Мара, Ромкиња, убијена од усташа 1942. у Јасеновцу.
Амић НН Марко, Ром, убијен од усташа 1942. у Јасеновцу. год.
Амић НН Марта, Ромкиња, убијена од усташа 1942. у Јасеновцу.
Амић НН Мате, Ром, р. 1887, убијен од усташа 1942. у Јасеновцу.
Амић НН Мато, Ром, убијен од усташа 1942. у логору Јасеновац.
Амић НН Миливој, Ром, убијен од усташа 1942. год. у Јасеновцу.
Амић НН Митар, Ром, убијен од усташа 1942. у логору Јасеновац.
Амић НН Мићо, Ром, убијен од усташа 1942. у логору Јасеновац.
Амић НН Никола, Ром, убијен од усташа 1942. год. у Јасеновцу.
Амић НН Перо, Ром, убијен од усташа 1942. у логору Јасеновац.
Амић НН Раде, Ром, убијен од усташа 1942. у логору Јасеновац.
Амић НН Славка, Ромкиња, убијена од усташа 1942. у Јасеновцу.
Амић Раде Ђуро, Ром, убијен од усташа 1942. год. у Јасеновцу.
Амић Раде Сава, Ромкиња, убијена од усташа 1942. у Јасеновцу.
Ђурђевић Марко Милка, Ромкиња, р. 1923, убиле је усташе 1942.
Хамић Јосо Љубица, Ромкиња, р. 1909. убиле је усташе 1942. год.
Хамић Јосо Мара, Ромкиња, рођ. 1904. убиле је усташе 1942. год.
Хамић Јосо Мато, Ром, рођ. 1923, убијен од усташа 1944. године.
Хамић Јосо Милка, Ромкиња, р. 1921. убиле је усташе 1942. год.
Хамић Јосо Сава, Ромкиња, рођ. 1920, убиле је усташе 1944. год.
Хамић Јоцо Ђуро, Ром, рођ. 1923, убијен од усташа 1944. године.
Хамић Јоцо Перо, Ром, рођ. 1926, убијен од усташа 1944. године.
Хамић Марко Ката, рођена 1908, убијена од усташа 1944. год.

ВЕЛИКА ДАПЧЕВИЦА

Домитровић Ђуро Боро, Ром, рођ. 1940, убијен од усташа 1942. године у Великој Дапчевици.

ВЕЛИКА ПИСАНИЦА, НОВА ПИСАНИЦА И ПОЛУМ

Роми убијени у логору Јасеновац

Богдан Имбро Стево, Ром, р.1922. године, убиле га усташе 1942.

Богдан Марко Анка, Ромкиња, рпђ. 1926, убиле је усташе 1942.
Богдан Марко Бара, Ромкиња, рпђ. 1919, убиле је усташе 1942.
Богдан Марко Евица, Ромкиња, рпђ. 1920, убиле је усташе 1942.
Богдан Марко Ержа, Ромкиња, рођ. 1924, убиле је усташе 1942.
Богдан Марко Иван, Ром, р. 1917, убиле га усташе 1942. године.
Богдан Марко Марија, Ромкиња, р. 1928, убијена од усташа 1942.
Богдан Марко Стево, Ром, рођ. 1936, убијен од усташа 1942. год.
Богдан Марко Тереза, Ромкиња, р. 1912, убиле је усташе 1942.
Богдан Мато Стјепан, Ром, р. 1928, убијен од усташа 1942. год.
Богдан НН Ката, Ромкиња, р. 1894, убијена од усташа 1942. год.
Богдан Штефан Ђуро, Ром, р. 1892, убиле га усташе 1942. год.
Богдан Штефан Имбро, Ром, р. 1902, убиле га усташе 1942. год.
Богдан Штефан Јошко, Ром, р. 1909, убиле га усташе 1942. год.
Богдан Штефан Тереза, Ромкиња, р. 1907, убиле је усташе 1942.
Ђурђевић Бранко Славко, Ром, рођ. 1940, убиле га усташе 1942.
Ђурђевић Грга Милан, Ром, р. 1922, убиле га усташе 1942. год.
Ђурђевић Ђуро Милан, Ром, р. 1888, убиле га усташе 1942. год.
Ђурђевић Јоцо Бранка, Ромкиња, р. 1905, убиле је усташе 1942.
Ђурђевић Јоцо Мара, Ромкиња, рођ. 1911, убиле је усташе 1942.
Ђурђевић Јоцо Марко, Ром, р. 1899, убиле га усташе 1942. год.
Ђурђевић Јоцо Стево, Ром, рођ. 1897, убиле га усташе 1942. год.
Ђурђевић Мато Ђуро, Ром, р. 1886, убијен од усташа 1942. год.
Ђурђевић Милан Бранко, Ром, рођ. 1905, убиле га усташе 1942.
Ђурђевић Милан Дарко, Ром, рођ. 1917, убиле га усташе 1942.
Ђурђевић Милан Милкан, Ром, рођ. 1909, убиле га усташе 1942.
Ђурђевић НН Драгана, Ромкиња, р. 1909, убиле је усташе 1942.
Ђурђевић НН Драгица, Ромкиња, р. 1925(1902.?), убијена 1942.
Ђурђевић НН Љуба, Ромкиња, рођ. 1892, убиле је усташе 1942.
Ђурђевић НН Мара, Ромкиња, р. 1898, убијена од усташа 1942.
Ђурђевић НН Мара, Ромкиња, р. 1913, убијена од усташа 1942.
Ђурђевић НН Милева, Ромкиња, р. 1924, убиле је усташе 1942.
Ђурђевић Стево Анка, Ромкиња, р. 1922, убиле је усташе 1942.
Ђурђевић Стево Златко, Ром, рођ. 1909, убиле га усташе 1942.
Ђурђевић Стево Јула, Ромкиња, р. 1888, убиле је усташе 1942.
Ђурђевић Стево Роза, Ромкиња, р. 1940, убиле је усташе 1942.
Ђурђевић Стево Славко, Ром, р. 1925, убијен од усташа 1942.
Јеленић Валент Смиља, Ромкиња, р. 1919, убиле је усташе 1941.
Раделић НН Марица, Ромкиња, р. 1886, убиле је усташе 1942.

Рончевић Миле Томо, Ром, рођен 1913. године, са Полума, убијен од усташа 1942. године у Лончарици.

ВЕЛИКИ ГРЂЕВАЦ - Роми убијени у логору Јасеновац

Ђурђевић Адам Јалжабета, Ромкиња, р.1916, убијена од усташа 1942. у логору Јасеновац.

Ђурђевић Ђуро Мато, Ром, рођ.1913, убиле га усташе 1942. год.

Ђурђевић Ђуро Милан, Ром, р.1940, убиле га усташе 1942. год.

Ђурђевић Ђуро Петар, Ром, р.1909, убиле га усташе 1942. год.

Ђурђевић Јанко Мишо, Ром, р.1902*, убиле га усташе 1942. год.

Ђурђевић Јоцо Мара, Ромкиња, р.1911, убијена од усташа 1942.

Ђурђевић Јоцо Мара, Ромкиња, р.1920, убијена од усташа 1942.

Ђурђевић Марко Евица, Ромкиња, р.1939, убиле је усташе 1942.

Ђурђевић Марко Милка, Ромкиња, р.1923, убијена од усташа 1942.

Ђурђевић Мато Бранко, Ром, рођ.1932, убиле га усташе 1942.?

Ђурђевић Мато Зорица, Ромкиња, р.1937, убиле је усташе 1942.

Ђурђевић Мато Јага, Ромкиња, рођ.1928, убиле је усташе 1942.

Ђурђевић Мишко Стојанка, Ромкиња, р.1907, убиле је усташе 1941.

Ђурђевић Мишо Адам, Ром, рођ.1931, убиле га усташе 1942. год.

Ђурђевић Мишо Даница, Ромкиња, р.1933, убиле је усташе 1942.

Ђурђевић Мишо Ђуро, Ром, рођ. 1918, убиле га усташе 1942. год.

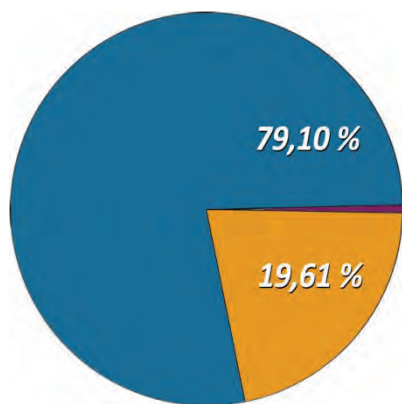
Ђурђевић Мишо Евица, Ромкиња, р.1935, убиле је усташе 1942.

Ђурђевић Мишо Јандро, Ром, р.1920, убиле га усташе 1942. год.

Ђурђевић Мишо Ката, Ромкиња, р.1907, убијена од усташа 1942.

Ђурђевић Мишо Марко, Ром, р. 1916, убиле га усташе 1942. год.

Ђурђевић Мишо Стево, Ром, рођен 1929. године. убиле га усташе 1943. године у логору Стара Градишка.



ИСТОЧНОБИЛОГОРСКИ РОМИ У ДРУГОМ СВЈЕТСКОМ РАТУ

Цивили убијени у логорима

1,29 % Погинули борци у НОБ

Преживјели цивили

Ђурђевић НН Јела, Ромкиња, рођ.1911, убијена од усташа 1942.
Ђурђевић НН Ката, Ромкиња, рођ.1892, убијена од усташа 1942.
Ђурђевић НН Лазо, Ром, рођ.1915, убиле га усташе 1942.(?) год.
Ђурђевић НН Мара, Ромкиња, рођ.1899, убиле је усташе 1942.
Ђурђевић НН Мато, Ром, рођ.1907, убиле га усташе 1942. год.
Ђурђевић НН Мишо, Ром, рођ. 1892, убијен од усташа 1942. год.
Ђурђевић НН Перо, Ром, рођ.1899, убиле га усташе 1942.(?) год.
Ђурђевић НН Стево, Ром, рођ. 1925, убијен од усташа 1942. год.
Ђурђевић Перо Ђуро, Ром, р. 1927, убијен од усташа 1942. год.
Ђурђевић Перо Иво, Ром, рођ.1925, убиле га усташе 1942. год.
Ђурђевић Петар Антун, Ром, р.1930, убиле га усташе 1942. год.
Ђурђевић Петар Ђуро, Ром, р.1932*, убиле га усташе 1942. год.
Ђурђевић Петар Евица, Ромкиња, р.1934, убиле је усташе 1942.
Ђурђевић Петар Ружа, Ромкиња, р.1936, убиле је усташе 1942.
Ђурђевић Стево Јосип, Ром, р.1922*, убиле га усташе 1942. год.
Ђурђевић Томо Јела, Ромкиња, рођ.1915*, убиле је усташе 1942.
Јовановић Ђуро Ђуро, Ром, рођ.1934, убиле га усташе 1942. год.
Јовановић Ђуро Јово, Ром, рођ.1936, убиле га усташе 1942. год.
Јовановић Ђуро Љубица, Ромкиња, рођена.1930. године, убиле је усташе 1942. године у логору Јасеновац.
Јовановић Ђуро Мара, Ромкиња, р.1932, убиле је усташе 1942.
Јовановић Лазо Бранко, Ром, рођ.1934(1929?), убиле га усташе 1942. године у логору Јасеновац.
Јовановић Лазо Здравко, Ром, рођ.1936, убиле га усташе 1942.
Јовановић Лазо Нада, Ромкиња, рођ. 1931, убиле је усташе 1942.
Јовановић Лазо Невенка, Ромкиња, р.1938, убиле је усташе 1942.
Јовановић Лазо Розика, Ромкиња, р.1940, убиле је усташе 1942.
Јовановић Лазо Славко, Ром, р.1942, убиле га усташе 1942. год.
Јовановић Милош Бренка, Ромкиња, р.1907, убијена од усташа 1942. године у логору Јасеновац.
Јовановић НН Бранка, Ромкиња, р.1897, убиле је усташе 1942.
Јовановић НН Јово, Ром, рођ. 1925, убиле га усташе 1942. године.
Јовановић НН Лазо, рођен 1913, убијен од усташа 1942. године.
Јовановић НН Љуба, Ромкиња, р. 1923, убијена од усташа 1942.
Јовановић НН Мара, Ромкиња, р. 1872, убијена од усташа 1942.
Јовановић НН Мара, Ромкиња, рођ.1904*, убиле је усташе 1942.
Јовановић НН Мара, Ромкиња, р.1920, убиле је усташе 1942. год.
Јовановић НН Милева, Ромкиња, р. 1924, убијена од усташа 1942.

Јовановић НН Милка, *Ромкиња*, рођ.1915, убиле је усташе 1942.
Јовановић НН Перса, *Ромкиња*, р. 1915, убијена од усташа 1942.
Јовановић НН Пишта, *Ром*, рођ. 1915, убиле га усташе 1942. год.
Јовановић НН Стево, *Ром*, рођ. 1922, убијен од усташа 1942. год.
Јовановић НН Терко, *Ром*, убиле га усташе 1942. год. у Јасеновцу.
Јовановић Петар Лазо, *Ром*, рођ.1914, убиле га усташе 1942. год.
Јовановић Петар Стјепан (Штефо), *Ром*, рођен 1916, убиле га усташе 1942. године.
Јовановић Стево Мара, *Ромкиња*, р.1892, убијена од усташа 1942.
Јовановић Стево Перса, *Ромкиња*, р.1918, убиле је усташе 1942.
Јовановић Стјепан Владо, *Ром*, рођ.1938, убиле га усташе 1942.
Јовановић Стјепан Зорица, *Ромкиња*, рођена 1936. године, убије је усташе 1942. у логору Јасеновац.
Јовановић Тошо Милева, *Ромкиња*, р.1926, убиле је усташе 1942.
Јовановић Тошо Милка, *Ромкиња*, р.1917, убиле је усташе 1942.
Јовановић Тошо Стево, *Ром*, рођ.1924. убиле га усташе 1942. год.

ВЕЛИКИ ЗДЕНЦИ - Роми убијени у логору Јасеновац

Јеленић Валент Смиља, *Ромкиња*, р. 1922, убиле је усташе 1944.
Јеленић Марко Андрија, *Ром*, р. 1901, убиле га усташе 1944. год.
Јеленић Марко Јанко, *Ром*, рођ. 1901. убиле га усташе 1944. год.
Јеленић Марко Мишко, *Ром*, р. 1891, убиле га усташе 1944. год.
Јеленић Мишко Анка, *Ромкиња*, рођ. 1926, убиле је усташе 1944.
Јеленић Мишко Славко, *Ром*, рођ. 1916(1920?), убиле га усташе 1944. године у логору Јасеновац.
Јеленић НН Андрија, *Ром*, р. 1892, убијен од усташа 1942. год.
Јеленић НН Мара, *Ромкиња*, рођена 1894, убиле је усташе 1942.
Јеленић НН Мишко, *Ром*, рођ. 1889, убијен од усташа 1942. год.
Јеленић НН, *Ром*, дијете, убиле га усташе 1942. год. у Јасеновцу.
Јеленић НН, *Ром*, дијете, убиле га усташе 1942. год. у Јасеновцу.
Јелинић Андрија Ђурђа, *Ромкиња*, р. 1931, убиле је усташе 1944.
Јелинић Андрија Ката, *Ромкиња*, р. 1935, убиле је усташе 1944.
Хамић Марко Ката, *Ромкиња*, рођена 1908, убиле је усташе 1944.

ГОРЊА КОВАЧИЦА - Роми убијени у логору Јасеновац

Ђурђевић Стево Славко, *Ром*, рођен 1922. године, убиле га усташе у логору Јасеновац.⁶
Хамић (Ђурђевић) Ђуро Љубица, *Ромкиња*, рођ. 1935, убиле је усташе 1942. године у логору Јасеновац.

- Хамић (Ђурђевић) Ђуро Марко**, Ром, убили га усташе 1942. г. године у логору Јасеновац.
- Хамић (Ђурђевић) Марко Ђуро**, Ром, р. 1906, убили га усташе 1942. године у логору Јасеновац.
- Хамић (Ђурђевић) Марко Ловро**, Ром, р. 1902, убили га усташе 1942. године у логору Јасеновац.
- Хамић (Ђурђевић) Марко Славка**, Ромкиња, р. 1908, убијена од усташа 1942. у логору Јасеновац.
- Хамић (Ђурђевић) Марко Стево**, Ром, р. 1904, убили га усташе 1942. године у логору Јасеновац.
- Хамић (Ђурђевић) Стево Звонко**, Ром, р. 1934, убили га усташе 1942. године у логору Јасеновац.
- Хамић (Ђурђевић) Стево Ката**, Ромкиња, р. 1939, убили је усташе 1942. године у логору Јасеновац.
- Хамић (Ђурђевић) Стево Ленка**, Ромкиња, рођ. 1928?, убили је усташе 1942. године у логору Јасеновац.
- Хамић (Ђурђевић) Стево Мато**, Ром, р. 1918?, убили га усташе 1942. године у логору Јасеновац.
- Хамић (Ђурђевић) Стево Милка**, Ромкиња, рођ. 1930, убили је усташе 1942. године у логору Јасеновац.
- Хамић (Ђурђевић) Стево Нада**, Ромкиња, рођена 1932, убили је усташе 1942. године у логору Јасеновац.
- Хамић (Ђурђевић) Стево Славко**, Ром, р. 1936, убили га усташе 1942. године у логору Јасеновац.
- Хамић (Ђурђевић) Стево Црнка**, Ромкиња, рођ. 1938, убили је усташе 1942. године у логору Јасеновац.
- Хамић Јосо Љубица**, Ромкиња, р. 1909, убијена од усташа 1942. у логору Јасеновац.
- Хамић Јосо Мара**, Ромкиња, рођ. 1904, убијена од усташа 1942. у логору Јасеновац.
- Хамић Јосо Милка**, Ромкиња, р. 1921, убијена од усташа 1942. у логору Јасеновац.
- Хамић Милош Стана**, Ромкиња, р. 1882, убијена од усташа 1942. у логору Јасеновац.

⁶ Ђурђевић Марко, Ром из Горње Ковачице је невјенчан имао дјецу са Ромкињом из Велике Барне презименом Хамић, па су дјеца тако уписивана по мајци Хамић. Касније су се вјенчали, јер су у римокатоличким црквеним матичним књигама у В. Грђевцу од тада уписивани под

ГРУБИШНО ПОЉЕ

Богдан Јанко Ђуро, Ром, рођен 1921. године, погинуо у саставу 18. ударне бригаде 2. децембра 1944, Бабина Гора.

Богдан Мијо Реза, Ромкиња, рођена 1901. године, убиле је усташе 1941. у логору Јасеновац.

Богдан НН Мара, Ромкиња, р. 1920, убијена 1942. године од усташа у директном терору у Грубишном Пољу.

Калањош НН Иван, Ром, р. 1900, убиле га усташе 1941. године у логору Јасеновац.

Оршош Јосип Стево, Ром, р. 1929, убиле га усташе 1941. године у логору Јасеновац.



презименом Ђурђевић. Такође, Душан Чизмић, који је са њима ишао у основну школу у Горњу Ковачицу, тврди да су се дјеца презивала Ђурђевић. Марко је имао три сина, Ђуру, Ловру и Стеву и изгледа да је и њих и њихове потомке, осим Марковог унука Славка р. 1922, неко по инерцији приликом пописа жртава после 1945. све евидентирао под презименом Хамић и пропустио да евидентира Марковог унука Марка. У нашем прегледу жртава, да не дође до забуне, додали смо само презиме Ђурђевић после презимена Хамић, те направили корекцију националности у ромску из хрватске – како су, очито због политичких разлога, уписивани у послејератне спискове, а вјеројатно се и у рату тако изјашњавали, неуспјешно покушавајући да се спасе.

ДАУТАН

Ђурђевић НН Вероника, *Ромкиња*, рођена 1898, убиле је усташе 1941. у логору Јасеновац.

ДИЊЕВАЦ - Роми убијени у логору Јасеновац

Раделић Ева Зора, *Ромкиња*, р. 1932, убиле је усташе 1942. год.

Раделић Ева Милан, *Ром*, рођ. 1933, убиле га усташе 1942. год.

Раделић Марко Марко, *Ром*, р. 1921, убиле га усташе 1942. (?)

Раделић Мато Валент, *Ром*, р. 1909, убиле га усташе 1942. (?)

Раделић Мато Ева, *Ромкиња*, р. 1907, убиле је усташе 1942.

КАШЉАВАЦ - Роми убијени у логору Јасеновац

Ђурђевић НН Адам, *Ром*, убиле га усташе 1945. г. у Јасеновцу.

Ђурђевић НН Анка 1, *Ромкиња*, убиле је усташе 1945. године.

Ђурђевић НН Анка 2, *Ромкиња*, убиле је усташе 1945. године.

Ђурђевић НН Даница, *Ромкиња*, убиле је усташе 1945. године.

Ђурђевић НН Дика, *Ромкиња*, убиле је усташе 1945. године.

Ђурђевић НН Звонко, *Ром*, убиле га усташе 1945. у Јасеновцу.

Ђурђевић НН Златан, *Ром*, убиле га усташе 1945. у Јасеновцу.

Ђурђевић НН Златко, *Ром*, убиле га усташе 1945. у Јасеновцу.

Ђурђевић НН Јово, *Ром*, убиле га усташе 1945. г. у Јасеновцу.

Ђурђевић НН Љуба1, *Ромкиња*, убиле је усташе 1945. године.

Ђурђевић НН Љуба2, *Ромкиња*, убиле је усташе 1945. године.

Ђурђевић НН Мато, *Ром*, убиле га усташе 1945. г. у Јасеновцу.

Ђурђевић НН Миле, *Ром*, убиле га усташе 1945. г. у Јасеновцу.

Ђурђевић НН Рацо, *Ром*, убиле га усташе 1945. г. у Јасеновцу.

Ђурђевић НН Роза, *Ромкиња*, убиле је усташе 1945. у Јасеновцу.

Ђурђевић НН Стево, *Ром*, убиле га усташе 1945. г. у Јасеновцу.

Ђурђевић НН Стоја, *Ромкиња*, убиле је усташе 1945. године.

Ђурђевић Петар Даница, *Ромкиња*, р.1926, убиле је усташе 1942.

МАЛА ДАПЧЕВИЦА

Рончевић НН Ана, *Ромкиња*, убили је усташе заједно са троје дјеце почетком октобра 1942. у Малој Дапчевици.

Рончевић Ана НН, *Ром?Ромкиња*, дијете Ане Рончевић убијено од усташа почетком октобра 1942. у Малој Дапчевици.

Рончевић Ана НН, *Ром?Ромкиња*, дијете Ане Рончевић убијено од усташа почетком октобра 1942. у Малој Дапчевици.

Рончевић Ана НН, *Ром?Ромкиња*, дијете Ане Рончевић убијено од усташа почетком октобра 1942. у Малој Дапчевици.

ЛАСОВАЦ И ЛАСОВАЦ БРДО

Раделић Марко Мара, *Ромкиња*, рођена 1909, убијена од усташа 1945. године у Ласовцу.

Раделић Ђуро Иво, *Ром*, рођен 1927. год, погинуо у НОБ-у 1945. године код Копривнице.

МАЛА БАРНА - Роми убијени у логору Јасеновац

Богдан Иван Рајко, *Ром*, р. 1929. године, убиле га усташе 1942.

Богдан Никола Јула, *Ромкиња*, рођ. 1933, убиле је усташе 1942.

Богдан НН Славко, *Ром*, р. 1928. године, убиле га усташе 1942.

МАЛА ПИСАНИЦА - Роми убијени у логору Јасеновац

Богдан Марко Марија, *Ромкиња*, р. 1928, убиле је усташе 1942.

Богдан Марко Стево, *Ром*, рођ. 1936*, убиле га усташе 1942. год.

Ђурђевић Бранка Ђуро, *Ром*, рођ. 1918, убиле га усташе 1941/2.

Ђурђевић Бранка Златко, *Ром*, р. 1932, убиле га усташе 1941 (?).

Ђурђевић Јоцо Бранка, *Ромкиња*, р. 1905, убиле је усташе 1941.

Ђурђевић Јоцо Марко, *Ром*, р. 1899, убиле га усташе 1941. год.

Ђурђевић Јоцо Мато, *Ром*, рођ. 1902, убиле га усташе 1941 (?).

Ђурђевић Јоцо Мишо, *Ром*, рођ. 1894, убиле га усташе 1941 (?).

Ђурђевић Јоцо Стево, *Ром*, р. 1897, убиле га усташе 1941. год.

Ђурђевић Марко Роза, *Ромкиња*, р. 1938, убиле је усташе 1941(?).

Ђурђевић Марко Славко, *Ром*, р. 1932, убиле га усташе 1941(?).

Ђурђевић Марко Стево, *Ром*, рођ. 1929, убиле га усташе 1941.

Ђурђевић Мато Зора, *Ромкиња*, р. 1930, убиле је усташе 1941 (?).

Ђурђевић Мишо Луле, *Ром*, р. 1933, убиле га усташе 1941 (?).

Ђурђевић Мишо Мато, *Ром*, р. 1932, убиле га усташе 1941 (?).

Ђурђевић Мишо Рацо, *Ром*, рођ. 1911, убиле га усташе 1941 год.

Ђурђевић Мишо* Бицко, *Ром*, рођ. 1924, убиле га усташе 1942.

Ђурђевић НН Вероника, *Ромкиња*, р. 1898, убиле је усташе 1941.

Ђурђевић НН Драгица, *Ромкиња*, р. 1902, убиле је усташе 1941.

Ђурђевић НН Ката, *Ромкиња*, рођ. 1902, убиле је усташе 1941.

ПАВЛОВАЦ - Роми убијени у логору Јасеновац

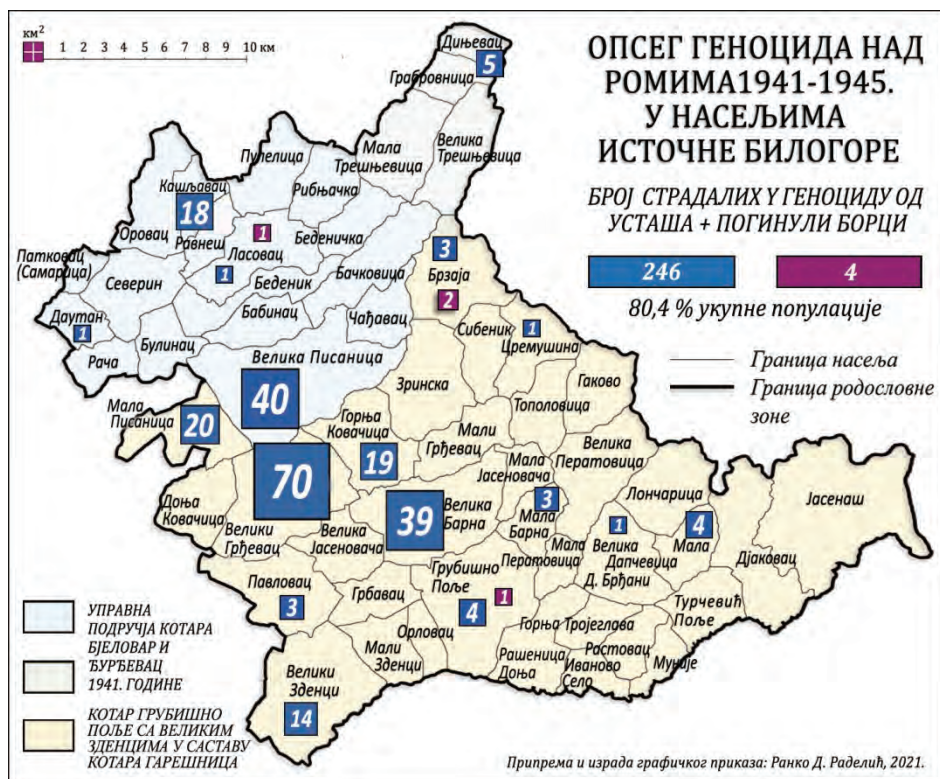
Ђурђевић Јоцо Јела, *Ромкиња*, рођ. 1920, убиле је усташе 1942.

Ђурђевић Јоцо Мара, *Ромкиња*, рођ. 1920, убиле је усташе 1942.

Ђурђевић Томо Јела, Ромкиња, рођ. 1915, убице је усташе 1942.

ЦРЕМУШИНА

Домитровић Петар Смиља, Ромкиња, рођ. 1940, умрла 1942. у логору Сисак.



Чеси – жртве НДХ 1941. до 1945. године

Досељавање Чеха у источну Билогору датирамо са 1826. годином, када се првих 68 чешких породица стационира између Доње Рашенице и Растовца и оснива ново насеље Пресад – Иваново Село, а 17 породица долази у Велике Зденце. Било је то углавном сиромашно становништво, па Зденко Черни из Великих Зденаца свједочи да су му преци, долазећи из Црног Врха у близини Знојма, сву имовину догурали на ручним колицима. Међутим, био је то изузетно педантан и радин народ, који је пословично предњачио у сезонским пољопривредним радовима и ускоро створио богата и ситуирана домаћинства. Домицилно становништво их је звало *Пемци*, по искривљеном изразу за чешку Бохемију. Посебна карактеристика новопридошлих Билогораца била је његовање свог традиционалног народног наслијеђа и обичаја, па се тако могло десити да 1968. продукција телевизије из Прага овдје направи филм *Иванселска свадба*, о архаичним обичајима који су већ нестали у матичним чешким срединама.

Чеси ће се у великом броју населити у свим насељима уз Илову узводно од Великих Зденаца и у простору који затварају атари села Павловац, Доња Ковачица, Велики Грђевац, Вел. Јасеновача и Грубишно Поље.

Интересантно је да смо већ у XIX вијеку забиљежили низ бракова православних Срба и римокатолика Хрвата са Чесима, па и "комунирање" читавих чешких породица у српске породичне задруге, чему је можда погодовала чињеница да је међу чешким досељеницима било осим римокатолика и протестаната, од којих је касније "вјеројатно" већина "с протестантске прешла на римокатоличку вјеру." /На попису из 1921. године у источној Билогори је регистровано још 408 евангелиста, а десет година касније, 1921, њихов је број је порастао на 475/.

На попису из 1948. године, на подручју источне Билогоре регистровано је **4046** Чеха, а од тога **3492** на подручју које је касније, све до 1991, покривала општина Грубишно Поље (Прије овог пописа из пријератног котара - *среза* Г. Поље изузет је Јасенаш и укључен у састав среза Вировитица, а послије пописа су се Велики Зденци нашли у општини Г. Поље). На истом попису 1948. г.,

укупни број Мађара је био **3022**, а од тога на подручју општине Г. Поље у каснијем саставу **1293**. Као и код Чеха, то се знатно разликује од бројности ових популација када се упореде ратни губици са проценом бројности 1941, а што је резултат исељавања у Чехословачку, односно Мађарску између 1945. и пописа 1948.

По процени, на подручју бившег котара Грубишно Поље (са Јасенашем и Великин Зденцима, а без села Дражица), 1941. године је живјело 4.576 Чеха.

Још од продора нијемаца средином првог миленијума н.е. на постојбину аријевских Западных Словена између Рајне и Лабје, од пада Арконе 12. јуна 1168. г. као посљедњег остатка седам светих словенских краљевстава источно од Лабје, па преко затирања словенства под њемачким Светим римским царством (*Heiliges Römisches Reich*) од 962. г. до 6. августа 1806. до поруке Фридриха Енгелса високоцивилизованим Чесима 1852. у књизи *Революција и контрареволюција у Њемачкој* у којој предвиђа да „Чешка може од сада да постоји једино као дио Њемачке, иако би дио њених становника још неколико вјекова говорио и даље језиком који није њемачки“, препознајемо исту предаторску агенду, све до њемачке окупације Судета 1938. уз издају Запада и напада 16. 3. 1939. на остатак Чехословачке (*Zerschlagung der Rest-Tschechei*).

У тој ситуацији ни положај Чеха у НДХ није био завидан. Права која је Чесима признавала Краљевина Југославија су укинута, те су присиљавани да се изјасне као Хрвати или Нијемци, а сваки је отпор асимилацији оштро кажњаван. Укључивање у партизански покрет против усташке и њемачке власти био је истовремено и облик чувања националног идентитета.

Марија Кралова (Marie Králová р. Бартош 1926, након рата удана Крал у Јиржицама у Чехословачкој) описује ситуацију у Западној Славонији на почетку рата 1941. у тексту *Celá naše rodina byla u partyzánů*: „Након окупације Југославије формирана је Независна држава Хрватска коју су предводили Анте Павелић и ултранационални покрет усташа. Овај покрет тражио је национално јединствену државу и био је одговоран за многа злочина над цивилним становништвом, посебно над Србима и Јеврејима. Када је чешка мањина одбила да сарађује са њима, такође су је почели прогонити.

Као резултат прогона, 3. маја 1943. год. на Псуњу у Цикотама је формиран чехословачки батаљон „Jan Žižka z Trocnova“ са 146

бораца, који је до 26. окт. 1943. израстао у истоимену бригаду. Код формирања бригаде недалеко од Бучја, бригада је имала 1519 бораца, а њих 308, преко 20 % су били са подручја котара Г. Поље, а велики број њих из Малих и Великих Зденаца. Кроз бригаду је прошло више од три хиљаде бораца, од којих је око 700 погинуло (по неким изворима 298, в. извори - S. Selinić), а око 800 рањено.

Од усташких клерофашиста и Нијемаца на подручју источне Билогоре страдало је **40** цивила Чеха, а у борбама погинуло **57** партизана. У котару Грубишно поље страдало је **35** цивила и погинуло **48** бораца.

Борци 1.чехословачке бр., Марија Бартош и Отилија Захора, 1943.



Подједнак број страдалих је и међу сарадницима НДХ. Цивили погубљени од партизана и послератних власти у источној Билогори укупно 36 (Г. Поље 36), погинули и стријељани након рата из непријатељских формација 62 (котар Грубишно Поље 61).

Насеље	Бр.	Доња Ковачица	2	Павловац	5
		Д. Рашеница	4	Пољани	1
Беденик	3	Иваново Село	8	Растовац	3
Булинац	4	Лончарица	1	Северин	6
Велика Барна	1	Мала Барна	1	Стара Рача	1
Вел. Грђевац	7	Мали Зденци	9	Тројеглава	1
Вел. Зденци	14	Муније	4	Турч. Поље	4
Грбавац	2	Орловац	3	Цремушина	1
Груб. Поље	11	Антифашисти цивили 40, борци 57			
Дјаковац	1				
					УКУПНО 97

Попис страдалих Чеха по насељима**БЕДЕНИК**

Прхал Фрањо Јосип, Чех, рођен 1913. године, страдао у њемачком логору 1943.

Холичек Јулиус Јулиус, Чех, р. 1912, погинуо у НОБ-у 1944. године у Копривници.

Хочевар Буро Буро, Чех, р. 1927, погинуо у НОБ-у 1943. године у Бабинцу.

БУЛИНАЦ

Војтек Вацлав Јосип, Чех, рођ. 1927, погинуо 1944. год. у НОБ-у, Копривници.

Војтек Фрањо Анка, Чехиња, рођ. 1901, убијена 1945. приликом борби у Булинцу.

Рехорек Иван Јосип, Чех, р. 1900, убијен од Нијемаца 1945. год. у логору Грос-розен (*Groß-Rosen*).

Хрушка Славко, р. 1906, Чех, у НОБ од 1943, погинуо 1944. - 32. *divizija NOV, Popis boraca*, „Globus“, Zagreb, Vojnoizdavački i novinski centar, Beograd, 1988, str. 622.

ВЕЛИКА БАРНА

Рачек НН Лаци, Чех, убијен од усташа у Вировитици. Свједок Вендел Рачек, брат.

ВЕЛИКИ ГРЂЕВАЦ

Бенчик Ђуро Вендел, Чех, рођен 1903. године, убијен од усташа.

Казда Карло Фрањо, Чех, рођен 1921. године, убијен од усташа.

Казда Фрањо Фрањо, Чех, р. 1904. убиле га усташе 1945. у логору Јасеновац.

Кулик Подхраски Фрањо Јосип, Чех, р. 1905, убијен од усташа.

Паска Изидор Алојз, Чех, рођен 1896. године, убијен од усташа.

Рихтер (Richter) Лавослав Фрањо, Чех, р. 1895, убијен од усташа.

Ружичка Јосип Иван, Чех, р. 1921, пог. у НОБ-у 1944. г. у Чађавцу.

ВЕЛИКИ ЗДЕНЦИ

Ведрал Вацлав Вацлав, Чех, р. 1924, погинуо 1944. год. у НОБ-у, Феричанци.

Воцел НН Вацлав, Чех, убиле га усташе току 2. свјетског рата на непознатој локацији.

Воцел НН, Чех, убили га усташе току 2. свјетског рата на непознатој локацији.

Воцел НН, Чехиња, убили је усташе току 2. свјетског рата на непознатој локацији.

Јиндра НН Карло, Чех, погинуо у НОБ-у.

Јиндра Фрањо Вилим, Чех, р.1911, погинуо 1945. године у НОБ-у, Велики Зденци.

Мжик Аугуст Јарослав, Чех, рођ. 1908, убијен од усташа 1945. у директном терору, Велики Зденци.

Новосел Јосип Вацлав, Чех, р. 1900, убијен од Нијемаца 1944. на принудном раду, Њемачка.

Скопец НН Јосип, Чех, погинуо у НОБ-у.

Собота НН Карло, Чех, погинуо у НОБ-у.

Соукуп Винко Вацлав, Чех, р.1904. погинуо 1945. у НОБ-у, Осијек.

Стејскал Фрањо Фрањо, Чех, рођен 1922, погинуо 1944. у НОБ-у, Чађавица.

Хлоупек (Chloupek) Вацлав Вацлав, Чех, р. 1928, погинуо 1943. у НОБ-у, Ораховица.

Шимек НН Алојз, Чех, убили га усташе у току 2. свјетског рата на непознатој локацији.

ГРБАВАЦ

Томашек НН Стефанија, Чехиња, погинула 16.9.1944. у саставу 21. славонске ударне бригаде.

Томашек Фрањо Вено, Чех, рођен 1927, погинуо у НОБ-у 1943. у Црквеном Боку.

ГРУБИШНО ПОЉЕ

Андл Владимир Властимил, Чех, р. рођен 1914, убијен од усташа 1945. у логору Јасеновац.

Зеазек Рудолфа Славко, Чех, рођ. 27. јула 1926.године у Грубишном Пољу, погинуо у саставу 3. чете, 2. батаљона 4. славонске НУО бригаде у Сомбору несрећним случајем 14. јуна 1945. год.

Зита Прокоп Андрија, Чех, рођен 1898, нестao у рату.

Кисела Јосип Леополд, Чех, р. 1914, пог. 1944. у НОБ-у, Нашице.

Краузе НН Адолф, Чех, рођен 1907, страдао приликом борби 1943. у Северину у возу који је нападнут од партизана.

Трандлер НН Марица, Чехиња, рођена 1907, умрла 1943. послје рањавања приликом борби у Грубишном Пољу (Басташић).

Хавелка НН Антун, Чех, рођен 1926. у Г. Пољу, погинуо 26. октобра 1944. Име се налази на попису погинулих бораца 16. славонске омладинске бригаде „Јоже Влаховић“.

Хањека НН Фрањо, Чех, рођен 1921. у Грубишном Пољу, погинуо 26. септембра 1944. Име се налази на попису погинулих бораца 16. славонске омладинске бригаде „Јоже Влаховић“.

Хлавачек НН Фрањо, Чех, рођен 1903, страдао 2. октобра 1942. у возу приликом борби у Северину.

Хорак Венцл Јосип, Чех, р. 1907 у Растовцу, страдао у току рата, непознато.

Частек НН Антун, Чех, р. 1921. год. у Грубишном Пољу, погинуо 26. септембра 1944. год. Име се налази на попису погинулих бораца 16. славонске омладинске бригаде „Јоже Влаховић“.

ДЈАКОВАЦ

Седлачек Иван Јосип, Чех, рођен 1917, погинуо 1945. године у НОБ-у, Бјељина.

ДОЊА КОВАЧИЦА

Крмела Фрањо Здравко, Чех, рођ. 1923, погинуо у НОБ-у 1944. у Великој Трешњевици код Питомаче.

Правица Мишко Мато, Чех, рођен 1919, погинуо 1943. г. у НОБ-у.

ДОЊА РАШЕНИЦА

Водворка Антун Јосип, Чех, рођен 1921, погинуо у НОБ-у 1943, Славонска Пожега.

Вокурка Јосип Антун, Чех, р. 1907, убијен 1944. код куће у Доњој Рашеници.

Малек Фрањо Јосип, Чех, р. 1905, погинуо у НОБ-у 1945, Нашице.

Схеглен Антун Славко, Чех, погинуо у НОБ-у 1944. год. у Бакову.

ИВАНОВО СЕЛО

Бергер Јосип Фрањо, Чех, р. 1920, погинуо 1944. у НОБ-у, Слатина.

Вањек Криштоф Јосип, Чех, р. 1920, пог. 1945. у НОБ-у код Сиска.

Вокурка Албин Винко, Чех, р. 1919, погинуо 1944. у НОБ-у, Цикош.

Рајзл Иван Јосип, Чех, рођ. 1922, погинуо 1945. у НОБ-у, Кутјево.

Сабо Јосип Францика, Чехиња, р. 1920. убиле је усташе 1944. године у логору Јасеновац.

Седлачек Фрањо Јосип, Чех, р. 1927, погинуо 1945. у НОБ-у, Вараждински Дреновац.

Франтал Фрањо Фрањо, Чех, рођен 1926, погинуо 1944. у НОБ-у, Селци - Ђаково.

Штрумл Леополд Иван, Чех, рођен 1910, погинуо 1945. у НОБ-у, Рашеница.

ЛОНЧАРИЦА

Черни НН Петар, Чех – наведен на споменику у Малој Дапчевици као погинули борац.

МАЛА БАРНА

Кањски Томо Антун, Чех, р. 1916, погинуо у НОБ-у 1944. године у Валиким Бастајима.



Споменици погинулим партизанима Прве чехословачке бригаде у Јиржицама (Jiřice u Miroslavi) у јужној Моравској (гдје су се након рата нашли многи бивши борци бригаде) и на Бучју (десно)

МАЛИ ЗДЕНЦИ

Вериш (Věříš) Антун Јосип, Чех, р. 1922, погинуо 1945. у НОБ-у, Вировитичка бригада.

Паризек (Pařízek) Јосип Фрањо, Чех, рођ. 1909, погинуо 1945. у НОБ-у, Чешка бригада.

Покорни (Pokorný) Антун Рудолф, Чех, р. 1921, погинуо 1945. у НОБ-у, 16 омл. удар. бригада.

Покорни Јосип Јосип, Чех, рођен 1931, погинуо несрећним случајем 1944. године послје експлозије нађене бомбе.

Трухлаж Фрањо Јарослав, Чех, рођен 1923. године, погинуо на раду у Њемачкој приликом савезничког бомбардовања 1944.

Хејтманек НН Ана, Чехиња, рођена 1919, страдала 18. децембра 1943. године у возу, приликом борби у Северину.

Хорина (Ногупа) Јосип Јосип, Чех, рођен 1920. г, погинуо 1944. у НОБ-у, Чешка бригада.

Хорина Иван Ана, Чехиња, рођена 1894. године, страдала приликом борби у Малим Зденцима.

Хорина Карло Ана, Чехиња, р. 1895, убије је усташе 1944. приликом борби у Малим Зденцима. Свједок Хорина Карло, син.

МУНИЈЕ

Ванара Фрањо Фрањо, Чех, рођ. 1903. године, убијен од усташа.

Вокурка Фрањо Јосип, Чех, рођ. 1913, убијен 1943. у директном терору, Муније.

Достал Јосип Јосип, Чех, рођен 1905. године, мобилисан од партизана за рад у Слатини, добио тифус и умро код куће 1944.

Крајзл Венцл Иван, Чех, р. 1928, погинуо 1945. у НОБ-у, Ђаково.

ОРЛОВАЦ

Перутка (Peroutka) НН Фрањо, Чех, погинуо у НОБ-у.

Улбрихт Улбрихт (Ulbricht) Јосип, Чех, погинуо у НОБ-у.

Шимек НН Алојз, Чех, погинуо у НОБ-у.

ПАВЛОВАЦ

Кожени Фрањо Станко, Чех, рођен 1927. погинуо 1944. у НОБ-у, Гарешница.

Махута Јосип Амалија, Чехиња, рођен Славичек 1921, погинула децембра 1943. године у возу у Галовцу приликом борби.

Слањина Алојз Фрањо, Чех, рођен 1909, погинуо 1943. у НОБ-у, Чачинци.

Сојка Стјепан Алојз, Чех, рођен 1910, убијен 1944. године код куће, Павловац.

Шенол Вашек Иван, Чех, р. 1926, пог. 1944. у НОБ-у, Павловац.

ПОЉАНИ

Ромбићек Јосип Јосип, Чех, рођен 1900, убијен од усташа 1942. у Валикој Ператовици.

РАСТОВАЦ

Пинтера Антун Иван, Чех, рођен 1893, убијен од усташа 1945. у затвору.

Томаш Е. Вендел, Чех, рођен 1923. у Растовцу, погинуо 2. јануара 1945. у саставу 21. славонске НОУ бригаде, Бијељина.

Хлавачек Јосип Иван, Чех, рођен 1907, погинуо 1945. г. у НОБ-у, Воћин.

СЕВЕРИН

Војтек Анка Фрањо, Чехиња, рођ. 1901, убиле је усташе току 2. св. рата на непознатој локацији.

Кужела Иван Људевит, Чех, р. 1893, убијен од усташа 1942. године приликом борби у Северину.

Машинда Јосип Виктор, Чех, рођ. 1926, погинуо 1945, Банијска бригада.

Слезек (Селезак?) Антун Станислав, Чех, рођ. 1911, убијен 1943. као заробљени припадник НОВ и ПОЈ у Иванској.

Хавлик Алојз Велимир, Чех, рођен 1913, погинуо 1943. у Малој Трешњевици.

Хавлик Алојз Вилин, Чех, рођен 1911, погинуо 1944. год. у Малој Трешњевици.

СТАРА РАЧА

Холек Антун Јосип, Чех, р. 1908, погинуо 1944. у партизанима на Враном Камену.

ТРОЈЕГЛАВА

Визек Леополд Јосип, Чех, рођен 1925, погинуо 1944. год. у НОБ-у у саставу 18. бригаде.

ТУРЧЕВИЋ ПОЉЕ

Војтела Јосип Јосип, Чех, р. 1914, погинуо 1945. у НОБ-у, Дарувар.

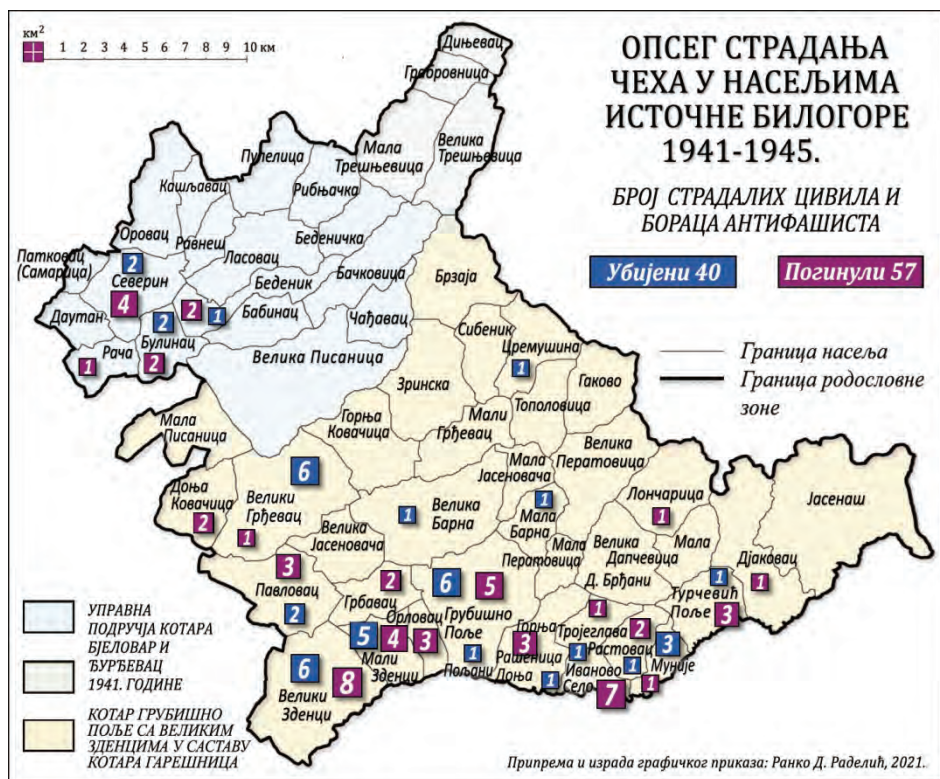
Војтела Јосип Јосип, Чех, рођен 1919, погинуо 1945. год. у НОБ-у, Павловац.

Вокал Фрањо Фрањо, Чех, р. 1915, пог. 1945. у НОБ-у, Бијељина.

Вондра Јосип Фрањо, Чех, рођ. 1903, убијен од усташа у Турчевић Пољу 1943. Свједок Вондра Фрањо, син.

ЦРЕМУШИНА

Попржан Стеван Јосип, Чех, р. 1894, убили га усташе 1941. у логору Тења код Осијека, свједок Попржан Пелагија, супруга.



Извори и литература

- Grubišić, Božidar, ...[et al.], *Čehoslovačka brigada NOVOJ "Jan Žižka" u slici*, (Gl. i odg. ur. Josef Matušek, pr. na češki M. Sohr, SUBNOR, Daruvar, 1988.
- Grupa autora, *Veliki i Mali Zdenci – Prilozi za historiju sela, "Jednota"*, Dar, 1977.
- Костић, Растко, *Пад Арконе* , „Атос“, Београд, 2009.
- Marie Králová, *Celá naše rodina byla u partyzánů*, <https://www.pametnaroda.cz/cs/kralova-marie-20101101-0>
- Selinić, Slobodan, *Česi i Slovaci u Hrvatskoj i Srbiji 1945.-1948./49. – prve godine iskustva s komunističkom Jugoslavijom*, *Časopis za suvremenu povijest*, Zagreb, 2010, 413.-432. str.
- Hanzl, Josip; Matušek, Josip; Orct, Adolf, *Borbeni put I. čehoslovačke brigade "Jan Žižka z Trocnova"*, Čehoslovački savez u SRH, Daruvar, 1968.
- <http://znaci.net/arhiv/odrednica/cehoslovačka-brigada-jan-ziska>

Хрвати – жртве НДХ 1941. до 1945. године

Када бисмо повјеровали службеном хрватском извору, а такав је несумњиво 2007. *Poglavarstvo grada Grubišno Polje* (в. стр. 109). да Хрвати 1941. „Gotovo svi pristaju uz vlast nove države“, тешко би објаснили чињеницу да је на источној Билогори управо Хрват Драго Врбанић - Резбар, сељак из села Рибњачке, вођа прве партизанске оружане групе (јун 1941.) и да је већ 11. септембра 1941. изведена у Оровцу заједничка акција Резбареве групе, мање јединице Густава Перла - Бенде основане од Окружног комитета КПХ и Србина Гедеона Богдановића – Геце. Хрват је био и Звонко Бркић - Дорат, чијим је ангажовањем основан и Билогорски партизански одред у Малојасеновачким брдима крајем марта 1942. године и гдје је међу борцима било и Хрвата.

Истина је, дакле, у великој мјери другачија. Хрватска популација, иако у великој мјери индоктринирана дјеловањем клеронационалисте, жупника Ивана Непомука Јемершића и његовог насљедника, сатанисте Петра Сивјановића, приремљена за долазак нове, тобоже хрватске власти, била је углавном сељачко становништво, таоци бриге за породице и баш као и Срби, наивно чекали развој ситуације поучени историјским искуством, па и недавним свјетским ратом, да поштивање власти значи сигурност и миран рад на њиховим, свакој држави потребним земљишним посједима. Чак и одвођење више од 500 мушкараца 26/27 априла у Копривницу и потом у Јадовно, па и покољ 28. априла у Гудовцу, доживљавани су као узнемирујући експрес, али не и као сигнал за узбуну. Како пише Растко Пражић,¹ „Česi i Mađari su u prvo vrijeme bili u relativno boljoj situaciji. Nitko ih nije maltretirao radi nacionalne pripadnost. Pojedini Česi su se prijavili u njemačku vojsku. Nekoliko pojedinaca je pristupilo ustašama. I nekoliko je Mađara otišlo u ustaše. Nijemci su postali privilegirana grupa iznad države i skoro svi su bili uključeni u Kulturbund i u njemačke jedinice“.

Међутим, по угледу на Гебелса, усташе по доласку на власт беспризорном пропагандом, неутемељеним обећањима, расном

¹ Pražić, Rastko, *Civilne žrtve terora Nezavisne Države Hrvatske u kotaru Grubišno Polje 1941-1945.*, SABA Rep. Hrvatske, Udruga antifašističkih boraca i antifašista grada G. Polje i općine Vel. Grđevac, 2013., str. 77/78.

политиком и отварањем врата за неограничено посезање за туђом имовином, шире круг својих присталица, посебно међу морално неизраслим појединцима и ревносим присталицама Степинчеве лажне Христове цркве. Преживјели свјedoци тог времена из српских редова, који су дочекали и 1991, тврде да ипак те 1941. године хрватска популација није имала тако ригидан став и унисоно прихватала србомржњу као 1991.

Хрватске цивилне жртве фашизма у источној Билогори су **175** страдалих (97 у котару Г. Поље, 66 у дијелу котара Бјеловар и 12 у четири насеља котара Ђурђевац). Међу антифашистичким борцима гине **159** Хрвата (Г. Поље 75, Бјеловар 78, Ђурђевац 6).

Са друге стране, почетнички занос у клању Срба и погрому над Јеврејима и Ромима, *sinovi tisućljetne kulture* платили су у источној Билогори са 473 погинула војника у усташама, домобранима и њемачкој војсци, 202 након рата, те 247 цивила стрељана од партизана и власти након рата, укупно **922** главе.

Тако је „ускрсла“ хрватска краљевина, формално под оперетским Томиславом II, прогутала **1256** источнобилогорских Хрвата.

Попис Хрвата страдалих од клерофашиста по насељима

Насеље	Бр.	Грбавац	3	Мали Зденци	2
		Грубишно Поље	17	Муније	2
Бабинац	2	Дапч. Брђани	2	Орловац	2
Бачковица	2	Даутан	2	Оровац	41
Беденик	8	Дињевац	5	Павловац	17
Беденичка	7	Дјаковац	4	Патковац	7
Булинац	3	Доња Ковачица	2	Пољани	4
Велика Барна	20	Д. Рашеница	6	Пупелица	1
Вел. Дапчевица	1	Зринска	2	Равнеш	2
Вел. Јасеновача	11	Иваново Село	6	Растовац	2
В. Ператовица	4	Јасенаш	11	Рибњачка	5
Вел. Писаница	23	Ласовац и Брдо	10	Северин	25
В. Трешњевица	3	Лончарица	1	Тополовица	7
Велики Грђевац	17	Мала Барна	3	Тројеглава	1
Велики Зденци	6	Мала Дапчевица	2	Стара Рача	5
Гаково	1	М. Ператовица	1	Црмушина	2
Г. Ковачица	3	Мала Писаница	2	Чађавац	1
Г. Рашеница	5	М. Трешњевица	4	УКУПНО	334
Грабровница	6	Мали Грђевац	3		

БАБИНАЦ

Жгањер Ђуро Фрањо, Хрват, р. 1908, убијен од усташа 1943. у Бјеловару.

Рубинић Мијо Мијо, Хрват, рођ. 1907, убијен од усташа 1943. у Бјеловару.

БАЧКОВИЦА

Јагар Стево Мишко, Хрват, рођен 1914, погинуо у НОБ-у 1943, Рибњачка.

Никшић Стево Јага, Хрватица, р. 1882, убијена од усташа 1943. у логору Јасеновац. (2102073040)

БЕДЕНИК

Галгоц НН Марица, Хрватица, р.1927, погинула 1944, Шандровац.

Јанковић Јосип Ђуро, Хрват, р.1906, погинуо 1945, Драж (Барања).

Класнић Стево Никола, Хрват, р.1924, погинуо 1944, Калиновац.

Кутњак НН Марица, Хрватица, погинула у НОВЈ.

Посавац Ђуро, Хрват, погинуо у НОВЈ.

Посавац Јосип Стјепан, Хрват, р. 1908, погинуо 1945. код Батине (Барања).

Хорват НН Људевит, Хрват, рођ. 1902, убиле га усташе у логору Јасеновцу 1942.

Црњак НН Никола, Хрват, р.1868, убијен 1944. приликом борби у Гарешници.

БЕДЕНИЧКА

Варга Јосип Ана, Хрватица, р. 1871, убијена 1943. у Беденичкој.

Варга Фрањо Јана, Хрватица, р.1905, убијена 1943, Беденичка.

Саболић Јозо Болто, Хрват, р. 1924, убијен 1943. у Беденичкој.

Саболић Јозо Јандро, Хрват, р. 1921, убијен 1943. у Беденичкој.

Саболић Фрањо Јозо, Хрват, р. 1880, убијен 1943. у Беденичкој.

Фрањо Павел Ђуро, Хрват, р. 1899, убијен 1943. у Беденичкој.

Шпехар Јозо Мато, Хрват, р. 1899, убијен 1943. у Беденичкој.

БУЛИНАЦ

Јамбрековић Иван Мирко, Хрват, рођ. 1926, убили га усташе у логору Јасеновац 1945.

Медвед Антун Јосип, Хрват, рођ.1930, погинуо у НОБ-у 1943. у Ђуловцу.

Стиперски Антун, Хрват, рођ. 1905. г. убили га усташе у логору Јасеновац 1945.

ВЕЛИКА БАРНА

Бобић Андрија Францика, Хрватица, рођ. 1880, убиле је усташе 1945. у Великој Барни.

Врабац НН Анкица, Хрватица, убиле је усташе 1945. у В. Барни.

Врабац НН Драгица, Хрватица, убиле је усташе 1945. у Великој Барни.

Врабац НН Иван, Хрват, убиле га усташе 1945. у Великој Барни.

Врабац НН Ката, Хрватица, убиле је усташе 1945. у Вел. Барни.

Врабац НН Перо, Хрват, убиле је усташе 1945. у Великој Барни.

Ђуроковић Јосип Антун, Хрват, рођен 1933, погинуо послје рата од нађене мине.

Ивановић Илија Валент, Хрват, рођ. 1921, погинуо 1943. у НОБ-у, Херцеговац.

Ковачић Мирко Анкица, Хрватица, рођ. 1927, убијена од усташа 1942. у логору Јасеновац.

Ковачић Томо Мирко, Хрват, р. 1903, убијен 1944. код цркве у Великој Барни.

Колек Стево Томо, Хрват, рођен 1897, погинуо у јесен 1945. од мине на коју је наишао када је косио ливаду.

Коњак НН Антун, Хрват, рођен у Великој Барни, погинуо у Скендеровцу. Име на попису погинулих бораца 16. славонске омладинске бригаде „Јоже Влаховић“.

Крамарић Јозо Филип, Хрват, рођ. 1916, погинуо у НОБ-у 1944.

Кунц Миле Јулка, Хрватица, рођ. 1890, страдала 1945. приликом борби у Великој Барни.

Лекшић Ђуро Андрија, Хрват, р. 1925, умро 1943. у НОБ-у, Мала Дапчевица.

Микић Јозо Мато, Хрват, р. 1908, убијен 1944. у директном терору од усташа у Великој Барни.

Одорчић Шиме Ката, Хрватица, р. 1885, убиле је усташе 1945. у Великој Барни.

Пондурић НН Ђуро, Хрват, убиле га усташе 1945. у Вел. Барни.

Симеон Миле Ђуро, Хрват, р. 1921, погинуо 1943. године у НОБ-у приликом борби у Дражици.

Ђутић Иван Томо, Хрват, рођен 1896, погинуо у НОБ-у 1943. г.

ВЕЛИКА ДАПЧЕВИЦА

Јуранек Антун Славко, Хрват, рођ. 1927, погинуо 1944. у НОБ-у, Велики Бастаји.

ВЕЛИКА ЈАСЕНОВАЧА

Ацман НН Францика, *Хрватица*, рођен 1914, погинула 1942. године несретним случајем.

Биљан Лука Винко, *Хrvat*, рођен 1876, страдао приликом борби у Великом Грђевцу.

Вимер Иван Ђуро, *Хrvat*, р. 1909, убиле га усташе 1944. године у логору Јасеновац.

Геренђир Ђуро Мато, *Хrvat*, рођен 1938, убила га бомба 1945.

Грдак Фрањо Ђуро, *Хrvat*, рођ. 1926, погинуо 1945. у НОБ-у, 2. мославачка бригада.

Грдак Фрањо Јосип, *Хrvat*, рођен 1915, погинуо 1945. у НОБ-у, 2.мославачка бригада.

Ковач НН Марија, *Хрватица*, р. 1908, убијена 1945. у директном терору, Мали Грђевац.

Мартинковић Стјепан Ђуро, *Хrvat*, р. 1909, убијен 1944. год. у затвору, непозната локација.

Милиновић Лука Мато, *Хrvat*, р. 1909, погинуо у НОБ-у 1943. у Босни.

Млинарић Лука Мато, *Хrvat*, р. 1909, погинуо од Нијемаца 1941. као заробљени припадник ВКЈ, Њемачки логор.

Пакшица Ђуро Филип, *Хrvat*, рођ. 1904. Хrvat, погинуо 1944. у НОБ-у, Широко Поље.

ВЕЛИКА ПЕРАТОВИЦА

Ареговић Миле Адам, *Хrvat*, р. 1912, погинуо 1945. у НОБ-у, Зидани Мост.

Басташић НН Иван, *Хrvat*, рођен 1903. године на Жумберку, учитељ, убијен од усташа 1945. у логору Јасеновац. Свједок Милан Басташић и Смиља Петровић.

Буковац Јуре Грга, *Хrvat*, р. 1909, убијен 1942. у директном терору, Гаково.

Јовичић Јозо Ружа, *Хрватица*, рођена 1879, умрла 1944. год. при депортацији, Ракинац, Србија.

ВЕЛИКА ПИСАНИЦА, НОВА ПИСАНИЦА И ПОЛУМ

Виривац Стево Ђуро, *Хrvat*, р. 1918, погинуо у НОБ-у 1944. г. у Клоштру Подравском.

Голубић Винко Славица, *Хрватица*, рођ. 1921, погинула 1944. у НОБ-у, Мала Трешњевица.

Жинић Стево Виктор, Хрват, р. 1922, са Полума, погинуо 1944. у Копривици.

Жинић Стево Карло, рођ. 1919. Хрват, са Полума, погинуо 1944.

Жинић Стево Фрањо, Хрват, р. 1929, са Полума, убијен 1945. у логору Аушвиц (Auswitz).

Иворек Карло Јандро, Хрват, р. 1899, убијен 1945. од усташа у Булинцу.

Ковач Јула Мартин, Хрват, р. 1931, страдао од заостале мине у октобру 1945.

Ковач НН Мишко, Хрват, страдао у рату, свједок Бранко Турковић, Велика Писаница.

Ловренчевић Иван Мато, Хрват, р. 1923, погинуо 1944, Зеница.

Новаковић НН Фрањо, Хрват, име погинулог борца са споменика, непознато мјесто погибије.

Саболовић Иван Мишко, Хрват, р. 1892, Нова Писаница, убијен 1943. на Бубану (Зринска).

Хабијанец Фрезе Илија, Хрват, р. 1924, Нова Писаница, погинуо 1945. код Калиновца.

Церјан НН Јандро, Хрват, р. 1901, погинуо 1943. на Сутјесци.

Цигањ Ђуро Алберт, Хрват, р. 1911, погинуо од Мађара 1945.

Шкорјанец Перо Мато, Хрват, рођ. 1889, Нова Писаница, убијен 1943. на Бубану (Зринска).

Шостарић Јозо Ђуро, Хрват, рођ. 1911, убијен од усташа 1945. у Булинцу.

Шостарић Марко Мато, Хрват, р. 1897, убијен 1945. године на принудном раду.

Непровјерени подаци о мјесту и околностима страдања цивила Велике Писанице на сајту www.jasenovac.org а који је поставио ©1998-2006 Jasenovac Reasearch Institute, New York, као и подаци о мјесту и околностима страдања цивила Велике Писанице са пописа у документу „Popis žrtava općine Velika Pisanica, 1993.“:

Мадерић Шимун Марица, Хрватица, р. 1894.

Мајзл НН Катарина, Хрватица, р. 1877.

Церјан Јозо Мато, Хрват, р. 1923.

Штагл Мијо Марија, Хрватица, р. 1926.

Газдић НН Иван, Хрват, страдао у рату.

Коцијан НН Мишко, Хрват, страдао у рату.

ВЕЛИКА ТРЕШЊЕВИЦА

Ткалчец Стево Иво, Хрват, рођен 1920, погинуо 1945. у Великој Трешњевици.

Шипек Стево Томо, Хрват, р. 1928, погинуо 1944. у НОБ-у.

Шпољарић Јандре Алојз, Хрват, р. 1926, погинуо 1944. у саставу 12. ударне бригаде.

ВЕЛИКИ ГРЂЕВАЦ

Бенчик Ђуро Вендел, Хрват, рођен 1903, непознате околности и мјесто страдања.

Бјелић Милан Ивка, Хрватица, рођ. 1895, убили је усташе у кући 1942.

Винковић Андрија Славко, Хрват, р. 1910, убиле га усташе 1944. у Бјеловару.

Катана НН Јосип, Хрват, р. 1875, убијен од усташа 1945. године у Великом Грђевцу.

Кесерић НН Драгиња, Хрватица, рођ. 1882, убиле је усташе 1942. у логору Стара Градишка.

Кларић НН Милан, Хрват, рођен 1913. у Великом Грђевцу, погинуо 14. јуна 1943. у Сирачу. Име се налази на попису погинулих бораца 16. славонске омладинске бригаде „Јоже Влаховић“.

Ковач Јанко Стјепан, Хрват, р. 1863, убијен несретним случајем из пушке 20. јануара 1945.

Ковач Мишко Милка, Хрватица р. Уџбинац 1904. године, погинула за вријеме борби у Великом Грђевцу 1944.

Ковачић Иван Иван, Хрват, р.1876, непозната локација страдања.

Ковачић НН Ђуро, Хрват, рођ.1894, „убијен из пушке“ у Великом Грђевцу јуна 1944.

Кунц Перо Ђуро, Хрват, р. 1900, убијен 1945. приликом борби у Малим Зденцима.

Марунић Михајло Јозо, Хрват, рођен 1912, страдао од усташа, непозната локација.

Мужјак Јакоп Лука, Хрват, р. 1887, убијен 1945. пред кућом у Великом Грђевцу у покушају да приволи усташе да ослободе његове комшије Србе које су ови одводили.

Обрад Винко Ђуро, Хрват, р. 1904. године, погинуо од мине у јануару 1945.

Хорват Фрањо Андрија, Хрват, р.1915, посланик АВНОЈ-а, погинуо 1944, Лудбрег.

Шенолт Алојз Јосип, Хрват, р. 1906, убијен од усташа 1942. код куће у Великом Грђевцу.

Шенолт Фрањо Иван, Хрват, р. 1898, убијен од усташа 1942. у Горњој Гарешници.

ВЕЛИКИ ЗДЕНЦИ

Марић Иван Петар, Хрват, р. 1927, погинуо у саставу 18. ударне бригаде 13. Јануара 1945. у Гарешници.

Мартињак Буро Анђела, Хрватица, рођена 1924, погинула 1943. године у возу од ракете.

Пухало Ана, Хрватица, убиле је усташе току 2. свјетског рата.

Михаљевић Јандро Иван, Хрват, р. 1911, погинуо 1944. у НОБ-у, Чађавица.

Новалић Никола Мијо, Хрват, рођ. 1908, погинуо 1945. у НОБ-у, Пивнице.

Рајић НН Мато, Хрват, рођен 1901. године, страдао 1944. године приликом борби у Великим Зденцима.

ГАКОВО

Паска Изидор Алојз, Хрват, рођ. 1896, убијен 1944. у директном терору, Загреб.

ГОРЊА КОВАЧИЦА

Класнић Никола, Хрват, погинуо у партизанима.

Козулић Ловро Видо, Хрват, рођен 1928. године, убила га мина 10. јула 1945, коју је изорао.

Францишковић Фрањо Фрањо, Хрват, рођен 1901. године, убијен 1944. несретним случајем из пушке.

ГОРЊА РАШЕНИЦА

Жуљевић Миле Стево, Хрват, р.1919, погинуо у НОБ-у 1945, Грубишно Поље.

Макај НН Фрањо, Хрват, рођ.1918, погинуо 1943. као борац 12. славонске ударне бригаде.

Скендер Мато Илија, Хрват, рођен 1931, убила га мина 20. јуна 1945. године на иловском мосту у Доњој Рашеници.

Скендер НН Ева, Хрватица, рођена 1899, умрла од рана послје борби Рашеници у марту 1945. године.

Скендер НН Ружа, *Хрватица*, рањена приликом борби у Горњој Рашеници, умрла 2. марта 1945. у болници у Бјеловару.

ГРАБРОВНИЦА

Бенгер Андро Фрањо, *Хрват*, рођ. 1920, убијен 1944. у усташком терору на непознатој локацији.

Дравец Стево Иван, *Хрват*, рођен 1916. Хрват, убиле га усташе 1944. у Чепину код Осијека.

Жупанић Јакоб Славко, *Хрват*, р. 1924, убијен од усташа 1944. у логору Лепоглава.

Крање Фрањо Фрањо, *Хрват*, рођ. 1920. Хрват, убијен од усташа 1944. у Клоштру.

Кудумија НН Франциска, *Хрватица*, рођ. 1912, убили је усташе 1945. у Јасеновцу.

Хорват Боро Фрањо, *Хрват*, р. 1924, убијен 1945. у Грабровници.

ГРБАВАЦ

Пучек Мато Мијо, *Хрват*, р. 1938, убила га бомба током борби.

Собочанин Марија Ђуро, *Хрват?*, р. 1910. у Грбавцу, погинуо у саставу 18. ударне бригаде 15. 4. 1945. код Стјепановца.

Ханжевац Антун Лука, *Хрват*, рођ. 1920, погинуо 1944. у НОБ-у у Нашицама.

ГРУБИШНО ПОЉЕ

Барто НН Ана, *Хрватица*, рођена 1893. године, убијена 16. фебруара 1945, непознат починилац.

Бег Иван Винко, *Хрват*, р. 1924, погинуо 1942. у НОБ-у, Г. Поље.

Делгало Иван Иван, *Хрват*, р. 1915. убиле га усташе 1942. године у логору Јасеновац.

Елез Томо Крсто, *Хрват*, рођен 1902, убијен од Нијемаца 1944. у директном терору, Оток.

Копчиновић Лука Антун, *Хрват*, убијен од усташа у Г. Пољу 26. 4. 1941. Свједок Копчиновић Лука, отац.

Кухар НН Стјепан, *Хрват*, рођен 1918. у Грубишном Пољу, погинуо 28. фебруара 1945. на Звечеву у саставу 16. славонске омладинске бригаде „Јоже Влаховић“, сахрањен на к. 571.

Мандић Јосип) Франо, *Хрват*, р. 1924, погинуо 1943. у НОБ-у.

Марчић Јосип Регина, *Хрватица*, р. 1903. убиле је усташе 1945. године у логору Јасеновац.

Месар НН Ката, *Хрватица*, рођена 1909. у Великој Барни, погинула 1944. приликом борби у Грубишном Пољу.

Михалић Игнације Златко, *Хрват*, рођен 1915, умро 1944. од последица рањавања приликом борби у Грубишном Пољу. (В)

Новачић НН Јелена, *Хрватица*, рођена 1885, погинула 1942. приликом борби у Грубишном Пољу.

Стрнад НН Павле, *Хрват*, р. 1921. г. у Г. Пољу, погинуо 5. децембра 1944. Име се налази на попису погинулих бораца 16. славонске омладинске бригаде „Јоже Влаховић“.

Томчик НН Мијо, *Хрват*, р. 22. септембра 1882. у Пожеги, рањен од МБ мине, умро 19. августа 1944.

Томчик Павле Мијо, *Хрват*, рођен 1891, убијен од усташа 1943. у директном терору, Г.Поље.

Угарковић Драган Казимир, *Хрват*, рођен 1920. године, убијен од усташа 1942. у логору Јасеновац.

Хајдињак НН Драгутин, *Хрват*, рођен 1924. у Грубишном Пољу, погинуо 8. септембра 1944. Име се налази на попису погинулих бораца 16. славонске омладинске бригаде „Јоже Влаховић“.

Хорват НН Фрањо, *Хрват*, рођен 1882, страдао 1945. године од мине. Треба га разликовати од Хорват Ф. Фрање р. 1896. осуђеног на вјешање 1946. у Дарувару због злочина над цивилима.

ДАПЧЕВАЧКИ БРЂАНИ

Јуранек Иван Славко, *Хрват*, р. 1926, погинуо 1943. у НОБ-у, Велика Ператовица.

Лалић Јандрија Ана, рођ. 1891, *Хрватица*, убиле је усташе 1942. године у логору Јасеновац.

ДАУТАН

Живодер Јосип Мато, *Хрват*, р. 1923, убијен 1945. год. у НОБ-у у Селницама.

Лалић Стево Иван, *Хрват*, р. 1927, пог, 1945, НОБ, Липово Брдо.

ДИЊЕВАЦ

Пресечан Јосип Иван, *Хрват*, р. 1909, погинуо у саставу 18. ударне бригаде 21.3.1945. у Стражеману.

Ратајец Имбре Игнац, *Хрват*, рођ. 1909, убијен 1944. у Дињевцу.

Силадић Мијо Катица, *Хрватица*, р. 1929, убијена 1945. приликом борби у Великој Трешњевици.

Сусечан Мартин Ђуро, Хрват, р. 1914, погинуо у НОБ-у 1945. у Дињевцу.

Шандровчан Грегур Иван, Хрват, р.1920, убијен 1945. у Дињевцу.

ДЈАКОВАЦ

Кутјевац Фрањо Јосип, Хрват, рођ. 1917, погинуо 1944. у НОБу, Пожешка котлина.

Пајсек НН Стјепан, Хрват, рођен 1903(?), страдао при борби у Дјаковцу 1945. године.

Пајсеки Иван Иван, Хрват, рођен 1899. године, убијен 1945. приликом борби у Дјаковцу.

Хорват Александар Стјепан, Хрват, р. 1921, убијен 1943. у НОБ-у, село Слободна Власт.

ДОЊА КОВАЧИЦА

Протулипац Мато Томо, Хрват, рођен 1923, погинуо 1944. код Травника, а по другим информацијама 1945. код Карловца.

Шиљак Јозо Мартин, Хрват, р. 1909, погинуо 1944, Копривница.

ДОЊА РАШЕНИЦА

Валућ Антун Антун, Хрват, р. 1920, погинуо 1945. код Нашица.

Дропулић НН Анте, Хрват, р. 1918, погинуо 1944. у код Ђакова.

Јакубин Мијо Леополд, Хрват, рођен 1903, отишао у Њемачку на рад, погинуо приликом савезничког бомбардовања.

Мандић Јозо Фрањо, Хрват, р. 1926, пог. 1944, Подрав. Слатина.

Мандић Јосип Иван, Хрват, р. 1919, погинуо 1943, Побигеник.

Скендер Ђуро Милан, Хрват, р. 1915, убијен 1941. у Д. Рашеници.

ЗРИНСКА

Гојак Стево Мато, Хрват, р. 1925, погинуо 1943. у НОБ-у, Воћин.

Пенпер Перо Ђуро, Хрват, р.1903, погинуо 1945. у НОБ, Павловац.

ИВАНОВО СЕЛО

Анац Паулин Иван, Хрват, р.1921, погинуо 1944. у НОБ-у, Нашице.

Брзак Фрањо Иван, Хрват, р. 1919, погинуо 1941. у НОБ-у, Добој.

Будра НН Винко, Хрват, борац 18. ударне бригаде, нестао 3. фебруара 1945, Модран, Бијељина.

Пинтера Антун Фрањо, Хрват, р.1908, умро 1945. у НОБ, Врапче.

Трутановић НН Иван, Хрват, рођен 1926, страдао од бомбе 1945.

Хорват Јосип, *Хрват*, р. 1913. у И. Селу, погинуо 28. фебр. 1945. у саставу 16. славонске омл. бригаде „Јоже Влаховић“, Звечево.

ЈАСЕНАШ

Бартоловић Стево Мирко, *Хрват*, р. 1927, погинуо 1945. год. у НОБ-у, Славонске Баре.

Видак Јоцо Мирко, *Хрват*, рођен 1927. године, погинуо 1944. год. у НОБ-у, Дјаковац.

Видак Јошко Мирко, *Хрват*, р. 1903, погинуо 1944. у НОБ, Јасенаш. На споменику налазимо Видак Мирко и Видак Ј. Мирко.

Виљевац Марко Адам, *Хрват*, рођ. 1919, погинуо 1943. у НОБ-у, 15. брдска бригада.

Кеплер НН Андрија, *Хрват*, рођен 1900, погинуо 1944. у НОБ-у, Фрушкогорски одред.

Кеплер НН Марија, *Хрватица*, име погинулог борца на споменику у Јасенашу.

Маретић Томо Зорка, *Хрватица*, р. 1932, убијена од усташа 1942. код куће, Јасенаш.

Маретић Томо Стево, *Хрват*, р. 1925, погинуо 1943. у НОБ-у, 12. пролетерска бригада.

Павелић Буро Јосип, *Хрват*, рођ. 1923, убијен од усташа 1942. у логору, Јасеновац.

Ухер Мато Мијо, *Хрват*, р. 1900, убијен 1943. приликом борби у Ремовцу.

Ухер Мато Мијо, *Хрват*, р. 1900, убијен 1943. приликом борби у Ремовцу.



ЛАСОВАЦ И ЛАСОВАЦ БРДО

Ваљевац Јакоб Јакоб-Храбри, Хрват, р. 1913, погинуо у НОБ-у 1944, Јабучета.

Варга Јосип Фердо, Хрват, рођен 1894, погинуо у НОБ-у 1943. г, непозната локација.

Врланчић НН Петар, Хрват, р. 1928, погинуо јула 1944, Иванец – у саставу 17. ударне бригаде.

Геци Мишко Драгица, Хрватица, рођена 1925, убијена од усташа 1945. у логору Јасеновац.

Гомкета Стево Јосип, Хрват, р. 1927, погинуо у НОБ-у 1944. у Ласовцу.

Парлековић Шиме Иван, Хрват, р. 1904, убијен 1943. на Ласовац Брду.

Станковић НН Стјепан, Хрват*, р. 1904, страдао од усташа на непознатој локацији.

Тудић Мишко Антун, Хрват, р. 1915, Ласовац Брдо, погинуо као војник ВКЈ у априлском рату 1941, Пчелић.

Хорват Стјепан Стјепан, Хрват, р. 1922, погинуо у НОБ-у 1945. у Малом Грђевцу.

Циндрић Јоцо Томо, Хрват, рођен 1925, убијен од усташа 1942, Кремен.

ЛОНЧАРИЦА

Сокол Јанко Јосип, Хрват, рођен 1887, убијен 1942. године у директном терору у Лончарици.

МАЛА БАРНА

Агушт НН Иван, Хрват, убијен од усташа у Малој Барни. Свједок Агушт Иван, син.

Иванац Иван Мирко, Хрват, рођен 1892, нестао у рату.

Кунц НН Јула, Хрватица, рођена Ћутић 1890, погинула од топовске гранате 29.4.1945. године у Великој Барни.

МАЛА ДАПЧЕВИЦА

Бурлић НН Ана, Хрватица, убијена од усташа почетком октобра 1942.

Бурлић НН, унука Бурлић Ане, Хрватица, убиле је усташе почетком октобра 1942.

МАЛА ПЕРАТОВИЦА

Мустаћ Јосип Илија, *Хрват*, р. 1906. у Великој Ператовици, нестао приликом борби у Грубишном Пољу.

МАЛА ПИСАНИЦА

Пребанић Ђуро Стјепан, *Хрват*, р. 1922, погинуо у НОБ-у 1944. у Заистовцу код Крижеваца.

Чварак Ђуро Иван, *Хрват*, р. 1916, убили га усташе 1944. у Малој Писаници.

МАЛА ТРЕШЊЕВИЦА

Кукучко Јосип Винко, *Хрват*, р. 1909, убијен 1941. у Отрованцу.

Радих Мијо Јосип, *Хрват*, р. 1907, убијен 1945. у Козаревцу.

Сведружић Јосип Фрањо, *Хрват*, р. 1923, убијен 1945. код куће у Малој Трешњевици.

Шаги Ђуро Фрањо, *Хрват*, р. 1925, погинуо 1945. у НОБ-у.

МАЛИ ГРЂЕВАЦ

Заловић НН Ђуро, *Хрват*, р. 19.10.1929. у М. Грђевцу, погинуо 30. 10.1944, Воћарица – у евиденцији пог. 18. ударне бригаде.

Ковач НН Стјепан, *Хрват*, р. у Малом Грђевцу, погинуо 1945. у саставу Осјечке НОУ бригаде. Извор: монографија бригаде.

Хорват Ф. Фрањо, *Хрват*, рођен 1924. - погинуо марта 1943. г. у саставу 17. славонске НОУ бригаде, Кончаница.

МАЛИ ЗДЕНЦИ

Репек Андреј Иван, *Хрват*, рођен 1944. године, страдао од усташа у непознатим околностима.

Чатош Јосип Иван, *Хрват*, р. 1920, погинуо 1945. у НОБ-у, Чехословачка бригада Јан Žižka z Trocnova.

МУНИЈЕ

Скендер Миле Ђуро, *Хрват*, рођен 1920, погинуо 1942. године у НОБ-у, Левиновац.

Чавић Јосип Алојз, *Хрват*, р.1922, погинуо 1945. у НОБ-у, Ђаково.

ОРЛОВАЦ

Пинтарић НН Мартин, *Хрват*, погинуо у НОБ-у.

Робић Нико Мијо (Иво), *Хрват*, рођен 1927. године, убио се бомбом несретним случајем у јануару 1945.

ОРОВАЦ

Јакоповић Мартин Ђуро, Хрват, р. 1876, погинуо 1945. приликом борби у Оровцу.

Јакоповић Мато Тереза, Хрватица, рођ. 1874, погинула 1944. приликом борби у Оровцу.

Ковачек Јосип Иван, Хрват, р. 1931, убиле га усташе 1943. код куће у Оровцу.

Кос Ђуро Томо, Хрват, р. 1908, убиле га усташе у Оровцу.

Кос Марко Никола, Хрват, р. 1911, страдао од усташа, непознато.

Пећар Ђуро Милка, Хрватица, рођ. 1900, убиле је усташе 1945. у Оровцу.

Пећар Јозо Стево, Хрват, рођен 1900, убијен од Нијемаца 1944. у логору Дахау.

Пећар Јосип Јосип, Хрват, р. 1908, страдао од усташа, непозната локација.

Саболовић Шиме Јандро, Хрват, р. 1940, страдао 1945, Подгорци.

Ткалац Петар Мара, Хрватица, р. 1876, погинула 1944. приликом борби у Великом Тројству.

Ференчак НН Иван, Хрват, р. 1939. г, дијете, убијен 29. октобра 1944. у Оровцу у непознатим околностима.

Хајтић Никола Јозо, Хрват, р. 1897, погинуо 1945. приликом борби у Бјеловару.

Хорват Јосип Павао, Хрват, рођ. 1904, убиле га усташе 1944. код куће у Оровцу.

На слици - Споменик жртвама у Оровцу, 2012.



Чварак Болто Јана, Хрватица, р. 1900, погинула 1945. приликом борби у Оровцу.

Чварак НН Ана, Хрватица, р. Мостовац 1901. г, убила је граната почетком маја 1945. приликом борби у Оровцу.

ОРОВАЦ – БОРЦИ ПОГИНУЛИ У НОБ-У

Аушпергер Стево Лука, Хрват, р. 1904, погинуо 1945. у Оровцу.

Бедковић Мишко Ђуро, Хрват, р. 1907, погинуо 1945. у Малом Грђевцу.

Блага Ђуро Никола, Хрват, р. 1926, погинуо 1943. у Булинцу.

Бребрић Антун Стјепан, Хрват, р. 1920, погинуо 1945. у Малом Грђевцу.

Витез Антун Катица, Хрватица, р. 1927, погинула 1942. године у Ператовици.

Витез Антун Славица, Хрватица, р. 1924, погинула 1942. године у Ператовици.

Витез Јозо Антун, Хрват, рођ. 1904, погинуо 1942. године у Великој Ператовици.

Витез Стево Марија, Хрватица, р. 1907, погинула 1942. године у Ператовици.

Голубић Мартин Антун, Хрват, р. 1901, погинуо 1944. на Калнику (Селишће).

Гргичин НН Иван, Хрват, погинуо, партизан, име на споменику, остало непознато.

Жир Антун Ђуро, Хрват, р. 1924, убијен 1945. као заробљеник прип. НОВ и ПОЈ у Гргуровцу.

Зделар Терезија, Мартин Мартин, Хрват, рођ. 1924, умро 1943. у болници на Псуњу.

Јанковић Шиме Иван, Хрват, р. 1927, погинуо 1944. у Поганцу.

Кос Фрањо Иван, Хрват, р. 1919, погинуо 1944. у Питомачи.

Матковић Иван Мато, Хрват, р. 1925, погинуо 1945. године код Вировитице.

Митровић Стево Јозо, Хрват, р. 1921, погинуо 1943. године у Лудбрегу.

Патрља Марко Антун, Хрват, р. 1921, погинуо 1944. код Старог Бријега.

Патрља Марко Стево, Хрват, рођ. 1927, погинуо 1945. у Горњој Ковачици.

Пећар Стево Мартин, Хрват, р. 1926, погинуо од усташа 1944. у Малој Писаници.

Пећар НН Стево, Хрват, погинуо у партизанима, друго непознато.

Славинић Мато Јозо, Хрват, рођен 1908, погинуо 1945. у НОБ-у (Бригада „Матија Губец“).

Слотер Стево, Хрват, погинуо у партизанима.

Ткаличанец Мишо Ђуро, Хрват, рођен 1909, погинуо 1944. г. на Мославини. (2104081006)

Топљак Фрањо Томо, Хрват, рођ. 1923, погинуо 1944. у Горњим Средицама. (2104081019)

Фучек НН Мартин, Хрват, погинуо у партизанима, непознато.

Шопац НН Тончек, Хрват, погинуо у партизанима, непознато.

ПАВЛОВАЦ

Будак Стево Стево, Хрват, рођ. 1919, погинуо 1944. у НОБ-у, код Вировитице.

Будак Стево Стево, Хрват, рођен 1905, погинуо 1944. год. приликом борби у Пакрацу.

Добринчић Ђуро Јосип, Хрват, рођен 1892, пружни радник, умро након рањавања приликом борби септембра 1942.

Ивандија Иво Јандро, Хрват, рођен 1927, погинуо 1944. у НОБ-у, Мали Зденци.

Клепац Антун Зденка, Хрватица, рођен 1942, смртно рањена несретним случајем априла 1945. у Павловцу.

Ковачић Иван Иван, Хрват, рођ. 1876, убијен 1945. у директном терору, Павловац.

Ковачић Иван Иван, Хрват, рођен 1887, убијен од усташа 1944. године код куће у Павловцу.

Краупнер Карло Емил, Хрват, рођ. 1903, убијен 1945. код куће, Павловац.

Осман Фрањо Јандро, Хрват, рођен 1913, пружни радник, погинуо приликом напада на воз на прузи Павловац-Дражица септембра 1942. године.

Павлечић НН Јула, Хрватица, рођена Ђуроковић 1887, убијена несретним случајем из пушке јануара 1945.

Пемпер Ђуро, Хрват, име погинулог на споменику у Павловцу. У евиденцији МГБ налазимо – „Pemper (Jozo) Đuro, rođen 1900. Hrvat, ubijen 1944. kod kuće, Pavlovac (2135035059).“

Смешњак Ђуро Томо, Хрват, р. 1926, погинуо 1944. у НОБу, 12. ударна дивизија.

Станкић Никола Иван, Хрват, рођен 1927, убијен 1945. године као заробљени прип. НОВ и ПОЈ, непознато мјесто страдања.

Станкић НН Стјепан, Хрват, рођен 1875. године, убила га граната у јануару 1945.

Уџбинац Мартин Ђуро, Хрват, р. 1916, погинуо 1945. у НОБ-у, Вукосављевица.

Уџбинац Томо, Хрват, име погинулог на споменику у Павловцу, непознати остали подаци.

Црквенац Мато Ката, Хрватица, рођена 1922. године, умрла априла 1944. од посљедица рањавања у возу приликом борби.

ПАТКОВАЦ

Галовић Стјепан Јосип, Хрват, р. 1926, погинуо 1945. у Загребу.

Дукић Мато Јосип, Хрват, р. 1897, убијен 1945. приликом борби у Св. Иван Зелина (Жабно).

Маркешина Јосип Никола, Хрват, р. 1904, погинуо 1944, Патковац.

Михалић Стево Фрањо, Хрват, рођ. 1911, умро у НОБ-у 1944. на Папуку у болници.

Михоковић Стјепан Мато, Хрват, р. 1927, убиле га усташе 1945. у логору Загреб.

Покец Иван Иван, Хрват, р. 1894, Хрват, убиле га усташе 1942. у затвору Бјеловар.

Шкојц Иван Стјепан, Хрват, р. 1901, погинуо 1945. у Херцеговцу.

ПОЉАНИ

Белобрајдић Антун Милан, Хрват, р. 1920, пог. 1944, Вел. Бастаји.

Волф Јосип Антун, Хрват, р. 1909, убијен 1944. код куће, Пољани.

Волф Јосип Јосип, Хрват, р. 1901, убијен 1944. код куће, Пољани.

Шмитлехер Баре Адам, Хрват, рођ. 1900, погинуо 1945. код Зиданог Моста.

ПУПЕЛИЦА

Павловић Ђуро Мирко, Хрват, р. 1919. Хрват, убијен 1941. као заробљени припадник ВКЈ у Рогатици.

РАВНЕСИ

Думић Стево Звонко, Хрват, рођ. 1920, погинуо 1944. у Великој Трешњевици.

Тучек Ђуро Иван, Хрват, р. 1927, погинуо 1945. у М. Зденцима.

РАСТОВАЦ

Лекшић НН Шимун, Хрват, рођ. 1917. у Растовцу, стријељан од ОЗН-е крајем 1944.²

Понграц НН Стјепан, Хрват, рођен 1923. г. у Растовцу, погинуо 1944. на друму код Бучја, сахрањен на Равној гори. Име на попису погинулих 16. славонске омл. бригаде „Јоже Влаховић“.

РИБЊАЧКА

Врбанић НН Драго-Резбар, Хрват, р. вођа антифашистичке установичке групе у Билогори, погинуо у Кашљавцу окт. 1941.

Гргичин Иван Фрањо, Хрват, р. 1919, погинуо 1943. године, Лебине.

Гргичин Мато Иван, Хрват, рођ. 1885, убијен од усташа 1943. у Рибњачкој.

Игнац Андрија и Ана Бокан Феликс, Хрват, р. 30. јула 1920. год. у Рибњачкој, погинуо у априлском рату 1941. у Србији служећи војни рок.

Сахаџија Иван Лука, Хрват, рођ. 1881, убијен од усташа 1945. у Рибњачкој.

СЕВЕРИН

Белковић Иван Јосип, Хрват, рођ. 1922, убијен од усташа 1945. у логору, Јасеновац.

Габријел Стјепан Стјепан, Хрват, рођ. 1921, непознато мјесто и околности страдања.

² Лекшић Шимун је један од неколико примјера страдалих Билогораца из редова НОВЈ, које су партизанске власти саме погубиле, за које немамо другу могућност него да их у том оквиру и евидентирамо.

У *Spisku likvidiranih od 15. IX. 1944. g. do 1. I. 1945. g.* Odsjeka za oblast VI. Korpusa Odjela zaštite naroda, Br. 25, dana 25. I. 1945. g, под редним бројем 35. налазимо слиједеће:

„Lekšić Šimun, rođen 1917., Rastovac, Grub. Polje, Hrvat, trg.[ovački] pomoćnik, došao u NOV 8. mjeseca 1944. i nalazio se u radnom vođu. Isti je bio u domobranstvu od 1941. pa sve do prelaza u NOV. Kod njega su pronadjene falsifikovane partizanske isprave koje je on imao još kao domobranac, a glasile su na slobodno kretanje po teritoriji Bilogore i Moslavine. Isti nije htio priznati ko mu je dao štambilje od komande područja za pravljenje propusnica kojom se on izgleda kretao i kao domobran po slobodnom teritoriju.“

Жупић Петер Мирослав, Хрват, рођ. 1916, убијен од Нијемаца 1943. у логору у Њемачкој.

Ковач Иван Марко, Хрват, р. 1889, убили га усташе 1944. године у Северину.

Ковач Мато Јозо, Хрват, р. 1912, убијен од усташа 1944. у Великој Писаници.

Лицитар Стјепан Драго, Хрват, р. 1926, убили га усташе 1942. у Северину.

Лонцман Мишко Иван, Хрват, р. 1923, убијен од усташа 1945. у логору Лепоглава.

Мостовац Рудолф Томислав, Хрват, р. 1912, непознато мјесто и околности страдања.

Павличић Марко Иван, Хрват, р. 1898, убили га усташе 1943. у Северину.

Скукан Ђуро Мато, Хрват, р. 1878, погинуо 1944. приликом борби у Северину.

Тополчић Иван Болто, Хрват, р. 1884, убили га усташе 1945. у Северину.

Чижмеша Блажо Иван, Хрват, р. 1904, убили га усташе 1943. у Северину.

Шерепец Болта Иван, Хрват, р. 1884, убијен 1944. приликом борби у Северину.

СЕВЕРИН – БОРЦИ ПОГИНУЛИ У НОБ-У

Јеленац Микша Иван, Хрват, р. 1923, погинуо 1944. у НОБ-у.

Јеленић Мишко Стево, Хрват, рођен 1919. године, погинуо 1945, Керишница.

Ковач Иван Стево, Хрват, р. 1920, погинуо у априлском рату 1941.

Кухарски Мишко Ђуро, Хрват, рођен 1912. године, погинуо 1944. у Кашљавцу.

Лалић Јосип Јосип, Хрват, рођен 1917. године, погинуо 1943. у Пупелици.

Месић Адам Никола, Хрват, р. 1908, погинуо 1944, Билогорски одред.

Пећар Адам Стево, Хрват, р. 1903, погинуо 1943. у Добоју.

Пећар Стево Томо, Хрват, р. 1915, погинуо 1942. у Добоју.

Скукан Мато Фрањо, Хрват, рођ. 1920, погинуо у борби са усташама 1945. у В. Писаници.

Хорват Иван Милан, Хрват, р. 1920, погинуо 1944. у Молвама.

Шерепец Иван Мартин, Хрват, рођен 1915, умро 1945. у НОБ-у, Северин.

Шпанић Ђуро Виктор, Хрват, р.1913, погинуо у априлском рату 1941. у Пивницама.

СТАРА РАЧА

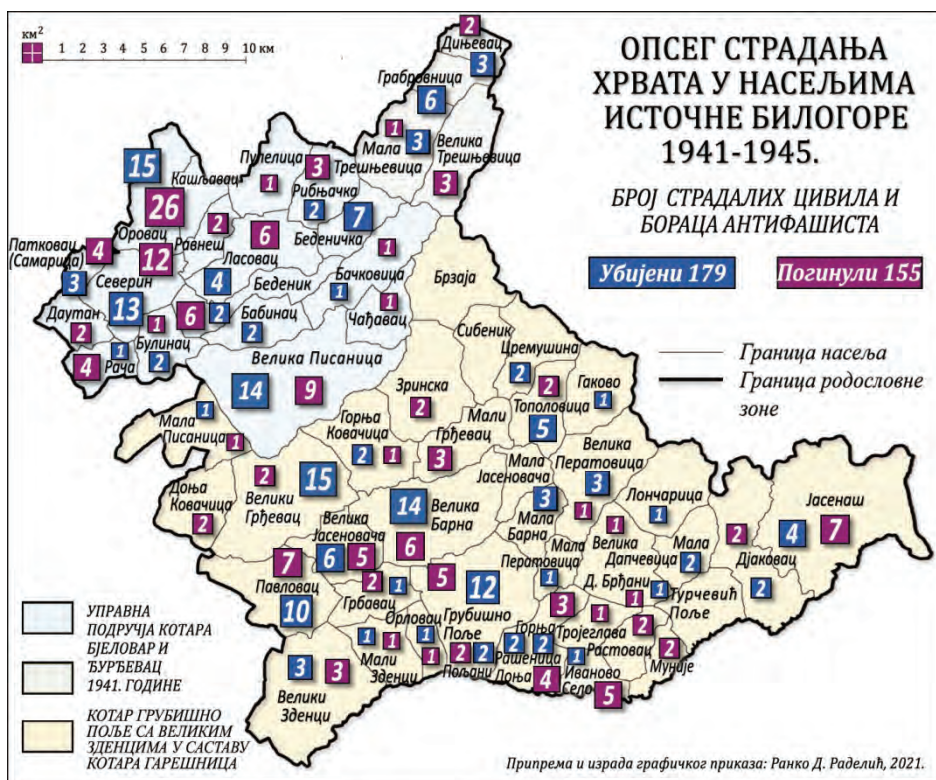
Бенгез Мато Ђуро, Хрват, рођен 1920, погинуо 1944. године у НОБ-у, Репаш.

Коплај Милан, р. 1923, Хрват, у НОВ од 1944, погинуо 1945. - и 32. divizija NOV, Popis boraca, „Globus“, Zagreb, Vojnoizdavački i novinski centar, Beograd, 1988, str. 709.

Пећар Ђуро Љубица, Хрватица, рођ. 1877, убије је усташе 1945. код куће у Старој Рачи.

Пећар Јосип Иван, Хрват, р. 1927. погинуо 1944. у партизанима код Мале Трешњевице.

Штефек Ђуро Мато, Хрват, р. 1912. погинуо 1944. у партизанима (Козаревац).



ТОПОЛОВИЦА

Ацман НН Иван, Хрват, р. 1904, убијен 1943. у директном терору у Тополовици.

Зорић Мартин Божо, Хрват, рођ. 1889, погинуо 1943. приликом борби у Вировитици.

Ковачевић НН Славка, Хрватица, рођена 1928, погинула 1943. у НОБ-у, Мославина.

Котаран Лука Стево, Хрват, рођен 1904, погинуо 1943. у НОБ-у, Самобор.

Магат НН Иван, Хрват, убијен у Тополовици 1942. Свједок Милка Ковачевић.

Пернар НН Евица, Хрватица, убијена у Тополовици. Свједок Ката Јозинг.

Пернар НН Мато, Хрват, убијен од усташа у Тополовици. Свједок Јозинг Ката.

ТРОЈЕГЛАВА

Вилин НН Јосип, Хрват, р. 1925, борац 21. славонске ударне бригаде, нестао 17. 6. 1944. у борби за Велики Грђевац.

ЦРЕМУШИНА

Велагић Јакоб Ана, Хрватица, р. 1888, убијена 1945. у директном терору од усташа, Цремушина. Свједок Мужјак Ката, сестра.

Косић НН Ката, Хрватица, р. 1882, убијена од усташа 1943. год. у логору Јасеновац.

ЧАЂАВАЦ

Ковач Павле Ива, Хрват, р. 1921, погинуо у НОБ-у 1943, године у Турчевић Пољу.

Мртво коло

Пажљивији читалац ће примјетити да је код редосљеда овог прегледа, мада је углавном, осим због захтјева прелома текста, поштиван азбучни ред презимена страдалих и националних група, на крају замјењено мјесто помињања Хрвата и Чеха. Иако је основни задатак рада био једноставни, таксативни попис страдалих који небригом до сада није направљен, неопходно је уз њега у што сажетијем облику приказати и посљедице ових догађања, за које се, као шлагворт, помињање Хрвата и само намеће.

Наиме, ако посматрамо учешће Хрвата у отпору нацизму и хрватском клерофашизму, од минорних неколико процената 1941, преко бројног прикључивања партизанима након капитулације Италије 1943, па до масовног одазивања на мобилизацију крајем рата, онда хрватски народ морамо убројити, без обзира на усташку страховладу и Степинчеву сатанистичку цркву, прије него већину других европских народа, у дио антихитлеровске коалиције. Томе доприносе и хрватске жртве на страни антифашиста, за што су добри примјери билогорска насеља Оровац и Северин, гдје су управо Хрвати поднијели највеће жртве, као војници и као цивили.

Био је то добар предуслов да се покуша некако поправити огroman „дебаланс“ између властитог страдања и жртава незапамћеног усташког пира над Јеврејима и Ромима и прије свега над Србима са којима је ваљало даље живјети у заједничкој држави. Тоба су били свјесни и комунисти, па тај дебаланс „поправљају“ гдје год је за то постојала могућност:

– Наизглед маргинална, али на симболичком нивоу важна чињеница је да на пописима српских жртава нису наведена њихова права, крштена имена унијета у матичне књиге које су већином уништене од усташа. Овај вид затирања трагова постојања Срба као старосједилаца овог простора и прије свега православља, Слободан Милеуснић с правом назива духовним геноцидом. У послјератним пописима лична имена жртава су уношена на основу изјава свједока, то су ријетко њихова крштена имена, већ најчешће скраћени, свакодневни облици имена, па и надимци по којима је особа била позната. И код обнављања матичних књига после 1945, инсистирало се, не без политичке позадине,

на „савременијем“ облику имена. Оно мало сачуваних матичних књига омогућује нам да сазнамо да су Сока, Јула и Ката, наизглед крајње профана имена, уствари Софиа, Јулиана и Екатерина, чија моћна конотативна сазвучја објашњавају њихову честу употребу, али и одијум првобитних састављача спискова, којима је овај сегмент пијетета према жртвама изгледа био стран.

Погледајмо примјере трансформације билогорских српских личних имена, имена руских императора, византијских царица и српских светитеља у бенигније облике примјереније „народним масама“, стаду предодређеном за ново форматирање свијести. И док многа женска, народна имена која и није било могуће мијењати, попут **Милице**, **Цвијете** или **Босиљке**, остају недирнута, у већој мјери код мушких присутна имена јудеохришћанског поријекла налазимо измјењена скоро до непрепознатљивости: - **Георг**, **Георгиј** – Ђуро, Ђорђе, **Евтимииј** – Јефто, **Михаил** – Миле, Мишко, **Мојсије**, **Мојсеј** – Мојо, **Павле** – Пајо, Паво, Павао, **Пантелејмон** – Пантелија, Пане, **Софрониј(е)** – Софро.

Аксентиј(е) – Аксо	Евдоки(ј)а - Јока, Дока
Андреј – Јандро, Јандре	Јули(ј)ана - Јула
Арсеније – Арсо	Екатерина - Ката
Богдан – Божо	Христина - Криста
Василиј(е) - Васо	Симеона - Симка, Симона
Владимир – Владо, Влајко	Софи(ј)а - Сока
Гедеон – Гецо	Пелаги(ј)а - Пела
Григориј(е) – Глишо	Сени(ј)а - Сена
Данило - Дане	Видосава - Вида
Дмитар , Димитриј – Митар	Павлина - Пава
Јоаким – Јаћим	Петрони(ј)а - Петра
Јован – Јово, Јоцо	Агнеси(ј)а - Јага, Неза
Јосиф – Јоцо	Георгина – Ђука
Лазар – Лазо	Мари(ј)а – Мара, Марица
Николај , Никола - Никола	Вукосава – Вука
Самуило , Самуил – Самојло	Теодора – Тода
Симеон – Симо	Сава , Савва – Савка, Савица
Стефан – Стево	Ефеми(ј)а - Вемија
Теодор – Тодор, Тошо	Димитра - Митра
Тимотије – Тимо	Александр(ин)а – Лекса

– На споменицима се видно истичу имена погинулих бораца који су мјешовитог националног састава, а цивилне, махом српске жртве најчешће наводе само кроз укупни број страдалих, као мање вриједне, малтене на нивоу колатералне штете, бројем „жртава фашизма“. Тако на споменику у Великој Барни налазимо – „Од фашистичког терора пала је 261 жртва“, што одговара броју страдалих у Јасеновцу, али је 267 цивилних жртава напросто затајено, што не би било могуће да су набројена конкретна имена. **Коме је било у интересу да број од 528 цивила више него преполови и сакрије преко 250 мученика?** Слично се поступало и Великом Грђевцу, гдје је тек након 2.000. године потврђено 226, а не првобитних 95 жртава, као и у Грубишном Пољу (510 насупрот 378);



– Први споменици жртвама на грубишнопољском подручју исписивани су ћирилицом, као овај са слике у Великој Барни, који ће већ 1963. бити замијењен латиничним, а за споменик у Малом Грђевцу вођен је 1987. политички рат са општинским комитетом СКЈ, који је ћирилицу покушавао забранити по сваку цијену, иако је међу 169 жртава било свега 4 Мађара и 3 Хрвата.

- Затајени су и погинули у априлском рату и они који су изгубили живот у заробљеништву, да се и не говори о десетак погинулих у ЈВуО, који су претходно са породицама протјерани у Србију;
- На службеним, збирним пописима жртава не налазимо низ погинулих партизанских бораца евидентираних у монографијама ратних јединица, па се тако могло десити да на попису *Žrtve rata 1941-1945* Музеја жртава геноцида у Београду под одредницом *Gakovo* у оквиру општине Грубишно Поље (с. 720-721) налазимо имена 48 жртава цивила и 11 погинулих бораца антифашиста. Недостаје 49 имена (од тога 4 борца), а међу њима и народни херој **Бирта Лазара Мојсије (Мојица) – Зеџ**, његова мајка и син Ђуро рођен 1939. године;
- Све до 1964. на пописима страдалих нема ни Рома као жртва, а када се и помињу, мијења им се национални идентитет, те их као у случају источне Билогоре, све до данашњег дана, 2021, на пописима страдалих, па и у Музеју жртава геноцида у Београду¹, и њих и понеког Јеврејина,² наводе као Хрвате:

Презиме	Мјесто	Досадашње евиденције	Национална припадност	Број жртава
Јеленић	Вел. Зденци	<i>Хрвати</i>	<i>Роми</i>	5
Хамић	Вел. Зденци	<i>Хрвати</i>	<i>Роми</i>	1
Хамић	Велика Барна	<i>Хрвати</i>	<i>Роми</i>	7
Хамић	Г. Ковачица	<i>Хрвати</i>	<i>Роми</i>	4
Амић	Велика Барна	<i>Хрвати</i>	<i>Роми</i>	16
Ђурђевић	Вел. Грђевац	<i>Хрвати</i>	<i>Роми</i>	6
Ђурђевић	Велика Барна	<i>Хрвати</i>	<i>Роми</i>	1
Јовановић	Вел. Грђевац	<i>Хрвати</i>	<i>Роми</i>	5
Источна Билогора		<i>Хрвати</i>	<i>Роми</i>	45

¹ Muzej žrtava genocida Beograd, *Žrtve rata 1941-1945, opština GRUBIŠNO POLJE, str. 717-759.*

² Подаци за Јеврејку из Великог Грђевца у попису Музеја жртава геноцида у Београду, с. 755: Šenvald (Ignjac) Dragica, rođena 1922. Hrvatica, ubijena od ustaša 1943. u logoru, Jasenovac (2814050006)

- Послијератним коришћењем народу слабо познатих израза *депортација* и *интернација* као еуфемизама за свима разумљив прогон или протјеривање, могло се забашурити уношење у попис жртава више начина губитка живота, иако је јасно да сва-

- ку, па и природну смрт или смрт од болести, стреса или било ко-
јег другог разлога, насталу послје **присилне** дислокације из
породичног бораишта, треба третирати као убиство;
- Активношћу Дијане Будисављевић р. Обексер (1891.-1978.) из
ушашких логора спасено је 15.336 дјеце. Лични подаци о дјеци
и породицама којима су дана на усвајање само су дјеломично
сачувани, јер су комплетан, педантно вођен Дијанин архив, др-
жавне власти након рата конфисковале. Тако је само дио дјеце
могао у послјератном периоду бити пронађен од евентуално
преживјелих родитеља и родбине. И док је Дијана својим чиње-
њем заслужила част хероине, оно што је учинила држава је чин
којим се свјесно перпетуира позиција дјеце у којој су се нашла
принудним одузимањем од родитеља и излагањем конверзији
у хрватство и римокатоличанство, што је чин геноцида по Кон-
венцији о спречавању и кажњавању злочина геноцида³:

Члан II

У смислу ове Конвенције као геноцид се сматра било које од
наведених дела учињених у намери потпуног или делимичног
уништења једне националне, етничке, расне или верске групе
као такве:

- а) убиство чланова групе;
- б) тешка повреда физичког или менталног интегритета
чланова групе;
- ц) намерно подвргавање групе животним условима који треба
да доведу до њеног потпуног или делимичног уништења;
- д) мере уперене на спречавање рађања у оквиру групе;
- е) **Принудно премештање деце из једне групе у другу.**

Тако је комунистичка власт, не без знања Броза, само доврши-
ла посао који је започео Павелић и који је ангажовањем Британа-
ца, Степинца и монсињора Монтинија (потоњег папе Павла VI)
спашен у Аргентини и умро у Мадриду 1959. Павелићево изрече-
ње након 1945. године је само формално тражено,⁴ *да се Власи*
не досјете, али нису то били једини гријеси Броза и партије⁵, ни
тада, ни прије, ни касније.

Подсјетимо се да се већ на Трећој земаљској конференцији КПЈ
1924. у Београду, тек по оснивању нове државе, Срби оптужују за
„хегемонистичко-угњетачку политику“, а у програмским докумен-

тима усвојеним на Четвртом конгресу КПЈ 1928. г. у Дрездену се народи Југославије појединачно, те албанска, бугарска и мађарска етничка заједница позивају на оружану побуну и стварање нових држава. Тако и краткотрајни оружани сукоб између жандармерије Краљевине Југославије и усташког одреда, 6. и 7. септембра 1932. године на Велебиту, *Proleter*⁶ у тексту *Ustaški pokret u hrvatskim krajevima* званично подржава *ustanak* – „*Komunistička Partija pozdravlja ustaški pokret ličkih i dalmatinskih seljaka i stavlja se potpuno na njihovu stranu*“.

Власти НДХ 1941. пропуштају Броза да „илегално“ дође у Београд, а не треба заборавити да се он више пута оглушује на Стаљинове захтјеве о заједничкој борби партизана и Михаиловићевог покрета, истиче револуцију као приоритетнији задатак од борбе против њемачког окупатора, гдје су у тој политици „монархисти били главна препрека стварању нове Југославије“, мартовски преговори 1943, енигме око Јасеновца, укључивање усташких легионара заробљених пред Стаљинградом у партизанске јединице, да поменемо тек узорак тема из сивих зона Брозове биографије о којима историчари и јавност тек треба да дају свој суд.

Оно пак, што се дешавало након протјеривања Нијемаца и што као бешчашће пада на Брозову душу, тешко да бисмо могли назвати и квалификованим узорком, јер би и таксативни преглед тих бешчашћа запремао опсег једне читаве књиге. Погром српске интелигенције након ослобођења Београда, прогон Радослава Грујића и других који су спашавали културно благо из фрушкогорских манастира, припајање Барање и покушај укључења Бачке и других рубних дијелова Војводине Хрватској, забрана повратка прогнаних са Косова и Метохије, потапање српских села због изградње

³ Усвојена и отворена за потписивања и ратификацију или приступање резолуцијом Генералне скупштине 260 А(III) од 9. децембра 1948. г. Ступила на снагу 12. јануара 1951. г. у складу са одредбама члана XIII. Службени весник Президијума народне скупштине ФНРЈ бр. 2/1950.

⁴ <https://www.ekspres.net/dosije/dosije-pavelic-kako-je-tito-ubedivao-argentinu-da-izruci-poglavnika-ndh>; <https://www.ekspres.net/brejkning/pacovski-kanaliod-vatikana-do-argentine-evita-peron-spasla-antu-pavelica>

⁵ Опширније у - *Друг Тито јаше на челу колоне* /Раделић, Р, *Фрагменти*, Завичајно удружење „Билогора“, Београд, 2020, стр. 267-272.

⁶ Organ СК КПЈ, Prosinac 1932., Broj 28, strana 2.

хидроелектране у Албанији, забрана обнављања српских храмова у Билогори, потискивање истине о геноциду над Србима, разбијање српског народног корпуса формирањем македонске православне цркве и стварањем нових нација, ликвидација 6.000 сабораца међу заточенима на Голом отоку, итд, итд.

Бетониране су херцеговачке јаме са српском нејачи, Јадовно једва било познато, изостало је озбиљно истраживање о страдалима у 2. свјетском рату, чиме не само да су оштећене породице жртава, па и оних у свим националним скупинама који се погрешно воде као ликвидирани сарадници окупатора, процес који би имао карактер денацификације у Њемачкој није никада отворен, а тиме су остављена отворена врата за нови балкански суноврат.

Научни скуп о геноциду је требао бити одржан тек након мајсторове смрти, 1986. под покровитељством САНУ, али га је забранила тадашња власт Ивана Стамболића у Србији. Поводом тога, Титов биограф Владимир Дедијер о Брозу каже: „За политику скривања истине о губицима српског народа у Другом светском рату, а посебно у Јасеновцу, он носи највећу одговорност”.

Био је то само један од елемената банкрот државне политике који морамо убројити у арсенал оног сјемења које је 1971. почело ницати, а пола вијека после је 1941. потпуно и, како се чини ове 2021, задуго, ако не и коначно, закоровило Хрватску окорјелим усташтвом, а од однарођених дијелова новокомпонованих југословенских нација, уз издашну помоћ Запада направила индоктринирану масу која као свог најљућег непријатеља види управо Србе, народ из којег су потекли.

Иако је постојао приједлог Моше Пијаде, за разлику од Србије са Војводином и Косовом и Метохијом у свом саставу, пострадали Срби у Хрватској нису добили аутономију, већ статус државноправног народа у републици, што је гарантовало национални мир све до усвајања новог Устава СФРЈ 1974. г. Он је омогућио одлуку Хрватског сабора 22. децембра 1990. године којом је укинута конститутивност српског народа, што је била отворена објава рата и завршног чина геноцида над Србима.

КПЈ је као и Стипе Месић, 1991. године свој програмски задатак из 1928. испунила – Југославије више нема!

О томе, шта је то у Брозовој идеологији било есенцијално моћнији антисрбизам од синергије усташтва и римопапизма, истори-

чари тек треба да нас отворено извјесте. Међутим, не треба њих много осуђивати због оклијевања – прича превазилази балканске и европске оквири и допире до свјетских врхова моћи које и није баш упутно апострофирати.

Тако се безазлена комунистичко-брововска формулација о *српској хегемонији* још једном вратила са извора и попримила ригидни, аксиоматски облик о малтене васељенској српској кривици, те да је било до Енглеске, Срби би били проглашени јединим геноцидним народом на планети.

За творце тог наратива Владан Динић⁷ примјећује да „Ко каже Сребреница, никад не каже „Братунац. ...Ти побијени у Братунцу су СРБИ, а то није атрактивна вест!“ Убиство 3.267 Срба цивила из средњег Подриња које су убиле муслиманске снаге није кажњиво дјело, али се зато ликвидација њихових убица проглашава геноцидом. Независна међународна комисија састављена од 10 стручњака из различитих земаља за истраживање страдања свих народа у сребреничкој регији у периоду од 1992-1995, у извјештају на 1.200 страница,⁸ децидно оповргава надувани број од преко 8.000 страдалих из састава формација Насера Орића и предочава да их је могло бити највише 3.714, што страдалих при покушају пробоја, што страдалих у ратном злочину. У Сребреници се није догодио геноцид, изричит је професор Гидеон Грајф, израелски историчар и председник независне међународне комисије, а са њим је сагласан и водећи историчар израелског Института за холокауст, Шем Олам. „Ја сам Јеврејин и знам шта геноцид значи“, казао је Грајф након двије године рада комисије.⁹

Међутим, обмане нису само у финкцији скривања историјских срамота Запада, лаж ради лажи, већ у стратешкој функцији одржања *радне температуре геноцидног потенцијала* на Балкану, гдје понајбоље, школске примјере налазимо у Хрватској.

⁷ <http://www.nspm.rs/dokumenti/spisak-srpskih-zrtava-bratunackog-kraja-1992-93.html> – 10. јул 2021.

⁸ <https://rs.sputniknews.com/politika/202106151125634433-dokument-o-srebrenici-na-1200-stranica--grajf-nije-bilo-genocida-stradalo-3714-lica-video/> – 15. јун 2021.

⁹ <https://rs.sputniknews.com/analize/202106191125689101-hitna-reakcija-zapad-jevrejskom-istoricaru-odgovor-o-srebrenici-dao-iz-podgorice/> – 19. јун 2021.

Уз пословични, са часним изузецима, фалсификаторски манир хрватске историографије која конструише чак четири несловенске генезе Хрвата, измишља краља Томислава и институцију 12 хрватских племена, мегаломански посиже за Босном и Црвеном Хрватском, параноична потрага за идентитетом се прелива у све области друштва, тако да Бартол Кашић постаје 1604. писац прве граматике језика (*Institutionum lingue Illyricę libri duo*) који ће тек средином 19. вијека прихватањем на Бечком књижевном договору Вуковог учења о српском језику и правопису, постати и званични хрватки језик. Машта хрватских јавних дјелатника нема границе, тако да и код „*akademika Petra Šimunovića, najistaknutijeg hrvatskog jezikoslovca u oblasti onomastike i toponomastike svih vremena*“ налазимо децидну тврдњу да су „... Srbi (i uopće narodi Istočne crkve) ostali su bez prezimena sve do 19. stoljeća, ...“¹⁰ иако је ноторна чињеница да су сви, ама баш сви Срби на Војној крајини имали фиксна презимена најкасније већ на почетку 17. вијека. Дјеца по школама у Хрватској данас уче да је и Руђер Бошковић био Хрват, ваљда исто толико колико и цар Константин Србин, промоција Тесле као Хрвата је већ постао државни пројекат, а 2020. су се прсти нашли и у Миланковићевом цепу.

Но, пуни креативни занос политичара и умјетника, научника и свештеника, без обзира на слабашне гласове антифашиста у јавним дискурсима, доћи ће до изражаја у апологији усташтва, која, помало пригушена до пријема Хрватске у Европску унију, од 2013. иде узлазном путањом, све до потпуне ревизије виђења догађаја из 2. свјетског рата. Све је то праћено свакодневним инцидентима са остатком остатака српске популације у Хрватској, усташким графитима по зидовима, паролама на јавним скуповима, утакмицама и концертима, слављењем злочина у *Олуји*, Масленици и другдје.

Најекстремнији појединци и удружења, попут *Društva za istraživanje trostrukog logora Jasenovac* основаног 2014, иду тако далеко да њихов секретар, Игор Вукић у задарском *Hrvatskom tjedniku* од 28. јануара 2016. пише како ће „smirena rasprava i daljnja istraživanja pokazati da NDH i ZAVNOH u izvorišnim osnovama Ustava trebaju

¹⁰ Према широко дистрибуираним ставовима из интервјуа „Вјеснику“ од 28. фебруара 1999. - <http://www.rodoslovlje.hr/clanci/zanimljivostiiz-medija/vjesnik-o-prezimenima>

zamijeniti mjesto“, тј. да се из преамбуле Устава Хрватске избаци ЗАВНОХ и замјени са НДХ. Исти Вукић, поводом изласка из штампе његове књиге *Radni logor Jasenovac*, гостује крајем маја 2018. на НРТ-у и на државној телевизији тада изјављује „da u Jasenovcu nije bilo nikakvih masovnih ubojstava nego da je taj logor služio kao mjesto skupljanja radne snage za potrebe Njemačke“.¹¹

Академик Јосип Печарић, такође члан поменутог друштва, даје 2015. подршку иницијативи да усташки поздрав *Za dom spremni* постане службени поздрав у Хрватској војсци.

Аутори *Pater prof. dr. sc. Vladimir Horvat, profesor emeritus Filozofskog fakulteta Družbe Isusove u Zagrebu*, новинар Игор Вукић, Стипо Пилић, професор повијести и географије и Бланка Матковић, историчарка и магистар политологије, објављују 2015. г. књигу *Jasenovački logori — istraživanja*¹², базирану углавном на 36 чланака објављених претходно у загребачком католичком тједнику *Glas koncila* 2013. и 2014. године, у којој се, између осталог наводи да „Zatočenici u logor nisu dovođeni da bi bili ubijani. Uzroci smrti bili su bolest, odmazde i kazne na pojedine prijestupe te partizanski i saveznički napadi... Nitko u logor nije dospio, niti bio ubijen, samo zato što je Srbin ili pravoslavac...“.

По мишљењу усташоидних „стручњака“ (Ivana Klinčić) - „... to je dosad najinformativnija znanstveno pisana knjiga o tri jasenovačka logora. Ona iz temelja ruši mit o Jasenovcu kao mjestu planiranih masovnih ubojstava temeljenih na nacionalnoj mržnji i daje objektivnu sliku utemeljenu na arhivskoj građi“.

Са друге стране, Славко Голдштајн (*Dobio sam informaciju da se ta knjiga promovira po osnovnim školama u Hrvatskoj...To me zgrozilo, ta knjiga svojim lažima unosi konfuziju*), објављује 2016. године у одговору на рад четворо аутора књигу *Tragika, mitomanija, istina – Jasenovac*, гдје у разорној критици не само да побија аргументима лажне тврдње, већ доказује дилетантизам аутора којима су непознате и неке опште чињенице и што је најважније, педантним прегледом утврђује да аутори користе архивску грађу у ми-

¹¹<https://www.portalnovosti.com/antifasistika-liga-hrt-siri-lazi>, 4/6/2018.

¹²Horvat, Vladimir; Vukić, Igor; Pilić, Stipo; Matković, Blanka, *Jasenovački logori - istraživanja*, Društvo za istraživanje trostrukog logora Jasenovac, Zagreb, 2015, 268 str. [1. i 2. izdanje]

нималној и скоро занемаривој мјери и то селективним избором докумената који би се, уз додатни напор маште, могли евентуално користити као потврда њихових фантастичних теза.

17. јануара 2019. у дворани цркве Пресветог Срца Исусова у Загребу у којој се одржавају мисе за поглавника Анту Павелића, одржана је промоција књиге Јосипа Печарића и Стјепана Разума *Razotkrivena jasenovačka laž, još jedan prilog*, дакле још један прилог у нечасној работи негирања Јасеновца као логора смрти.

Чланови Друштва, осим геноцида почињеног над Србима отворено негирају и холокауст, па др Стјепан Разум, католички свештеник запослен у Хрватском државном архиву, 2017. године објављује видео-прилоге у којима се рехабилитује политика Адолфа Хитлера и негира постојање гасних комора у Аушвицу:

– „Ne radi se o podmetanju samo Hrvatima u Jasenovcu, već se to isto radi i Niemcima s Auschwitzom“.

О тој активности *Društva za istraživanje trostrukog logora Jasenovac*, која је само мањи, медијски видљивији дио хрватског ревизионистичког *bestiariuma*, хрватски антифашисти су кроз изјаву новинара Бориса Рашете¹³ 2016. г. отворено упозорили хрватску јавност - "*Njihov cilj je jasan: Oživljuju NDH!*"

Морамо се сложити и са мишљењем Маринка Чулића, колумнисте загребачког портала *Novosti*, да „...Hrvatska nije replika NDH, ali jeste ekstenzija neke vrste parlamentarne višestranačke Endehazije, jer je isprepletena tako gustom paukovom mrežom ustašluka da iz nje jednostavno nema izlaza.“¹⁴

Усташлук, нажалост, није само изоловани хрватски ревизионистички бренд, он има своје пандане и експлицитне нацистичке облике, па и учешће у власти у Украјини и балтичким земљама, а свеобухватну, иако закулисну инспирацију на Западу, који својих 187.000 погинулих војника у завршним операцијама 2. свјетског рата види као претежнији допринос побједи над њемачким Трећим рајхом од 20 и више милиона совјетских жртава.

У складу са нашом темом, наводимо за илустрацију два источнобилогорска примјера усташлука и ревизионизма, један институционални и други са свакодневне, проушашке медијске сцене.

¹³ <https://express.24sata.hr/life/njihov-je-cilj-jasan-ozivljuju-ndh-4146>

¹⁴ Marinko Čulić, *Paukova mreža ustašluka*, *Novosti*, 11/02/2021, <https://www.portalnovosti.com/paukova-mreza-ustasluka>

ПРИМЈЕР ПРВИ – по којем је 1941. год. у Билогори било више четника него жутих мрава

„Poglavarstvo grada Grubišno Polje je 17. travnja 2007. godine donijelo odluku da se pristupi izradi *“Program ukupnog razvoja grada Grubišno Polje. ... Odluku o prihvatanju Programa Poglavarstvo grada Grubišno Polje je donijelo 28. svibnja 2008“*¹⁵. У уводном, историјском дијелу тог Програма је текст који се и данас налази на интернет страници¹⁶ под одредницом *Grubišno Polje*, који је очигледан примјер зашто озбиљни аутори не користе Википедију као поуздан извор информација:

Grubišno Polje nakon uspostave NDH postaje kotarskim središtem u sklopu Velike župe Bilogora. **Mjesto i okolica** (za ratne uvjete) **doživljavaju značajan gospodarski rast** te se u **državnim glasilima** često spominju kao jedan od najperspektivnijih krajeva države.

U mjestu biva organiziran ustaški stožer koji u čitavom kraju provodi državnu rasnu politiku pa tako malobrojno židovsko stanovništvo kotara biva gotovo istrijebljeno slanjem u koncentracijske logore unutar države i izvan nje.

Srpsko stanovništvo (uglavnom koncentrirano u selima oko Grubišnog Polja) **većinom pristaje uz rojalističke snage vjerne srpskoj kraljevskoj obitelji te organizira četničke odrede** koji većinom djeluju u istočnim dijelovima kotara. Mnogi **Srbi iz grubišnopoljskog kraja bivaju zarobljeni** te ih se transportira u zatvore i logore. One od njih koje je vlast NDH smatrala posebno opasnim, ustaše su poslale u **radni logor na otoku Pagu** gdje i danas postoji sjećanje na te davne uznike kao i komenmorativna ploča postavljena u paškom kamenjaru.

Češko, mađarsko i njemačko stanovništvo uglavnom pristaje uz vlast NDH. Kako ustaške snage nikad tijekom rata nisu uspijevale kontrolirati cijelo područje kotara tako ovakvo opredjeljene većine grubišnopoljskih Čeha rezultira nasumičnim **upadima četnika u domove čeških obitelji** u nacionalno miješanim srpsko-češkim selima u kraju te ubojstvima glava čeških obitelji. Mađarsko-njemačka i mađarsko-srpska sela uglavnom su bila dovoljno udaljena od **područja djelovanja četničkih snaga** da bi bila pošteđena ovakvih napada.

U vrijeme između dva svjetska rata, u Grubišnom Polju Hrvati postaju relativna većina. Gotovo svi pristaju uz vlast nove države pa tako **mnogi od njih bivaju poslani na istočno ratište** u sklopu Pojačane hrvatske 369. Pješačke pukovnije unutar njemačke temeljne vojske (Wehrmacht). **Tek malobrojni se regrutiraju u ustaške jedinice** – biraju se samo oni za čije obitelji se pouzdano zna da nemaju nikakvih veza sa Srbima, Židovima ili Romima, bile one obiteljske, političke ili kakve druge.

¹⁵Pražić, Rastko, *Civilne žrtve terora Nezavisne Države Hrvatske ...*, s. 8-9.

¹⁶https://hr.wikipedia.org/wiki/Grubi%C5%A1no_Polje#Drugi_svjetski_rat – приступ 5. марта 2021.

Već tijekom **1941.** nastaju prvi partizanski odredi u okolici Grubišnog Polja (bilogorski **partizanski odred** sastavljen od Srba, Čeha i Hrvata antifašista). Organiziraju ih često bivši pripadnici kraljevske vojske uz pomoć komunista iz bilogorskih sela. S vremenom im se pridružuje sve više vojnika različitih nacionalnosti, uglavnom prebjega iz domobranstva, njemačke ili mađarske vojske.

U Grubišnom Polju je za vrijeme Drugoga svjetskog rata poginulo 368 ljudi, a neposredno nakon njega još 187.

/Тамније наглашен текст - РР/

Не треба много аргумената да би се уочила лаж која јасно избија из скоро сваке реченице овог службеног документа, али осврнућемо се само на крупније неподопштине.

Анонимни аутори као аргумент за тврдњу да **Mjesto i okolica** (za ratne uvjete) **doživljavaju značajan gospodarski rast** налазе у **državnim glasilima**, дакле усташкој НДХ штампи, те приход од пљачке српске и јеврејске имовине изједначавају са економским растом. Само од 460 српских породица са 2778¹⁷ чланова прогнаних августа 1941. у Србију, да не помињемо и стотине породица отјераних у логоре, отета је покретна имовина вриједна најмање 20 милиона данашњих евра. И којом би то алхемијом могао бити остварен **gospodarski rast**, осим оном истом којом је овај плодан и богат крај, значајно насељен Србима, остао у Хрватској, уз сву „бригу о човјеку“, у статусу неразвијеног, од 1945. па све до 1991.

Фантазмагорије о постојању четника на Билогори не треба посебно побијати, њих по свим историјским изворима, није било на Билогори у 2. свјетском рату, изузев што су постојали у главама ондашњих, па и овдашњих усташа. Тако у допису од¹⁸

24. listopada 1941. T.Br. 203 Krilnom oružničkom zapovjedništvu Bjelovar, zapovjednik Oružničke postaje Grubišno Polje, oružnički narednik Mato Ježić Podatke o zvjerstvima **četnika** izvršenih na području postaje dostavlja, гдје се наводи - „... izvještavam, da su dana 24. srpnja 1941. godine u 10,30 sat i u šumi zv. „Uskočka“ područje općine Ivanovo Selo, kotar Grubišno Polje ... županija Bilogora, **četnici komunisti** Stevo Pavić ... i Geco Gedeon Bogdanović ... sačekali u zasjedi lugara Stjepana Tranpusa koji je istovremeno bio i ustaša ... te istog s jednim nabojem vojničke puške ubili ...“

¹⁷ Škiljan, Filip, *Organizirana prisilna iseljavanja Srba sa području kotara Grubišno Polje 1941. god.*, ауторски прилог у рукопису монографије „Жртве Билогоре XX вијека“, Завичајно удружење „Билогора“.

¹⁸ Dokument: AOSJ, Br. 71,1. Kut. 61a (Zbornik dokumenata JNA)

Ликвидација усташе Транпуса, на којег је народ указао прстом, крајем јула 1941, када је већина од преко 500 мушкараца одведених три мјесеца раније из Грубишног Поља и околине већ била побијена у Јадовну, није више дјело отпора, освете, казне или ослободилачке акције, убиство усташе је по Његошу сакрални чин, без обзира ко га је починио и са каквом ознаком на капи. А Гецо ни другови тада нису имали никаквих ознака осим народних заточника, а понајмање четничких како сугерише Поглаварство, износећи по својој позицији на власти службени став хрватске државе. Већ 6. септембра Гецина група је у контакту са групом Хрвата Резбара, 11. септембра изводе заједничку војну акцију са бјеловарским партизанским одредом организованим од комуниста, са којима су и даље у контакту све до оснивања Билогорске партизанске чете.

Истина, почетком септембра 1941. у билогорским селима, Великој Дапчевици, Лончарици и Великој Ператовици, појавио се Петар Девчић родом из Овчаре, наредник старојугословенске војске, који је, послје доласка из Билеће, гдје је био на служби прије рата, наговарао неке Билогорце да оснују четнички одред. Пријавила га је усташама 19. септембра Љубица Косановић из Велике Ператовице, бојећи се да ће јој одвести мужа у рат или да је провокатор. Ухапшен је од усташа 20. септембра 1941. г. у Вировитици и послје испитивања убијен. Овај **једини четник у Билогори** у покушају, **Петар Девчић, био је Хrvat**.¹⁹

Од преко 3.000 побијених Срба цивила са подручја котара Грубишно Поље од стране усташа, 2260 њих, старости од једне до 90 година, изгубило је живот у затворима и логорима. Назвати њихово насилно одвођење из кућа и родних села заробљавањем, а не поменути њихову насилну смрт, то већ мора бити чин дубоко злочиначког ума. Међутим, када се прве грубишнопољске узнике, њих 619, смјешта у Јадовно и **radni logor na otoku Pagu**, са којег се нико није вратио, онда је то већ озбиљна болест, не толико појединца, већ државе која такво небулозно писаније признаје за легални докуменат.

¹⁹Ljubičić, Vlatko, *Odmetnici, četnici i partizani na Bilogori, Psunju i Papuku*, http://test.viktimologija.com.hr/index.php?option=com_content&task=view&id=729 - објава 12. 1. 2011.

И тако редом, од „многих“ од њих који **bivaju poslani na istočno ratište** у саставу Вермахта гине њих 58, а **tek malobrojni se regrutiraju u ustaške jedinice** и ту гине њих 220 са подручја котара Г. Поље, не рачунајући још 129 домобрана и других оружника. Из самог насеља Грубишно Поље има 28 погинулих у усташама, 16 у домобранима и 9 у њемачкој војсци, од којих је 5 Нијемаца.

Изгледа да су састављачи инкриминисаног документа заиста игноранти, тако да не знају да је Билогорска партизанска чета формирана у Малојасеновачким Брдима крајем марта 1942, па **bilogorski partizanski odred** смјештају у 1941.

Исто је, бар на први поглед, и са завршном реченицом овог документа, гдје се наводи - **U Grubišnom Polju je za vrijeme Drugoga svjetskog rata poginulo 368 ljudi, a neposredno nakon njega još 187.** Из формулације је нејасно што се подразумијева под одредницом „Грубишно Поље“ – а/ Пријератни котар Грубишно који је укључивао насеље Јасенаш, али не и Велике Зденце; б/ Послијератну општину Грубишно Поље без Јасенаша и са Великим Зденцима; в/ Садашњи Град Грубишно Поље са 24 насеља без села која су издвојена из претходне општине код формирања општине Велики Грђевац; г/ Мјесну заједницу Грубишно Поље која организационо²⁰ садржи и насеље Пољани; д/ Само насеље Грубишно Поље. Такође, није назначено мисли ли се под погинулима само на погинуле војнике или и страдале цивиле.

Трећа енигма односи се на колонисте која је усташка власт населила на имања протјераних Срба 1941, међу којима је током рата такође било погинулих војника на страни НДХ и страдалих цивила које су погубили партизани и нова власт 1945. Издвојили смо због тога у приложеној табели податке из свих досадашњих извора и оне ажуриране најновијим истраживањем provedеним од 2014.-2020. у Завичајном удружењу „Билогора“, а који се односе на грубишнопољско подручје.

У разрјешењу ових нејасноћа, путоказ је био и позивање у поменутом документу на књигу Здравка Ивковића (1928-2011) као извор,²¹ који је један од аутора књиге *Jugoslavensko nasilje i prešućivane*

²⁰https://www.wikiwand.com/hr/Grubi%C5%A1no_Polje

²¹Ivković, Zdravko, *Hrvatski križni put - postaja Bjelovar - Lug 1945.*, Matica Hrvatska, Bjelovar 2006.

*žrtve 2. svjetskog rata ...*²², те управо у њој налазимо потврду да се подаци односе на садашњи Град Г. Поље, а по методологији примјењеној у раду троје аутора, они укључују и колонисте:

„Prema našem istraživanju, na području Grada G. Polja utvrđena je 581 prešućena žrtva 2. svjetskog rata i poraća, a od toga 409 Hrvata. Prema jugoslavenskom popisu partizanskih je žrtava (partizanskih boraca i civila) bilo 1588, a od toga 90 žrtava hrvatske nacionalnosti.“²³

Број стра- далих у рату и на- кон рата	Антифашисти		На страни НДХ			
	цивили	војници	цивили		војници	
	у рату	у рату	у рату	Након рата	у рату	Након рата
Г. Поље	510	23	22	16	53	11
Котар ГП	3741	530	200	47	407	135
Град Г.П.	2654	327	134	41	253	69
Колонисти						
Г. Поље	-	-	14	-	8	2
Котар ГП	1	-	31	6	32	6
Град Г.П.	-	-	20	4	18	4
Велики Зденци који се већ налазе у збиру за котар Грубишно Поље						
В. Зденци	61	31	2	3	18	13

Подаци о „prešućenim žrtvama“ се понешто разликују (Вусић и др. 581, докуменат Поглаварства 555, истраживање „Билогоре“ 543), што треба приписати различитим ауторским приступима у класификацији жртава и коришћењу извора. Међутим, није ова подужа елаборација имала за циљ да покаже да су коначно усаглашени ставови двије стране о страдалима у давно завршеном рату. Она показује да смо од њих даље но икад.

Док Ивковић, који је два пута, 1946. и 1947. избациван из бјеловарске Гимназије („Zdravka su optužili da je bio ustaški jurišnik i da se povlačio u Sloveniju“²⁴), био ватрени националист Матице хр-

²²Blažeković, Anita; Ivković, Zdravko; Vusić, Josip, *Jugoslavensko nasilje i prešućivane žrtve 2. svjetskog rata i poraća s područja današnje Bjelovarsko-bilogorske županije*, 2. izdanje, Ogranak Matice hrvatske u Bjelovaru, Bjelovar, 2015, 976 стр; 1. izd. 2010.

²³Исто, стр. 443.

²⁴<http://arhiva.cestica.hr/hr/706/umro-zdravko-ivkovic-predsjednik-matice-hrvatske-bjelovar/>

ватске 1971. и доживотни предсједник њеног огранка у Бјеловару, од 1990.-2011, поштено наводи „prešućene žrtve“ не сакривајући ни другу, претходно службено редуцирану, њему очито туђу страну, актуелна власт у Грубишном Пољу признаје само „својих“ 555, а 3.000 погинулих и на правди Бога убијених и не помиње.

Али, да је само то. Формулација „*poginulo 368 ljudi*“ и „*još 187*“, без помињања осталих, јасна је порука – ви, Срби, Хрвати и сви остали на тој страни барикаде, нисте људи!

Порука на трагу Јасеновца и Аушвица, трабуњања Старчевића о „*srpskom nakotu*“, али и Британца Џејмса Ханта који у раду из 1862. црнцима „додјељује“ улогу прелазног облика између мајмуна и човјека. Код колонизације Аустралије, Краљевско друштво (*The Royal Society of London for Improving Natural Knowledge*) бранило је поступке према домороцима „Абориџинима“ (лат. *ab origine* – од почетка), који са 45.000 година непрекинуте културе представљају најстарију људску заједницу на планети, ријечима да су они „*предљудска раса*“!

Од ставова папе Иноћентија IV и Томе Аквинског о невјерницима, до много хваљеног Монтеस्कјеа („Не можемо си представити да је Бог као врло мудро биће, ставио душу, и поврх тога још и добру, у потпуно црно тијело“), а ту је и амерички *Manifest Destiny*, *human zoo* врт у Бриселу 1958. и мноштво других бешчашћа и сва нам говоре исто.

Негирање људског идентитета ономе кога се жели уништити, опљачкати или обоје истовремено, није, дакле изоловани агресивни ексцес и историјска странпутица и преседан, нити јединствени историјски феномен, како се, примјера ради, покушава представити нацизам, већ идеологија утемељена у западној филозофији, вјерским догмама, и уопште погледу на свијет потеклом из „Европе као колијевке зла“, са идејом о расној, културној и интелектуалној „супериорности“ Запада. Та супериорност заиста постоји, али само у неутаживој грамзивости, бешћутности и крволоштву.

Приближава се, нажалост или срећом брзо, вријеме када се неће моћи избјећи на свјетском плану инвентура, да се прекине то *мртво коло* и коначно утврди ко спада у људе, а ко се исписао из њих, коме и каквим идејама припада будућност људског рода, а коме је пак мјесто на сметлишту историје.

ПРИМЈЕР ДРУГИ – Бриго моја, пријеђи на другога!

Загребачки онлајн портал *Tjedno* објавио је 2015. текст за који се тешко одлучити спада ли у дрски фалсификат или приземну измишљотину, а којим се покушало 87 жртава, Срба са стратишта у Сибенику 1942, прогласити Хрватима и Мађарима побијеним од „četnika“. Аутор је заобишао истину у тако великом луку да је и годину „промашио“ у којој се злочин десио, те га смјестио у 1943.

<http://www.tjedno.hr/masovna-grobnica-u-selu-sibenik/>

EKSKLUZIVNO

MASOVNA GROBNICA U SELU SIBENIK

Listopad 4, 2015.

Neki Mladen Šanteković iz susjednog sela Vukosavljevica, za nedavnog rata, digao u zrak taj spomenik, kojeg su podigli partizani poslije rata žrtvama „ustaškog pokolja“ i tu svake godine 4. studenog dolazili, držali govorancije i odlazili na kraj toga sela u lovački dom i tamo žderali i pili, sve do 1990. godine. Istina neporeciva je ovo: u jesen 1943. godine, upali su u selo Sibenik četnici, i s domaćim četnolikim spodobama, pokupili ljude, žene i djecu po hrvatskim kućama, odveli u tu vrtaču, koju zovu Zidine i sve ih poklali, kao ovce i janjce.

Слиједи опсежан наставак овог инфамног текста чији је аутор окорјели „promicatelj“ усташтва *Ante Matić*. А ево шта је, насупрот гласања човјеколиког Матића, *neporeciva* истина:

По пописима становништва Сибеник је имао 1900. укупно **399** житеља, 1910. г. **417**, 1921. г. **434**, а 1929. по црквеном извору²⁵ у 61 дому је 395 Срба, те 1931. укупно **463** по службеном попису.

Тако долазимо до апроксимативног броја од 493 житеља свих националности у Сибенику 1941, од којих је, на основу претходних националних пропорција у насељу, Срба било око 425.

Послије повратка **122 Сибенчана** који су 9. августа 1941. прогнани у Србију (Босанци 2, Даничићи 14, Глумци 5, Малбаше 12,

²⁵ Грујић, Радослав М, *Споменица о српском православном владицанству пакрачком*, Музеј Српске православне цркве, Београд, 1996, *Статистички преглед*, нумерисана страница са подацима за Сибеник у оквиру парохије Велика Писаница.

Отковићи 3, Радосавци 32, Рашете 11, Релићи 27, Штековићи 2, Видићи 6, Вучковићи 8)²⁶, **на попису 1948.** године у Сибенику је укупно **205** житеља, а од тога у 50 домова **Срба 174**, с тим да их је 11 носило презимена различита од домаћинства у којем су живјели - 163(50), 11(-). Они су носили укупно 25 презимена, за разлику од 36 предратних презимена која су истовремено носиле српске жртве по свим основама из овог насеља. Затрто је 11 презимена, а сачувана:

БОСАНАЦ 6(1), **ВЕЛАГИЋ** 2(1), **ВИДИЋ** 10(2), 1(-), **ВУЧИЋ** 2(-), **ВУЧКОВИЋ** 16(5), **ГРЕБИЋ** 2(1), **ДАНИЧИЋ** 13(4), **ЈЕЛОВАЦ** 1(1), **ЈОВИЋ** 1(1), **ЛАКЛИЈА** 1(1), **ЛАКТАШ** 2(-), **МАЛБАША** 10(3), 1(-), **ОТКОВИЋ** 3(1), **ПОКРАЈАЦ** 1(-), **РАДИЧЕВИЋ** 3(1), **РАДОСАВАЦ** 24(6), **РАДОТИЋ** 2(1), **РАДОШЕВИЋ** 1(-), **РАШЕТА** 25(8), **РЕБИЋ** 2(-), **РЕЛИЋ** 35(9), 1(-), **ТАРАБИЋ** 1(1), **УЈИЋ** 3(1), **ЦВИКИЋ** 2(1), **ЦРЕВАР** 3(1).

У периоду од 3. до 10. октобра 1942.²⁷ усташе су из Сибеника у логоре Сисак и Јасеновац одвели 26 и у селу убили 87 људи, 113 укупно, а од тога 44 Козарчана. У селу је тада убијено 65 домицилних Срба.

Подаци из пописа 1948, када је у Сибенику било Срба 174, а осталих 31, говоре да је по њима скоро 300 житеља овог мјеста изгубило живот у рату или промијенило боравиште после 1945, Срба 251 и других националности, Хрвата и Мађара 37. Међутим, пописи страдалих садрже свега 129 имена Срба (73 Музеј жртава геноцида²⁸) и 3 имена Мађара и Хрвата (попис који налазимо у раду проуасташких аутора²⁹ који осим страдалих домицилних војника и цивила фашистичке провинијенције евидентира и колонисте насељене у Билогори). И док недостајући број од 159 имена предратних житеља Сибеника можемо у великој мјери приписати расељавању засеока Бижићева Коса сјевероисточно од насеља,

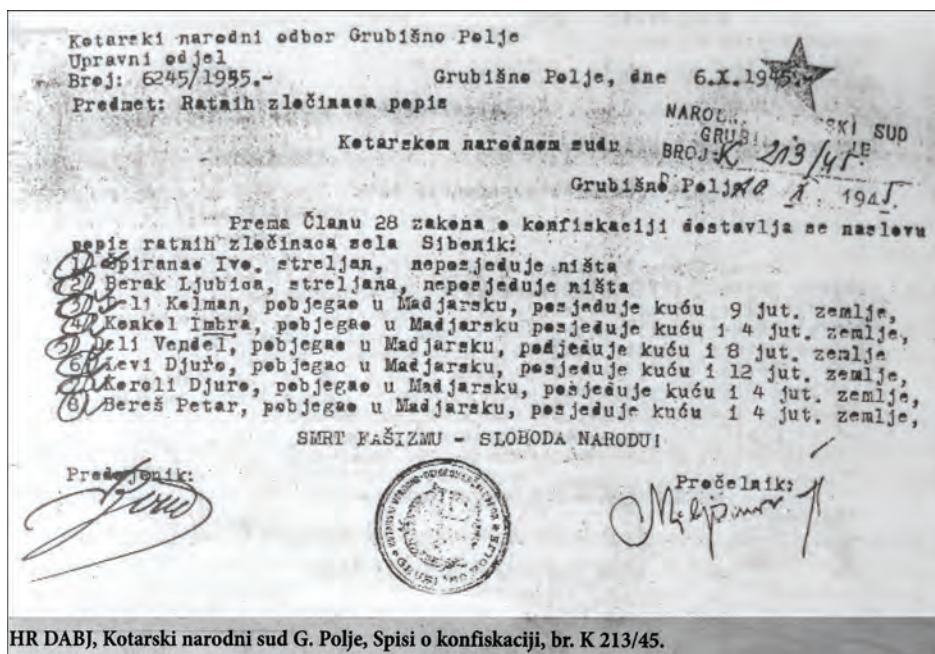
²⁶ Škiljan, Filip, *Organizirana prisilna iseljavanja Srba ...*

²⁷ Извјештај Боже Миљановића из 1979. године - *"Источна Билогора – раднички покрет и револуција"*, рукопис.

²⁸ *Žrtve rata 1941-1945, opština GRUBIŠNO POLJE, str. 740-741.*

²⁹ Blažeković, Anita; Ivković, Zdravko; Vusić, Josip, *Jugoslavensko nasilje i prešućivane žrtve 2. svjetskog rata ...*, 2. izdanje Bjelovar, 2015, стр. 805. /в. факсимил са именима 3 страдала из књиге/

одлазак шест породица у Мађарску објашњава недостајућих 34 Сибенчана других националности са пописа становништва 1948. године.

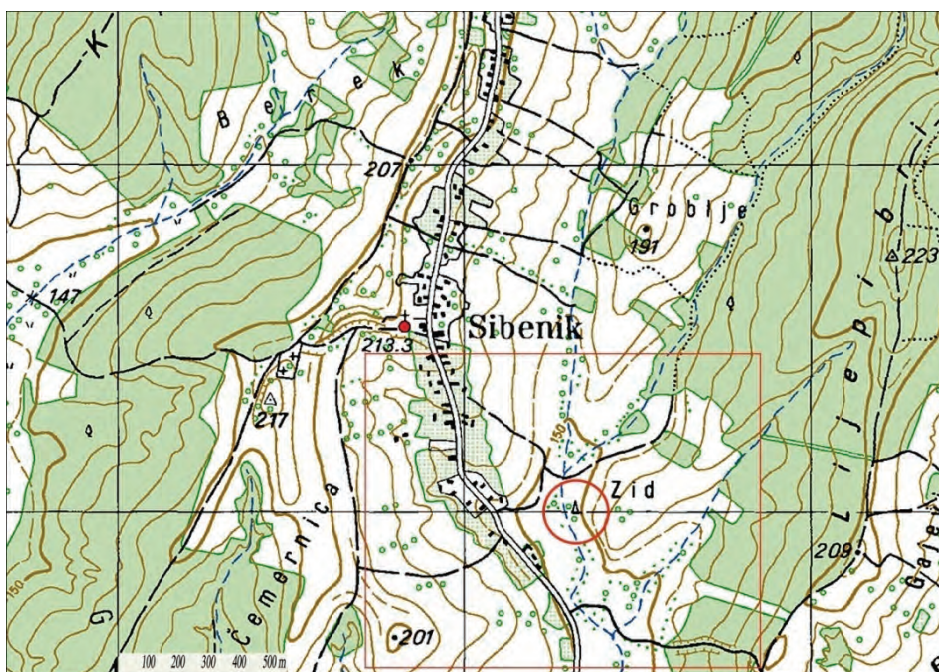


Sibenik

1. Ljubica Berak. Hrvatica, rimokatolkinja, domaćica. Posljednje prebivalište Sibenik. Civilna osoba. Partizani su je strijeljali. Općinski sud u Grubišnom Polju konfiscirao joj imovinu rj. br. K 213/45 i K 271/45.
2. Vendel Đeri, rođen 14. studenoga 1914. u Sibeniku, općina Veliki Grdevac. Otac Ivan, majka Cilika, rođena Lijerant. Mađar, rimokatolik, oženjen, jedno dijete, poljodjelac. Posljednje prebivalište Sibenik. Bio je u HDV. Ubijen na Križnom putu. Zadnji put viđen u logoru u Oroslavlju. Općinski sud u Grubišnom Polju proglasio ga umrlim rj. br. R 825/47. Staležnik.
3. Ivan Špiranec, rođen 1919. u Podravskim Sesvetama, općina Podravske Sesvete. Otac Stjepan, majka Margita, rođena Fičko. Hrvat, rimokatolik, oženjen, poljodjelac. Posljednje prebivalište Sibenik. Civilna osoba. Partizani su ga strijeljali 17. lipnja 1942. u Sibeniku. Općinski sud u Grubišnom Polju konfiscirao mu je imovinu rj. br. K 213/45 i K 270/45.

На сликама десно:

*Положај стратишта у Сибенику на топографској карти 1:25.000
Географског института ЈНА из 1984. (горе) и на сателитском
снимку из 2020. године*



45.807419, 17.188500



Рат 11 војски

Два изнијета нововјека билогорска примјера, од мноштва који су могући, само су прилози чињеници да не постоји тема на хрватској јавној сцени, од економије и политике до културе и забаве, која би била ексклузивнија од антисрбизма. То је изговор за све слабости, оправдање за све недаће, храна за све мржње и основа националног идентитета.³⁰ Култ усташтва који од 1945. није прошао процес адекватан денацификацији у Њемачкој, данас толерише по анкетама око 60% популације, док по мишљењу професора Загребачког свеучилишта, др Лине Вељака „... vrlo radikalni elementi ekstremističke politike ... trenutno imaju podršku građana do 20 odsto, ali je problem taj što bi ekonomska kriza mogla rezultirati dodatnim rastom tih snaga.“³¹ Србомржњу брижљиво одржавају на „радној температури“ и домаћи дегенерици и страни ментори за неку будућу употребу. Ова саморазарајућа мисао нема алтернативу у хрватском друштву, без обзира ради ли се о снагама на „лијевој“ или „десној“ страни, тако да је још увијек актуелна изјава др Хрвоја Класића, хрватског историчара, поводом одлуке хрватског Сабора да припадници "Hrvatske domovinske vojske" у коју улазе усташе и домобрани, примају пензију, да је то

„... skandalozna odluka Sabora“ – „Poanta je u tom konceptu zla. Ako ga ne osudimo, nema nam pomoći.“³²

Мало је вјероватно да ће апели попут Класићевих бити од велике помоћи на Балкану, гдје је у дугој и трагичној историји након раскола хришћанске цркве 1054. и продора Турака, словенски род сврстан у три религије, те подијељен у седам признатих народа (Бугари, Бошњаци, Македонци, Хрвати, Црногорци, Словенци, Срби) и два мања, нееманципована народа (Горанци и Буњевци). Све до 21. вијека, посебну мисију Ватикан је намијенио Хрватима.

³⁰ Rašeta, Boris, Ines Madunić, Ines, *Dio Hrvatske još uvijek očajnički traži neprijatelja*, - <https://express.24sata.hr/top-news/dio-hrvatske-jos-uvijek-ocajnicki-trazi-neprijatelja-257>, 1. travnja 2015/2021

³¹ Lino Veljak: *U Crnoj Gori je moguć „iranski scenarij“ s Amfilohijem kao pravoslavnim Homeinijem*, intervju, <https://vidiportal.ba/2020/09/izjava-dana-lino-veljak-u-crnoj-gori-je-moguc-iranski-scenarij-s-amfilohijem-kao-pravoslavnim-homeinijem/>; intervju, 19.9.1920.

³² www.vesti-online.com, 21.12.2014.

У Тридесетогодишњем рату (1618.-1648.) између католика и протестаната, на католичкој страни су се борили Мађари, Пољаци, Италијани и други под вођством Хабсбурговаца, али Нијемци су тада посебно упамтили Хрвате, а ништа боље није било ни чешко искуство у мају 1632. Само у Магдебургу је 1631. поклано за само три дана 25.000 људи на најсвирепији начин, а слични злочини су забиљежени код Дрездена, Попенројта и другдје, по дивљаштву и репортоару начина убијања упоредиви једино са Јасеновцем.

У јавности је мало од тога познато и најчешће се помиње катедра у Магдебургу пред чијим је улазом до 2. светског рата, прије него што је тешко оштећена, био уклесан натпис **Gott, behutete uns von Pesten, Krieger und Kroaten!** (Боже, сачувај нас од куге, рата и Хрвата). Међутим, већ 1638. године у Лондону је изашла књижица "Жаловање над Њемачком" (*The lamentations of Germany*), Франц Каим 1873. и 1874. објављује *"Историју Тридесетогодишњег рата"*, Хрвате помињу по злу њемачки историчари Стаке, Гиндели, Хербст, Оскар Јегер, Мануел фон Хуртер, Винтер, као и Август Бувије, Хајлман, Аладар Балог објављује *"Валеништајнове хрватске аркербузире"* у Будимпешти 1884, а Карл Вилхелм Балк 1903. своје капитално дјело (Karl Wilhelm August Balck: *Mecklenburg im dreißigjährigen Kriege*).³³

Злокобном улогом Хрвата у Тридесетогодишњем рату баве се и романописци – Јулија фон Викеда у роману *"Херцег Валеништајн у Мекленбургу"*, Гримелохаузен их у историјском роману *"Симплицисимус"* објављеном 1669. пореди са ђаволом, о Хрватима као пљачкашима пише и Данијел Дефо у роману *"Успомене коњаника"*, а код шведског писца Топелијуса говори се о *"дивљим Хрватима"*, као и клетвама у којима је ријеч Хрват исто што и демон и проклетство.

Хрвати су се показали и као најкорисније средство за гушење социјалних преврата и револуција 1848. У марту 1848. г. житељи Милана дижу устанак и избацују аустријску војску из свог града. Научна дјела која те догађаје обрађују пуна су описа звјерстава хрватских формација у саставу аустријске војске, којих су се ужасавали и њихови саборци других националности. Најпотпунији приказ

³³ <http://www.lexikus.de/bibliothek/Mecklenburg-im-dreissigjaehrigen-Kriege/Tod-und-Verderben-auf-allen-Seiten>

ових догађаја дат је у књизи *Трогодишњи архив италијанских прилика* објављеној 1851. године у швајцарском граду Капилагу. „Енглески вицеkonzул у Милану Роберт Кемпбел с гнушањем је писао опширан извештај о збивањима којима је био свједок и послао га лорду Палмерстону“. У извештају се каже: *У току дана се показало да су највећа дивљаштва почињена од Хрвата; читаве породице жена и дјеце нађене су у разним квартовима предграђа убијене и унакажене од њих на најзвјерскији начин.*



Илустрације из књиге „Жаловање над Њемачком“ (1638.)

Злочини у Магдебургу и Померанији у 17. вијеку, Италији у 19. са нововјеком стратиштима НДХ у 20. вијеку, чине већ математички низ са предвидљивим наставком. Политика однарођене хрватске елите или прецизније, псеудохрватске елите, вјековима је препознатљива као продужена рука ватиканског прозелитизма, чак и онда када дјелује на тлу Италије, а како се показало посљедње три деценије, може се инструментализовати и од новог господара, од када је Империја зауздала Ватикан. У сваком случају, Шилер је изгледа био у праву, *glede uporabe Хрвата*.³⁴

На улазећи шире у околности по којима су управо Хрвати регистровани у европској историји по чудовишним злочинима који имају свој аналог једино са у Европи затајеним усташким непочинствима из 2. свјетског рата, морамо се упитати зашто је само код дијела католичких Хрвата од истородног балканског словенског стабла испољен тај злочиначки менталитет који се уклапа у дефиницију геноцида, а не и код других грана словенства, иако се у ратним сукобима, спорадични ратни злочини могу статистички очекивати. Не може се на то, наравно, одговорити без озбиљ-

³⁴ Friedrich Schiller, *Wallenstein: "Das morden lasse den Kroaten."* (Убијање препусти Хрватима.), 1792.

ног истраживања, али је значајан путоказ процес беатификације започет у Ватикану након 2. свјетског рата, као вида признања за пет водећих католичких свештеника из прве линије фронта према источном православљу. Наводећи имена Алојзија Степинца из Хрватске, Јосифа Слипија (Йосиф Сліпий) из Украјине, Јожефа Миндсентија (József Mindszenty) из Мађарске, Јозефа Берана (Josef Jaroslav Beran) из Чехословачке и Стефана Вшинског (Stefan Wyszyński) из Пољске, уредник часописа *Chronicles (A Magazine of American Culture)*, Томас Пиатек (Thomas Piatak), отворени расист и апологета улоге Ватикана у 2. свјетском рату, има своје виђење – „Комунистички одговор на Степинчево одбијање да раскине с Римом био је да му се суди због сарадње са усташама. Резултат тог суђења, као и са скоро истодобним комунистичким суђењима украјинском Јосифу кардиналу Слипију ...“,³⁵ занемарујући улогу Степинца у НДХ или Јосифа Слипија који је већ осам дана након напада Хитлерове Њемачке на СССР, 30. јуна 1941. године подржао Акт о декларацији украјинске државе.

Но, морамо дозволити и могућност да то човјек са Запада, као и много тога другог, напосто не зна, признајући то већ у наслову једног текста, али то незнање зна наплатити и у крви и у злату широм планета и широм вијекова: *Запад је до сада био најкреативнија и најдобронамернија цивилизација на свету. ... Морамо још једном инсистирати на супериорности Запада и доброти Америке. /The West has been the world's most creative and benevolent civilization by far. ... We need to once again insist on the superiority of the West and the goodness of America./*³⁶ Sic!

Ту, назовимо је безбрижност у олаком чињењу зла, могли бисмо очекивати у примитивним друштвима без вјере или неког другог етичког кодекса, иако о таквима и немамо децидних потврда антрополога или са друге стране у развијеним друштвима са алибијем у претпостављеној моралној надмоћи над другима. Коријен тог алибија у западним културама налазимо без двоумљења у тзв.

³⁵ Piatak, Tom, *Cardinal Stepinac: Another View*, *Chronicles*, /13. 06. 2011./ 17. 06. 2021./ – <https://www.chroniclesmagazine.org/article/cardinal-stepinac-another-view/>

³⁶ Piatak, Tom, *Don't Know Much About History*, *Chronicles*, /Август 2020./ 17. 06. 2021./ – <https://www.chroniclesmagazine.org/don-t-know-much-about-history/>

индулгенцијама, специфичном ватикансом механизму који претпоставља безгрешност папе и право да као божји заступник на Земљи даје сам или по својим заступницима опрост гријехова, ма како они тешки били.

То је начин на који функционише и Хашки трибунал, креирајући правила суђења за сваки случај понаособ и у духу макијавелистичке, овај пут протестанске логике. Насер Орић може мирно спавати, јер су му рекли у Хагу да нема кривице у томе што је своје војнике упутио да по вољи побију 3267 незаштићених српских цивила.

То је исти концепт зла који се покушава потурити кроз климатску агенду свјетској јавности. Најприје Запад на пљачки изгради цивилизацију, направи милион фабрика и затрује планет, а онда пријети санкцијама онима које је опљачкао због тога што њихових пет фабрика с муком изграђених скупим кредитима ММФ-а загађују атмосферу.

Ватикан је са истом безбрижношћу давао одријешење гријеха за Магдебург, при средњовјековним пољским упадима у Русију и унијаћењу, до отварања процеса беатификације за својих пет бораца на првој линији у 2. свјетском рату. Проливала се углавном словенска крв, за коју, посебно на Балкану, није било сентимента.

Још од Маричке битке па до времена Војне крајине и широког лука од Војводине до Јадранског мора на главним правцима продора Турака у Европу, стајали су Срби и у мањој мјери Хрвати. Са турске стране налазимо опет Србе, Хрвате и њихове исламизоване сроднике, тако да су се Словени на првим линијама два царства вијековима међусобно сатирали, а на аустријској страни били и жртве потицања на нетрпељивост између римокатолика и православних. Већ при доласку на Војну границу Срби се суочавају са праксом која на подручју царства није дозвољавала другу вјеру осим римокатоличке, изложени су непрестаном притиску кроз покушаје унијаћења, а на угарском сабору у Пожуну (Братислави) 1741. се на захтјев хрватског племства и свештенства доноси 46. законски чланак којим се обнавља стари закон да се у Хрватској неће трпјети ни једна друга вјера осим римокатоличке.

Иако се то не би могло закључити из трагичних догађаја 20. вијека, Срби и Хрвати су највећи дио заједничког живота без притисака са стране, проводе у сарадњи. Од низа историјских прим-

јера наводимо представку најугледнијих Хрвата римокатолика граничара 1736. царској комисији да се православнима врати манастир Марча, као и заједничко учествовање у Северинској буни 1755, послје које је осуђен „101 крајишник (61 katolik, 37 pravoslavaca и 3 neopredijeljena).“³⁷

У јеку бурних догађаја средином 19. вијека, да би спријечила приближавање римокатолика штокаваца српском народном корпусу, римокатоличка црква преко илираца повлачи маестрални потез, коперникански обрат кроз прихватање Вуковог српског језика за хрватски књижевни језик. То је вријеме оштрих борби за повољнији статус Хрватске у реформисаној монархији, гдје су и Срби добродошли савезници, па хрватски сабор на сједници од 29. априла 1867. г. доноси закључак „da Trojedna Kraljevina priznaје narod srpski који u njoj stanuje као narod sa hrvatskim narodom istovjetan i ravnopravan.“ Постизањем аутономије Хрватске и Славоније послје нагодбе са Мађарима 1868. и припајањем Војне крајине цивилној Хрватској послје њеног укидања 1871. г. више нема потреба за подршком Срба који су убрзо доведени у позицију да их поједине хрватске политичке партије оспоравају, а начин на који је Старчевићева странка права и касније Франка говорила о Србима „већ сведочи о једној тешко разумљивој, а још теже заустављивој мржњи. Реч је о правој расистичкој заслепљености која задире у сам опстанак једног народа.“

Кључни догађај за модерну историју Хрвата и Срба крајишника, десио се у Загребу од 3. до 5. септембра 1900. године, када се већ наслућивао крај Аустроугарске. Кроз *Први хрватски католички конгрес* Ватикан поставља нову доктрину, ширење католичанства кроз јачање хрватства, имплиците прихватајући тезе родоначелника хрватског фашизма Анте Старчевића о Србима као „реметиљачком фактору на хрватском животном простору“ и предимензионираном *хрватском државном праву* базираном на фалсификованим документима, попут *Pacta conventa* до познијих радова широкобријешког фрањевца Мандића. „Конгрес је код Хрвата афирмисао политички католицизам“, а његових осам резолуција су имале пресудан утјецај „у деструкцији Краљевине СХС, оснивању, утемељењу и развоју усташког покрета; прекомпоновању Краљевине Југославије у Савез бановина (са највећим уступцима

³⁷ Цитат са www.bjelovar.hr/O-Bjelovaru/Povijest/Severinska-buna.aspx

Хрватима), стварању Независне Државе Хрватске; планираном уништавању Срба... Велике идеје и велики политички циљеви никада не умиру. То је јасно свима, осим Србима, наравно.“³⁸

Од 1929. „Делатност римокатоличких политичких кругова била је усмерена само на формирање хрватских државно-националних програма са циљем издвајања Хрватске из југословенске државе“³⁹, а после 1936. у оквирима католичке акције настаје нпр. друштво *Хрватски јунак, Крижари*, тако да „1938. г. постојало је 580 мушких друштава *крижара* (са 30.000 чланова), као и 452 женска друштва (са 19.000 чланица). Од тог времена, *крижари* су почели да спроводе политику снажно израженог хрватског ексклузивизма“,³⁹ која ће резултирати 1941. масовном подршком усташтву.

Први свјетски рат започиње нападом Аустроугарске на Краљевину Србију, гдје главнину инвазионих аустријских трупа које прелазе Дрину чини словенски балкански елемент (Муслимани, Хрвати, те мањи број Срба који нису завршили на италијанском или руском фронту када је удовољено молби фелдмаршала Боројевића), па и Чеси из састава монаргије.

Други свјетски рат је донио већ читаву палету, чак 7 словенско-балканских војски међусобно супротстављених или бар са одвојеним командама и стратешким циљевима: Бугари, формације Недића и Љотића под њемачком командом, ЈВуО и друге ројалистичке снаге, НОВЈ, војница НДХ са муслиманским формацијама, Хускина војска.⁴⁰

У ратовима деведесетих на подручју бивше Југославије, не рачунајући албанску УЧК, НАТО и снаге УН, постојало је 8 словенских војски – ТО Словеније, ЗНГ и паравојне формације Хрватске, ЈНА, РСК, војска Алије Изетбеговића, муслиманска (бошњачка) војска Цазинске крајине под контролом Фикрета Абдића, Војска РС, Босански и херцеговачки Хрвати. Иако, у реалној ситуацији на терену могло је доћи или долазило до сукоба између шест од тих формација са независним командама, пошто су

³⁸ Дмитровић, Ратко, *Мрачне сенке Првог хрватског католичког конгреса*, <http://www.pecat.co.rs/2013/05/mracne-senke-%E2%80%8Aprvog-hrvatskog-katolickog-kongresa%E2%80%8A/>

³⁹ Филимонова, Ана, *Улога Ватикана у друштвено-политичким процесима на простору бивше Југославије од 1991-2000*; – <http://www.vidovdan.org/arhiva>, 28.03.2010.

ЈНА, Војска РС, Војска РСК, па и неке паравојне формације, бар на почетку сукоба, дјеловале са позиција очувања Југославије, од чега није био далеко ни Фикрет Абдић. На другој страни су биле центрифугалне силе хаоса, помогнуте политички, медијски, финансијски и војно од скоро комплетног западног свијета, па и појединих исламских земаља инспирисаних западном пропагандом или неким својим геополитичким интересом.

Да ли би овај посљедњи рат уопште био могућ да је свијет на вријеме сазнао за геноцид над Србима у 2. свјетском рату, да ли би било бомбардовања СЦГ 1999. да бивши аустријски јуришник није прво одличје Народног хероја Југославије додијелио Енвер Хоџи (*Ми имамо три народна сина, Енвер Хоџу, Тита и Стаљина*, како се пјевало на почетку индоктринације, 1945.)?

Рафаел Израели, пензионисани професор Хебрејског универзитета у Јерусалиму, аутор књиге *Логори смрти Хрватске: Визије и ревизије 1941-1945.* и предсједник Међународне комисије за страдање Срба у Сарајеву коју је оформила Влада Републике Српске, свједочи да је за пун опсег страдања у Јасеновцу сазнао тек 2012. године, током научне конференције посвећене јасеновачким жртвама.

Послије оваквог признања долазимо у опасност да подлегнемо резигнацији, питајући се колико онда свјетска јавност, па и стручна, зна о Јадовну, Пребиловцима, Гудовцу, о епском страдању Срба, када је научник из редова јеврејског народа тек за Јасеновац сазнао 2012.

И Дебра Нил, професорка на Државном универзитету Аризоне, истражујући у својој докторској дисертацији⁴¹ улогу Јасеновца у

⁴⁰О мало познатом Хусеину Миљковићу-Хуски и његовој војсци в. Redžić, Enver, *Bosna i Hercegovina u Drugom svjetskom ratu*, OKO, Sarajevo, 1998, s. 91,182-187,343-351,426-439; Midžić, Fikret, *Muslimanske vojne formacije u Bosni i Hercegovini 1941-1945. S posebnim osvrtom na muslimansku miliciju Huske Miljkovića u Cazinskoj krajini*", u Zborniku: Naučni skup: *Bošnjaci i Drugi svjetski rat*. Mladi Muslimani, Sarajevo, 2012, str. 106-150; Kambe-
rović, Husnija, *Bosna i Hercegovina u Drugom svjetskom ratu – Preispitivanja prošlosti ili historijski revizionizam?*, U Zborniku *Preispitivanje prošlosti i istorijski revizionizam* (Zlo)upotrebe istorije Španskog građanskog rata i Drugog svetskog rata na prostoru Jugoslavije, Udruženje *Španski borci 1936-1939* sa Fakultetom pol. nauka Univerziteta u Beogradu, 2014, s. 175-181.

националном идентитету Срба и Хрвата, помиње да је „мало људи ван Балкана уопште чуло за Јасеновац”.

„Послије рата, нови комунистички вођа, Јосип Броз Тито, одлучио је да прикрије етничке димензије ове трагедије. ... Титова службена приповјест о Другом светском рату спријечила је помирење и изљечење“, децидна је Нилова, закључујући да је „стратегија претварања да се Јасеновац никада није догодио [на начин на који се догодио] само повећала шансе да се то питање у будућности актуелизује кроз насиље уместо кроз помирење”, што се 1991. и десило.

Да би дошла до истог закључка, Сави Лалић рођеној 1920. г. у Малој Ператовици, умјесто докторске дисертације требала је само једна реченица: – *Нама је друг Тито опет помога да страдамо и у овом рату.*

Тако се 1990. г. могао догодити и Туђман, о чијим намјерама говори Едо Муртић: »Bilo mi je strašno, mučilo me to što sam od Tuđmana čuo nekoliko mjeseci prije izbora 1990. godine. Došao je u moj atelier, misleći valjda da će od mene napraviti svoga Augustinčića, i oduševljeno počeo pričati o tome „da hrvatski narod mora krvlju dobiti svoju državu, da ćemo mi (on s HDZ-om) napraviti ono što Pavelić nije uspio napraviti 1941. godine, da će 50% Srba morati spakirati kofere i odseliti, a ostalih 50% ili postati Hrvati ili nestati!“ Primjetio sam, „Pa to ne možeš bez rata!“ a na to će Tuđman “da za državu nije ništa žrtvovati deset, dvadeset, pa i stotine tisuća“!

Rekao sam mu da je lud, da se mora liječiti i od tada prekinuo bilo kakav kontakt s njim.«⁴²

У Србима наметнутом рату 1991.-1995. године, пола милиона Срба је нестало је из Хрватске, отето им је преко 45.000 станова, а 30.000 породичних кућа претворено у згаришта. Јосип Бољковац, један од најближих сарадника Фрање Туђмана и кључних личности у догађајима непосредно прије рата у Хрватској, свједочи:

⁴¹ Neill, Debra Renee, *Jasenovac and Memory: Reconstructing Identity in Post-War Yugoslavia*, Dissertation, Arizona State University, Phoenix, 2007. – <https://collections.ushmm.org/search/catalog/bib136630>

⁴² Razgovor Mire Babić Šuvar sa hrvatskim slikarom Edom Murtićem (1921-2005.), „Identitet“, Nezavisni magazin, Srpski demokratski forum, Zagreb, br. 61/2003, str. 8-11.

„Hrvati su napali protutenkovskim oružjem Srbe u Borovu Selu da bi isprovocirali rat“,⁴³ a на другом мјесту још експлицитније - „1991. први су нападнути Срби и Југославија, а не Хрватска. Gojko Šušak, Branimir Glavaš i Vico Vukojević protutenkovskim oružjem napali su Borovo Selo da bi isprovocirali rat.“⁴⁴

И тако би посматрач на крају могао закључити да ни рата 1991, ни протјеривања Срба, ни санкција ни лажне државе Косова не би било да је свијет знао за 1941. или бар за операцију *Halijard* и преко 500 спашених савезничких пилота. Међутим, да се не правимо наивни и грбави, нити су они који покушавају већ вијековима упрегнути свијет били неинформисани, нити су имали чисте руке у свему томе, нити без ваљаних разлога све што указује на њихову улогу проглашавају „теоријом завјере“.

Екстремна истина се не може изрећи на начин који не узнемирава. На њу се не може залијепити етикета као на телевизијску емисију, која би сугерисала да она није прикладна за особе узраса до 12, 52 или 102 године. Људи напросто прекратко живе да би стекли отпорност према пуној перцепцији реалности.



⁴³ „Intervju“, 22.2.2009.

⁴⁴ „Slobodna Dalmacija“, Split, 18.2.2009.

Прочитао сам низ новијих радова западних аутора у којима, па и када им је рат 91-95 скренуо пажњу на догађаје и када су коначно „сазнали“ за 1941, бескрајно понављају и цитирајући унакрст једни друге о митовима јужнословенских народа и те митове потенцирајући и уздижићи на узрок сукоба. У мноштву прегледаних радова, нисам имао среће да пронађем и такав који би поменуо 46. законски чланак из Братиславе, протусрпски Велеиздајнички процес 1909. у Загребу, улогу Ватикана у унијаћењу крајишника, нагласио улогу Њемачке у изради документа Призренске лиге (*Lidhja Shqiptare e Prizrenit*),⁴⁵ као и у Првом и Другом свјетском рату и 1991, те довољно апострофирао улогу САД у одбијању Куртиљеровог плана и на крају њену водећу и пресудну улогу у рату и отимању Косова и опет, све до данас, харангу САД, Њемачке и Велике Британије на Балкану. Нечасне радње се пажљиво скривају од властите јавности, баш као и посљедице које трпе и данас Срби, али и Бошњаци и посебно Албанци од *хуманитарних* НАТО бомби са карактеристикама нуклеарног оружја. Нико није рекао западним народима кондиционираних умова да ће злочин њихових влада, али и Дамоклов мач правде остати као вјечна стигма.

Русију као стуб православне цивилизације треба схватити као главну брану западној хегемонији, њено покоравање као циљ свих циљева, а преузимање њених ресурса као спас за уздрману економску и монетарну политику Запада уз истовремено зауздавање кинеске експанзије. Које пак мрачне планове за људску расу, осим њеног претварања у стадо, имају центри моћи скривени иза марионетских западних влада и организација, можда је за сада и боље да не знамо.

Још је Черчил промовисао став по којем треба спријечити сваки руски утицај на Балкану, тој најосјетљивијој тачки планетарне тектонике око које се врти пола познате свјетске историје. Разбијање Југославије је планирано деценијама, али ни оно ни рат 1991. не би било могуће са Русијом каква је данас. Исто тако, без моћи Русије, била би могућа и 2021, са још трагичнијим посљедицама по српски народ, али и по друге који би били гурнути у сукоб

⁴⁵ Иако, „Српска наука, публицистика и политика зато сасвим погрешно узимају Прву призренску лигу као почетни национални покрет Албанаца.“ (Др Мирољуб Јевтић, <http://www.politika.rs/scc/clanak/365745/Tema-nedelje/Hriscani-su-tvorci-albanske-nacije> – 16.7.2021.

са Србима, тим „реметиљачким фактором“ који никада није био главно јело на трпези незаситног запада, али им је знао заљутити чорбу до непробављивости.

Мирнодопске планове Запада за тај „реметиљачки фактор“ је најјасније формулисао др Винко Пандуревић, генерал у пензији Војске Србије и ВРС:

„Дакле, реметиљачки фактор на Балкану, према схватањима САД и њихових савезника, који то често морају бити и мимо своје воље, јесте Србија и српски народ у целини. ... САД и НАТО сматрају да Србију треба политички потпуно поразити, држати је под сталним дипломатским, медијским и пропагандним притиском, економски условити, војно јој запретити и држати је непрекидно у мрежи хибридног рата. Као резултат тога, треба очекивати признање Косова као самосталне државе, отворити нова питања положаја неких мањина у неким регионима у Србији, онемогућити Србију да пружа било какву помоћ РС и српском народу у БиХ и РС угушити и утопити у унитарну БиХ, српски народ у Црној Гори предати потпуно у руке режима Мила Ђукановића, отворити несметан пут уласка БиХ у НАТО, створити повољну климу у Србији у вези са одустајањем од војне неутралности и отварања процеса приступања НАТО пакту, а то на крају значи прекид односа са Русијом и прихватање свих облика диктата који буду долазили од стране САД, НАТО пакта и ЕУ. Уколико би се све ово десило, Србија би била сведена на „Београдски пашалук“ и постала би држава под управом страног фактора“.⁴⁶

Мало је вјероватно да ће Нијемце и сав „нормални свијет“, па и Румуне којима су Руси сатрли 30 дивизија на источном фронту, неко наговорити да поново масовно крену у унапријед изгубљену битку, а помало се, судећи по гласовима који стижу из Европе, Мађарска и Пољска такође отимају контроли. Тешко је предвидјети што ће се дешавати идућих година, али догађаји у Украјини, анти-руска пропаганда у Пољској и балтичким земљама, покушаји са обојеном револуцијом у Бјелорусији, протјеривање амбасадора из Чешке, стационирање ракета у Румунији, балкански замрзнути конфликти, све то говори да би империји на умору одговарало да

⁴⁶ Пандуревић, Винко, *СРБИ КАО „РЕМЕТИЛАЧКИ ФАКТОР НА БАЛКАНУ!“*
<http://www.castotadzbine.rs/121.html> – /12032018/25062021/

Словени једни другима пуне крв, па и да се раскупуса Европа што политички што руским оружјем, па да поново дође до неког Маршаловог плана, ако се већ не може до руских сировина.

Свијест о подгријавању ратне психозе имећу Словена и Словена, од Балтика до Јадрана, још није сазрела ни у српским главама, поготово не у хрватским и бошњачким, а понајмање у оним београдским изгубљеним душама које су 1999. призивале бомбардовање, а данас су спремне на скаредне изјаве да је проналажење разлога за сјећање са српске стране на Јасеновац и геноцид алиби „za genocid (y) Srebrenici“.⁴⁷

Дневне пароле су још увијек, без обзира ко је на власти у Србији, „придруживање Европској унији“, отварање и затварање кластера, једнополна и двополна партнерства и велика пријатељства са Куртом и Муртом, медијска сцена је преплављена ступидним садржајима, апелима за заштиту крвова и угрожених камењарки, олињали холивудски филмови се нуде као културна гозба, образовање касни три деценије, да се о одгоју и не говори. Међутим, за разлику од тих ружичастих мирнодопских парола, хронологија стварности нам нуди другачије садржаје.

⁴⁷ <https://javniservis.net/komentar/biljana-srbijanovic-od-kamena-cvet/> – 28. фебруар 2021./17. марта 2021./ „Revizionistička istorija savremene Hrvatske i umanjivanje razmera genocida, pronalaženje razloga u sećanju na njega sa srpske strane, kao alibija za genocid Srebrenici, sve je to deo istog zla.“

Избор из коришћених интернет страница

Ginić, Natalija, *Vatikanska abolicija*, <https://www.ekspres.net/politika/vatikanska-abolicija>, 2019.

<http://www.nspm.rs/savremeni-svet/mit-o-demokratiji-je-potrosen-sledi-klimatski-mit.html>

<https://iskra.co/reagovanja/vladimir-umeljic-jasenovac-zemaljska-ispostava-pakla-strasna-paradigma-srbocida-hrvatske-drzave-1941-1945/>

<https://rs.sputniknews.com/analize/202104081125045477-nemacka-obelodanila-kako-u-stvari-dozivljava-srbe-kao-naciju/>

<https://rs.sputniknews.com/evropa/202106231125722271-poslanica-bundestaga-nemacka-se-sprema-za-rat-protiv-rusije/>

<https://www.koreni.rs/triptih-o-srbovanju-srbosram/>

Jerinić, Rade, *Srbi generali u NDH*, 2019, <https://www.ekspres.net/politika/srbi-generalu-u-ndh>

ИЗВОД ИЗ ХРОНОЛОГИЈЕ /март - јун 2021./

Строго синхронизовани догађаји, управо у тренутку финализације ове књиге почетком јуна, везани за разговоре око Косова, незаконито инсталирање њемачког прокуратора у Босни, рушење православне цркве у Коњевић Пољу, потписивање Кумановског споразума 9. јуна 1999, кулминирали су 8. јуна осудом генералу Младићу на доживотну робију и сједницом СБ УН и показали и најнаивнијима да је Хашки трибунал само страна у рату који није завршио ни 1999. ни 2021, нити започео 1914, 1941. или 1991. Није можда ни прерано за очекивати да до јавности убрзо допру јасне чињенице о том сукобу, чији почеци сежу иза хоризонта српске затајене и западне фризиране историје, па на симболичком нивоу и на маргинама тог контекста можда није сасвим случајна ни смрт и окончање мисије контраверзног Јована Деретића 6. јуна 2021.



8. марта 2021. год. потпредсједник владе Бугарске, министар одбране и лидер ВМРО БНД Красимир Каракачанов објавио је честитку поводом Међународног дана жена и мапу Санстефанске Бугарске (1878. г.) на подлози поруке. Бугарској су на мапи припојена Сјеверна Македонија,

дио Грчке и југ Србије са Нишом и Врањем. Бугарски функционер је чини се схватио да је Србија постала слободно ловиште за посезање за земљом и градовима, инспирисан ваљда поступком америчког војног часописа „Stars and Stripes“. Званично гласило министарства одбране САД 2018. објављује мапу лажне државе Косово коме су додани Прешево, Медвеђа и Бујановац, али и Врање, Нови Пазар, Босилеград, све до бугарске границе! Тада Џевад Галијашевић оцјењује да „Америчка геополитичка активност и њено деловање на међународном праву представљају класично разбојништво.“ –

<https://iskra.co/srbija/nova-provokacija-zapada-vojska-sad-otima-i-vranje/>



25. марта 2021. хрватски *Jutarnji list* доноси вијест да је кандидат најутицајније опозиционе СДП за градоначелника Загреба на предстојећим локалним изборима, Јошко Клисовић, објавио карту Хрватске која обухвата Земун, Сремску Митровицу, Шид, Фрушку Гору, као и Боку Которску.

„Жао ми је што премијер (Андреј Пленковић) тако брзо не реагира на кључне проблеме у држави“, написао је Клисовић у предизборном материјалу *Mirni newsletter Zagreba* са картом који је послао на e-mail адресе више хиљада чланова СДП-а у Загребу.



8. јуна 2021. Генерал Младић осуђен на доживотну робију.

8. јуна 2021. Одржана онлајн сједница Савјета безбједности УН о Косову.

10. јуна 2021, на *Спасовдан*, у храму *Христа Спаса* у Приштини одржана је литургија, први пут после 1998. године. Припадници Социјалдемократске партије Косова исписивали су увредљиве поруке на зидинама недовршеног храма након литургије, а на самом улазу графит *Исус мрзи Србе* на службеном језику нечастивог. <https://rs.n1info.com/vesti/grafit-isus-mrzi-srbe-ispisan-na-crkvi-u-pristini-nakon-liturgije/>



15. јуна 2021. У Бриселу су се састали под окриљем Европске уније предсједник Србије Александар Вучић и премијер Косова Албин (Аљбин) Курти. Извјештај са састанка о тзв. нормализацији

односа може се свести на свега пет ријечи. На Куртијево питање – Када ћете признати Косово?, Вучић је одговорио – Никад!

16. јун 2021. /Beta, Hina/ Шеф хрватске дипломатије Гордан Грлић Радман рекао је да Хрватска подстиче пет чланица ЕУ које нису признале Косово да то учине. Радман се након тога још једном огласио са ставом да се Србији не смије дозволити присуп у састав ЕУ без признања геноцида у Сребреници.

17. јуна 2021. Скупштина Црне Горе је усвојила резолуцију о Сребреници - 55 посланика је гласало за, 19 је против, а седам је било уздржано. „Они који су у црногорском парламенту гласали за резолуцију о Сребреници исписали су се из Срба“, изјавио је поводом тога министар унутрашњих послова Србије Александар Вулин. Реперкусије ове резолуције изазвале су полемике и неодмјерене изјаве у региону и шире, те разоткриле премијера Кривокапића као марионету страних служби које већ 7. јула сличну резолуцију доносе и у Приштини, што изгледа није крај ове агенде.

13. – 28. јун 2021. Репрезентација Хрватске је на Европском првенству у фудбалу за 2020. /када није одржано/ играла четири утакмице у дресовима са усташким грбом. У Лондону, Глазгову и Копенхагену то нико није оучио. У Загребу је избио скандал тек након пораза од Шпаније.

29. јун 2021. Медији су објавили вијест да се ових дана „група окупљена око Ивана Пенаве, градоначелника Вуковара“ јавно залаже за укидање „наставног модела А“ који омогућује школовање дјеце из састава националних мањина по посебном програму.

Могли бисмо тако из дана у дан, из године у годину, већ трећу деценију биљежити узнемирујуће догађаје и скаредне изјаве, фантастичне измишљотине и бескрупулозну пропаганду, те се запитати да ли је ова, у суштини ратна пропаганда, икада и прекидана, да ли је рат на Балкану осим повремених затишја икада, већ вијековима уназад, престајао. У свему томе има и трагикомедије, ако већ догађај 2. јула 2021. год. не схватимо на трагу Черчилове изјаве о томе да ће Американци „увијек да ураде праву ствар, али тек када покушају све друго“.

2. јул 2021. Амерички амбасадор у Београду Ентони Годфри је приредио пријем поводом Дана независности САД „...и у поздравном говору ... истакао да по њему Србија нема бољег пријатеља од

САД.“ - Tanjug 2.7.2021. <https://www.novosti.rs/vesti/politika/1012912/godfrisljivovicu-porucio-srbija-danas-nema-boljeg-prijatelja-sad>

Крај оваквих пријатеља, какви ли су нам тек непријатељи! Амбасадор је изгледа мало више потегао и заборавио пар ситних услова које би требале САД са другарима из НАТО банде испунити да би односе са Србијом ресетовали на „позитивну нулу“:

1/ Дубоко извињење Србији уз истовремено постављање српске заставе на Бијелу кућу на дан извињења; **2/** Усмјеравање Албанаца на коначни споразум са Београдом који не би био на штету Србије; **3/** Накнада материјалне штете настале протјеривањем Срба из Хрватске и бомбардовањем СРЈ Југославије, која укамаће на крајем 2021. прелази 250 милијарди долара; **4/** Финансирање сурогат-мајки које ће изнијети плод генетских сродника око 5.000 убијених у НАТО агресији 1999, те финансирање одрастања тако рођене дјеце; **5/** Организација и финансирање континуиране пропагандне кампање на планетарном плану, која ће анулирати западно демонизовање Срба, а у времену једнаком периоду од 1992. до почетка провођења те кампање; **6/** Уклањање базе Бондстил са територије Србије.



Слика са сајта *U.S. Embassy in Belgrade*, 28. јула 2020, на дан када је 1918, председник САД Вудро Вилсон наложио да се застава Србије подигне на јарбол изнад Бијеле куће – <https://rs.usembassy.gov/sr/when-the-serbian-flag-flew-over-the-white-house/>

ЗВАЊЕ СЛАВЈАНСТВА

*Ti osviesti, ti razbistri, Ti ukroti, ti ublaži,
Ti ukriepi, ti uznesi, Ti mi spasi sviet na zemlji!*

/Petar Preradović, Zvanje Slavjanstva, 1860./

Горан Шарић, хрватски историчар, објавио је након пресуде генералу Младићу 8. јуна 2021, текст који је истог дана забрањен на друштвеним мрежама, а у којем се, између осталог каже:²⁶

„... Zapad ne zna da je opasno probuditi Srbe! ... Danas Srbi shvataju ono što je Aleksandar Dugin najavio pre petnaestak godina – Srbija može promeniti tok istorije!“

Тешко је рећи без интегралног увида у опус ове двојице аутора, да ли са већим увјерењем Дугин износи свој став или Шарић који се позива на њега. Док Дугиново бављење Србима и Вуковом реформом писма сасвим сигурно задире до почетка 19. вијека, Шарићево ватиканско образовање смјешта Србе на Балкан бар миленијум раније него што то чини службена историја. Но, сасвим је довољно да акценат ове тврдње позиционирамо на уски временски коридор 20. вијека, да би се потврдила њена вјеродостојност. Неодвојива је улога Србије у развоју догађаја 1. свјетског рата, одлагању операције „Барбароса“ 1941, као и немјерљивим и још недовољно истраженим посљедицама бављења Запада Србима у посљедњој деценији 20. вијека, што је дало вријеме, не само Русији и Кини већ и многим другим земљама, за промишљање своје геополитичке позиције и консолидацију пред удар западне расистичке хегемоније.

Али, без обзира на завидну ерудицију Шарића и Дугина, читава плејада археолога и геолога, историчара и етнологa, генетичара, палеолингвиста и сеизмолога, показала је и доказала да су управо на овом простору Србије или на мјесту гдје се налази Србија, саграђена прва насеља, настала металургија и пољопривреда, припитомљено првих пет животињских врста, знало се за фонетско писмо и точак, једном рјечју, овдје је започела Прва европска цивилизација. Оно за што та прва, можда и на свјетском плану цивилизација, није знала, а што није без значаја, био је рат.

²⁶ <https://www.novosti.rs/planeta/region/1005542/hrvatski-istoricar-presudi-mladicu-goran-saric-osudi-zapad-kao-konglomerat-zla-izdaje-kriminala>

Данас је извјесно да и првобитну конфигурацију словенства треба смјестити на исти простор и шире у Панонију, али не само словенства. Испоставило се, како каже Кљосов,

„... да је у готово читавој Европи, од Исланда на северу па до Грчке на југу, заједнички предак био исти! Другим речима, потомци су своје хаплотипове као штафету преносили сопственим потомцима по поколењима, разилазећи се из једног истог историјског места, прапостојбине Прасловена, прапостојбине „Индоевропљана“, прапостојбине Аријеваца – за коју се испоставило да је Балкан. И то не просто Балкан, већ Србија, Косово, Босна, Македонија“.²⁷

Можемо спекулисати о крвним зрнцима 17 римских царева рођених на подручју данашње Србије, чудити се удворништву појединих универзитетских професора и академика, од Радића до Ферјанчића, који су се ставили у позицију да их може исмијавати и образованији средњошколац, надати се да ће се појавити власт довољно храбра да констатује да су се стекли услови да се скине стогодишњи ембарго на истраживање чудеса која леже у Винчи под слојевима највеће гомиле смећа у Србији. Али, морамо се упитати на истој разини приоритета и у оквиру исте приче:

- Шта је то нагонило Германе на миленијумско насртање на Србе од Вендског до Јадранског мора, од Арконе до Мојковца, по вертикали и хоризонтално Европе?
- Ко је то и зашто наговорио смјерне католичке фратре и жупнике хедонисте да 1941. поваде испод мантија ножеве и да у буљуцима, на стотине па и хиљаде њих, насрну жедни крви на српске колијевке?
- Што то чини Србију за Нијемце „непријатељским утврђењем у срцу Европе“, за Клинтона највећом пријетњом по безбедност САД и зашто Бајден пресуду неправног суда српском генералу уздиже на разину историјског догађаја?
- Зашто је онима из „земље слободних и дома храбрих“ требало чак 19 варварских држава без закона, чија је бројност и економска моћ 537 пута превазилазила малу Србију, е да би се охрабрили да јој отму свету земљу и оцрне змијским језицима?

²⁷ Анатолиј Кљосов, *Откуд су се појавили Словени и „Индоевропљани“? Одговор даје ДНК-генеалогичка „Узданица“*, Педагошки факултет у Јагодини, 2010, VII/2, стр. 75.

Jonathan Lee Vice кроз дијалог у *Пулолку зла* пита „Шта Пентагон има против Срба?“ и одговара – „Погрешно постављено питање ... Требало је да питате шта то Срби имају а да Пентагону треба ...“

Није то ни литијум ни географија, ни нација ни наслијеђе историје, ни Бошковић творац модерне науке, ни Тесла који је промијенио свијет, али јест оно што је кроз Теслу препознао Свами Вивекананда написавши – „Он је један од нас!“ Након 1999, ако је то и било, српство није више национална одредница, већ духовна категорија, етичка вертикала и планетарни барјак слободе.

Нешто су од тога осјетили Гете и Хандке, Арчибалд Рајс и Арно Гујон, Моамер Гадафи и Милош Земан, Боб Дилан и Крис Спиро и Елси Мод Инглис, прва жена која је добила највише српско одликовање и која се више од свега бојала „да ме Срби не забораве“.

Драгош Калајић у интервјуу „Геополитици“ 2002. пише:²⁸

Наше врлине најсажетије је приказао један француски пријатељ, указавши ми, у Паризу, почетком деведесетих, на три основна разлога србофобије главоња с оне стране Атлантика. Први је што смо ми вековима на бранику Европе, најбољи Европљани. Када Мадлен Олбрајт и слични кажу Срби — они заправо мисле Европљани. Други је што су Срби националисти, дакле верни свом наслеђу, неспремни да постану мондијалистичка стока. Трећи почива у православљу, дакле у цркви коју непријатељ хришћанства није успео да кооптира (као протестантску) или корумпира (као католичку, великим делом).

Петер Хандке: *Долази вријеме, и већ је дошло, када ће се Европа горко кајати што никада није подржала Србе у двадесетом вијеку, јер су Срби, све вријеме, једини били на бранику Европе.*

О српским манама са дубинском јасноћом говорио је Арчибалд Рајс, пријатељ Срба. О томе пак, шта о Србима мисли елита „нормалног свијета“, оног истог расистичког свијета који је кроз историју поробљавао и у геноциду избрисао читаве народе и цивилизације убивши стотине милиона људи, избор изјава даних 1999. у својој књизи је сакупио Зоран Петровић Пироћанац / *Избрисати српски вирус*, „Југоисток“, Београд, 1999/. Оне не свједоче само о суноврату права и правде, морала и савјести. Није само Европа

²⁸ <http://dragoskalajic.com/arena/prva-i-poslednja-odbrana-evropske-evrope.html#.YNXq4tUzaUk> – /2002/2021

умрла 1999. Сирене над Београдом у предвечерје 24. марта означиле су и сумрак западне цивилизације.

Иза прве линије залуталих хришћана и лажних исламиста стоје владари шарлатанских западних палеодемократија, још даље контролори економских процеса и тока новца, а пажљиво праћење ријетких путоказа, попут извјештаја Раковског²⁷ или Barbare Minto³⁰ нам дају наслутити да и иза контролора постоје контролори. Добра вијест је што је мало тих који држе свјетске моћнике на повоцу и самим тим што се крију указују на своје слабе стране, што неодољиво асоцира на стих из *Гилгамеша*, епа старијег од 75 вијекова о уручком краљу /Са плоче једанаесте – *И сами се богови уплашише постопа, побегоше и попеше се на Ануов Брег богова. Шћућурени као пси гурају се међу собом*/. Рат синова свјетла и синова таме можда није само митско свједочење о древним догађајима већ и оно што нам предстоји. Ко зна у којем ће се неочекиваном виду разоткрити енигме праскозорја људске расе, да ли смо за зло генетски предодређени или нам је оно дано као искушење.

Некада сам се смијао Горком због реченице из драме *На дну* – „Човјек, како то гордо звучи“, увјерен да је то само иронија. Данас, последије свију мука, гледам блато, лаж и бешчашће у којем се ваља западна цивилизација, не без туге, али не и без поноса, захваљујући Богу што сам Србин.

²⁷ Кристијан Г. Раковски, *Црвена симфонија*, „РИВЕЛ Ко“, Београд, 1997, као и Des Griffin, *Četvrti Reich bogatih*, „Lumen“, Zagreb, 2003, s. 266-339.

²⁸ Barbara Minto, *Svinjski grip kao oružje bioterorizma*, „Natural News“, 25. jun 2009.: „Jane Burgermeister je ... kod austrijske ispostave FBI, 10. juna 2009. godine ... podnijela tužbu ... protiv Svjetske zdravstvene organizacije (WHO), Ujedinjenih nacija (UN) i nekoliko visokih zvaničnika nekih vlada i korporacija u vezi sa bioterorizmom i namjerom počinjavanja masovnog ubistva“. Досије судског поступка садржи доказни материјал међу којим су и „Dokazi da se na godišnjem sastanku grupe Bildeberg u Atini, od 14. – 17. maja 2009. godine, kao dio njihove genocidne agende, diskutovalo o korišćenju virusa "svinjske gripe" kao biološkog oružja. Tu je priložena i lista učesnika sastanka, za koje je davno bivši kanadski predsjednik Pierre Trudeau, rekao da oni gledaju na sebe kao na jednu **genetski superiorniju vrstu** od ostatka čovječanstva.“ – <https://www.dragas.biz/svinjski-grip-kao-oružje-bioterorizma/>. – /18. nov. 2009/28. jun 2021/

САДРЖАЈ

PRO MEMORIA CONTRA PRO PATRIA

<i>Несрби – жртве геноцида НДХ 1941.-1945.</i>	7
Јевреји Билогоре – жртве хрватских клерофашиста	19
Мађари – жртве НДХ 1941. до 1945. године	39
Остале народности – жртве НДХ 1941. до 1945.	48
Роми – жртве геноцида НДХ 1941. до 1945.	51
Чеси – жртве НДХ 1941. до 1945.	67
Хрвати – жртве НДХ 1941. до 1945.	77
Мртво коло	99
Примјер први – Четника више него жутих мрава	110
Примјер други – Бриго моја, пријеђи на другога!	116
Рат 11 војски	120
Извод из хронологије /март - јун 2021./	133
Звање Славјанства	137

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
341.322.5(497.13)"1941/1945"
341.485(497.13+497.15)"1941/1945"
94(497.5 Билогора)"1941/1945"

РАДЕЛИЋ, Ранко, 1951-

Pro memoria contra pro patria : несрби –
жртве геноцида НДХ 1941.-1945. у
источној Билогори / Ранко Раделић. -1. изд. –
Београд : Завичајно удружење "Билогора",
2021 (Гроцка : Donatgraf). - 140 стр. : илустр.;
25 cm. - (Библиотека Задужбина /; књ. 12)

Тираж 120. - Напомене и библиографске
референце уз текст.

ISBN 978-86-912309-8-2

а) Жртве рата -- Билогора -- 1941-1945 б)
Усташе -- Злочини -- Независна држава
Хрватска -- 1941-1945 в) Билогора --
Историја

COBISS.SR-ID 43299849

